

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009

Valtioneuvoston selonteko

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009

Valtioneuvoston selonteko

Julkaisija
VALTIONEUVOSTON KANSLIA

KUVAILEHTI
5.2.2009

Julkaisun laji
Julkaisu

Toimeksiantaja
Valtioneuvosto

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009. Valtioneuvoston selonteko
(Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2009. Statsrådets redogörelse)

Tiivistelmä

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 2009 arvioidaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kokonaisvaltaisesti ja esitetään valtioneuvoston 2010-luvun loppupuolelle ulottuvat linjaukset.

Selonteko perustuu laajan turvallisuuden käsitteeseen. Keskinäisriippuvaisessa maailmassa useat turvallisuusasteet ja -uhat ovat valtioiden rajat ylittäviä ja vaikutuksiltaan laajoja, ja niiden hallinta vaatii perinteisten turvallisuuspolitiikan keinojen ja sotilaallisen puolustuksen lisäksi muita toimenpiteitä.

Selonteossa tarkastellaan kansainvälistä toimintaympäristöä ja sen muutoksen vaikutuksia Suomeen. Tämän pohjalta esitetään turvallisuus- ja puolustuspoliittiset toimintalinjaukset sekä käytännön toimenpiteitä ja kehittämistarpeita. Selonteko luo perustaa valtioneuvoston turvallisuutta ja kansainvälisiä suhteita käsitteleville selonteolle, strategioille ja ohjelmille.

Avainsanat

selonteko, turvallisuuspolitiikka, puolustuspolitiikka, ulkopolitiikka, ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Sarjan nimi ja numero

Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2009

Kieli

Fi

Kokonaissivumäärä

140

ISBN (paino)

978-952-5807-26-4

ISBN (PDF)

978-952-5807-27-1

ISSN

0782-6028

Kustantaja

Valtioneuvoston kanslia
Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut
Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi

Julkaisun jakelu ja välitys

Yliopistopaino, Helsinki
www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti
Tilaukset: books@yliopistopaino.fi

Taitto

Valtioneuvoston kanslia

Luottamuksellisuus

Julkinen

Painopaikka

Yliopistopaino, Helsinki, 2009

Utgivare
STATSRÅDETS KANSLI

PRESENTATIONSBLAD
5.2.2009

Typ av publikation
Publikation

Uppdragsgivare
Statsrådet

Publikationens namn

Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2009. Statsrådets redogörelse

Referat

I statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse 2009 utvärderas Finlands säkerhets- och försvarspolitik på ett övergripande sätt och presenteras statsrådets riktlinjer fram till senare delen av 2010-talet.

Redogörelsen grundar sig på ett brett säkerhetsbegrepp. I en värld av ömsesidigt beroende har flera av säkerhetshoten och utmaningarna en gränsöverskridande karaktär och betydande konsekvenser. Hanteringen av dem kräver även andra åtgärder än traditionella säkerhetspolitiska instrument och militärt försvar.

I redogörelsen granskas den internationella omvärlden och de konsekvenser som förändringarna av den har för Finland. På basis av detta presenteras de säkerhets- och försvarspolitiska riktlinjerna samt praktiska åtgärder och utvecklingsbehov. Redogörelsen skapar en grund för statsrådets redogörelser, strategier och program som gäller säkerheten och internationella relationer.

Nyckelord

redogörelse, säkerhetspolitik, försvarspolitik, utrikespolitik, utrikes- och säkerhetspolitik

Seriens namn och nummer

Statsrådets kanslis publikationsserie 11/2009

Språk

Fi

Sidantal

140

ISBN (tryck)

978-952-5807-26-4

ISBN (PDF)

978-952-5807-27-1

ISSN

0782-6028

Förläggare

Statsrådets kansli
Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut
Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi

Distribution och försäljning

Universitetstryckeriet, Helsingfors
www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti
Beställningar: books@yliopistopaino.fi

Layout

Statsrådets kansli

Sekretessgrad

Offentlig

Tryckort

Universitetstryckeriet, Helsingfors, 2009

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	9
1 KANSAINVÄLINEN TURVALLISUUSKEHITYS	11
Maailmantalous	11
Teknologia ja kriittiset toiminnot	12
Kriisit ja konfliktit	13
Sotilaallisen voiman käyttö	17
Joukkotuhoaseet ja asevalvonta.....	17
Terrorismi	19
Ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltiokehitys.....	20
Tarttuvat taudit	21
Pitkän aikavälin maailmanlaajuiset kehityskulut.....	21
Ilmastonmuutos ja ympäristö.....	21
Energia ja kilpailu luonnonvaroista	22
Väestökehitys	24
Euroopan unioni	24
Laajentuminen ja suhde naapurimaihin	26
Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka.....	27
Euroopan unionin kriisinhallinta.....	30
Euroopan unionin ja muiden kriisinhallintatoimijoiden välinen yhteistyö... ..	33
Maailmanjärjestys muutoksessa	34
Yhdysvallat	35
Venäjä	38
Kiina	42
Yhdistyneet kansakunnat	44

Nato	47
Etyj	52
Euroopan neuvosto	53
Turvallisuuskehitys Suomen lähialueilla	54
2 TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN KEHITYKSEN VAIKUTUKSET SUOMEEN	59
Kriisit, konfliktit ja sotilaallisen voiman käyttö	61
Keskeiset toimijat	62
Turvallisuuksympäristön haasteet puolustuksen kehittämiseksi	66
3 SUOMEN TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLIITTINEN TOIMINTALINJA	68
Yleistä	68
Euroopan unioni	68
Monenkeskinen yhteistyö	71
Lähialueet	71
Venäjä	72
Yhdysvallat	72
Kriisien ja konfliktien ennaltaehkäisy	73
Asevalvonta	73
Yhteiskunnan toiminnan turvaaminen	74
Kriisinhallinta	76
Nato	77
Suomen puolustus	79
4 SUOMEN TURVALLISUUDEN KEHITTÄMINEN	81
Yhteiskunnan toiminnan turvaaminen	81
Talouden ja infrastruktuurin toimivuus	83
Väestökysymykset	86
Tarttuvat taudit	86
Ympäristöhaasteet ja ilmastonmuutos	87

Suuronnettomuudet ja luonnonkatastrofit	88
Terrorismi ja kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus	89
Rajaturvallisuus	90
Suomen ulkoisen toiminnan kehittäminen	91
Euroopan unioni	93
Nato	95
Kriisinhallinta	96
Asevalvonta	100
Turvallisuus ja kehitys.	102
Ulkoasiainhallinnon ja edustautumisen kehittäminen	103
Puolustuksen kehittäminen	104
Puolustuskyvyn käyttö	106
Puolustuskyvyn kehittäminen	111
Resurssit.	122
 LIITE 1 PUOLUSTUSVOIMIEN KESKEISIÄ SODAN AJAN JOUKKOJA	 124
 LIITE 2 KESKEISET LYHENTEET JA MÄÄRITELMÄT	 125

JOHDANTO

Vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on jatkoa aiemmin laadituille selonteille. Selonteossa arvioidaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kokonaisvaltaisesti ja esitetään valtioneuvoston 2010-luvun loppupuolelle ulottuvat linjaukset.

Selonteon alussa tarkastellaan kansainvälistä toimintaympäristöä, ja seuraavaksi arvioidaan sen muutoksen vaikutuksia Suomeen. Tätä seuraavat turvallisuus- ja puolustuspoliittiset toimintalinjaukset, ja viimeisessä luvussa linjaukset sovelletaan käytäntöön Suomen turvallisuuden kehittämiseksi.

Turvallisuuspolitiikalla on perinteisesti vastattu valtion turvallisuuteen kohdistuvaan sotilaalliseen tai poliittiseen uhkaan. Turvallisuudella on viitattu yleisesti olemassaolon edellytyksiin, olipa kyse valtion itsenäisyydestä ja päätätävällästä, yksilön elämästä tai väestöryhmän kulttuurisista ominaispiirteistä. Valtiokeskeisen, suvereneiteettiin sidotun turvallisuuden ohella puhutaan sekä yhteisöllisestä että inhimillisestä turvallisuudesta.

Laaja turvallisuuskäsitys kattaa sellaiset turvallisuuskysymykset, jotka kehittyessään saattavat muodostua uhkiksi ja aiheuttaa merkittävää vaaraa tai haittaa Suomelle, väestölle tai suomalaisen yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille. Tällaiset laaja-alaiset turvallisuusuhkat ovat joko ihmisten aktiivista toimintaa, kuten esimerkiksi sotilaallisen voiman käyttö, terrorismi ja tietoverkkojen häiriintä, tahattomia tapahtumia, kuten sähköverkon laajat toimintahäiriöt, tai luonnon ääri-ilmiöitä. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen uhkamallisto on laadittu laajan turvallisuuskäsityksen pohjalta, ja kuvatut uhkamallit muodostavat varautumisemme suunnittelun perustan.

Keskinäisriippuvaisessa maailmassa useat turvallisuushaasteet ja -uhkat ovat valtioiden rajat ylittäviä ja vaikutuksiltaan laajoja; niiden hallinta vaatii perinteisen turvallisuuspolitiikan keinojen ja sotilaallisen puolustuksen lisäksi muita toimenpiteitä. Turvallisuusuhkille on tyypillistä vaikea ennakoitavuus ja lyhyet varoitusaajat. Tämän vuoksi varautumisen ja uhkaan vastaamisen lisäksi on kiinnitettävä huomiota ennaltaehkäiseviin ja turvallisuutta edistäviin toimiin.

Selonteossa käsitellään myös sellaisia maailmanlaajuisia kysymyksiä, jotka eivät lähtökohtaisesti ole Suomelle suoranaisia turvallisuusuhkia – esimerkiksi ilmastonmuutos, energian tai vesivarojen niukkuus, väestöliikkeet – mutta jotka kehittyessään saattavat aiheuttaa laajamittaista tuhoa tai horjuttaa yhteiskuntien vakautta ja kehittyä väkivaltaisiksi konflikteiksi ja siten vaikuttaa turvallisuuskehitykseen.

Samalla on otettava huomioon, että sotilaallisen voiman käyttö poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi on edelleen mahdollista. Tämä heijastuu myös arvioon Suomen turvallisuusympäristöstä.

Tämä selonteko luo perustaa valtioneuvoston turvallisuutta ja kansainvälisiä suhteita käsitteleville selonteoille, strategioille ja ohjelmille. Näitä ovat muun muassa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia ja sisäisen turvallisuuden ohjelma, valtioneuvoston ihmisoikeus- ja EU-selonteot, kehityspoliittinen ohjelma, kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia, puolustusministeriön strateginen suunnitelma sekä YK-strategia.

Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tärkeimmät tehtävät ovat Suomen itsenäisyyden, alueellisen koskemattomuuden ja perusarvojen turvaaminen, väestön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yhteiskunnan toimivuuden ylläpitäminen.

Suomen turvallisuuden kehitys on tiiviisti yhteydessä kansainväliseen kehitykseen. Suomi kantaa maailmanlaajuisista vastuuta ja pyrkii vahvistamaan kansainvälisen yhteisön kykyä vastata turvallisuusuhkiin.

Euroopan unionin jäsenyys on keskeinen osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Suomen etujen mukaista on vahvistaa Euroopan unionin kansainvälistä roolia sekä unionin turvallisuutta. Euroopan turvallisuusstrategia määrittelee unionin turvallisuuspoliittiset haasteet ja tavoitteet.

EU-jäsenyys on tarjonnut Suomelle mahdollisuuksia sen välittömään turvallisuusympäristöön vaikuttamiseksi. Jäsenyys velvoittaa Suomen osallistumaan myös sellaisten kysymysten käsittelyyn, jotka eivät välttämättä kuuluneet perinteisen turvallisuuspoliittisen ajattelun mukaan Suomen prioriteetteihin.

Euroopan unioni vastaa kokonaisvaltaisesti turvallisuuspoliittisiin haasteisiin käyttäen unionin välineistöä hyväksi mahdollisimman tehokkaasti.

* * *

Selonteon valmisteluun liittyen laadittiin ulkoasiainministeriössä Suomen mahdollista Nato-jäsenyyttä koskeva selvitys (12/2007) sekä Euroopan unionin keskinäisen avunannon velvoitetta koskeva selvitys (4/2008).

Valtioneuvoston kanslian asettaman eduskunnan seurantaryhmän raportti (6/2008) on ollut valtioneuvoston käytettävissä selontekoa viimeisteltäessä.

1 KANSAINVÄLINEN TURVALLISUUSKEHITYS

Maailmantalous

Globaalia toimintaympäristöä leimaavat syvenevä talouden integraatio ja nopea pääoman liikkuvuus. Poliittinen vakaus on usein elintason nousun myötä lisääntynyt. Maailmantalouden kasvun painopiste on siirtymässä aiempaa selvemmin Aasian kehittyvien talouksien varaan.

Globaali talouskehitys on merkinnyt paitsi taloudellisen toiminnan tehostumista myös keskinäisen riippuvuuden lisääntymistä. Talouden alttius erilaisille häiriöille ja taloudellisille kriiseille on kasvanut.

Globalisaatio etenee epätasaisesti, ja kuilu teollisuusmaiden ja kehitysmaiden välillä säilyy huomattavana. Taloudellisessa kehityksessä jälkeen jääminen kasvattaa poliittisen epävakauden riskiä. Globaaleilla ilmiöillä, kuten ruoan hinnan maailmanlaajuisella rajulla vaihtelulla, on vakavimmat seuraukset köyhille maille, joissa ruokakriisi aiheuttaa inhimillistä hätää ja voi johtaa myös epävakauteen ja yhteenottoihin.

Ajankohtainen esimerkki tästä on kesällä 2007 Yhdysvaltain rahoitusmarkkinoilla alkanut turbulenssi, joka syveni ja levisi syksyyn 2008 mennessä globaaliksi finanssikriisiksi, ja joka on uhannut romahduttaa kansainvälisen rahoitusjärjestelmän normaalin toiminnan ja on johtamassa maailman toisen maailmansodan jälkeisen ajan pahimpaan taloudelliseen kriisiin.

Kriisin vaikutukset ovat nopeasti leviämässä reaalityöelämään. Etenkin Yhdysvallat ja Eurooppa ovat ajautumassa taantumaa, jonka syvyyttä ja kestoja on vaikea arvioida. Syvän lamankaan mahdollisuutta ei voi sulkea pois.

Kriisin kaikki turvallisuusvaikutukset eivät ole vielä nähtävissä. Kriisi on synnyttänyt keskustelua ja jossain määrin toimenpiteitäkin, jotka viittaavat kansallisten intressien voimistumiseen ja sovituista valtioiden välisistä pelisäännöistä tinkimiseen. On todennäköistä, että protektionistiset äänenpainot vahvistuvat. Kriisi johtaa myös merkittävään kansainväliseen tulojen ja varallisuuden uusjako- ja aiheuttanee vaikeita ongelmia monille maille.

Tämä kehitys aiheuttaa väistämättä uusia kansainvälisepoliittisia jännitteitä ja heikentää pienten valtioiden asemaa suhteessa suuriin. Toisaalta kansainvälinen kehitys synnyttää tarvetta laajentaa ja uudistaa yhteistyötä ja pelisääntöjä.

On myös herännyt laaja keskustelu tarpeesta uudistaa kansainvälisen rahoitusjärjestelmän perusteet eli niin sanottu Bretton Woods -järjestelmä. Euroopan unionin jäsenyys sekä talous- ja rahaliittoon pääsykin näyttävät herättävän uutta kiinnostusta joissakin maissa.

Teknologia ja kriittiset toiminnot

Globaalisti toimivat yritykset ja verkostot varmistavat yhteiskunnan tieto- ja viestintäjärjestelmien turvallista toimintaa, mutta samalla lisäävät keskinäisriippuvuutta. Ne mahdollistavat vaihtoehtoiset toimintatavat ja joustavan sopeutumisen erilaisiin häiriö- ja kriisitilanteisiin. Kansallisten rajojen yli hajautetut järjestelmät voivat lisäksi joissakin olosuhteissa toimia toistensa varajärjestelminä. Toisaalta tämä edellyttää pitkälle vietyä varautumista, joka ulottuu yli valtiorajojen.

Teknologian kehitys luo uusia turvallisuusratkaisuja. Teknologia mahdollistaa muun muassa tehokkaiden ennakkovaroitus- ja tiedonvaihtojärjestelmien käytön maailmanlaajuisesti. Käytännössä lähes kaikki yhteiskunnan kriittiset toiminnot ja palvelut perustuvat teknisten, erityisesti sähköenergian ja tietoliikenteen varassa toimivien järjestelmien käyttöön.

Sähköisten viestintä- ja tietojärjestelmien välisen langattoman tiedonsiirron yleistyessä järjestelmien käytettävyys laajenee mutta toimintavarmuus saattaa heiketä. Useimmat yksityisistä ja julkisista palveluista perustuvat sähköisten järjestelmien nopeisiin ja luotettaviin toimintoihin.

Järjestelmien verkottuessa toisiinsa lisääntyy mahdollisuus, että yhden järjestelmän pettäminen vaikuttaa myös muiden teknisten järjestelmien toimintakykyyn. Järjestelmien häiriöt saattavat vaikuttaa hyvin laajasti yhteiskunnan toimintoihin. Ylläpidon ja huollon edellyttämien asiantuntijaresurssien ulkoistaminen lisää häiriöiden vaikuttavuutta. Yritysten kansainvälisen omistuksen lisääntyminen vaikuttaa varautumisen järjestelyihin.

Teknologian kallistuminen korostuu etenkin puolustusmateriaalissa, jonka hinnan on arvioitu jopa kaksinkertaistuvan aina seitsemän vuoden kuluessa.

Tieteellis-teknologinen kehitys luo myös uusia turvallisuushaasteita, jotka liittyvät erityisesti teknologian, tietotaidon ja osaamisen mahdolliseen väärinkäyttöön kemiallisten, biologisten, säteilevien tai ydinaseiden valmistamiseksi.

Kriisit ja konfliktit

Aseelliset kriisit ja konfliktit ovat 2000-luvulla olleet pääosin valtioiden sisäisiä. Valtioiden väliset pitkäkestoiset jännitteet ovat purkautuneet ajoittain rajat ylittäviksi yhteenotoiksi lähinnä Lähi-idässä ja Afrikassa.

Konflikteista on tullut entistä epäsymmetrisempiä, ja niiden osapuolina ovat kasvavassa määrin ei-valtiolliset ryhmittymät. Siviiliväestöön kohdistuvaa väkivaltaa ja terroria käytetään yleisesti sodankäynnin välineinä.

Valtaosa länsimaihin heijastuvista turvallisuusuhkista syntyy Pohjois-Afrikasta Lähi-idän ja Keski-Aasian kautta Kaakkois-Aasiaan ulottuvalla alueella. Lähi-idän tilanne jatkuu kriisialttiina. Afganistan ja Irak säilyvät keskeisinä haasteina kansainväliselle yhteisölle. Afganistanissa eri toimijat, mukaan lukien Euroopan unioni ja Nato, pyrkivät löytämään tehokkaampia keinoja maan vakauttamiseksi. Iranin ja Pakistanin kriisipotentiaali on kasvussa. Erityinen huoli kohdistuu Iranin mahdollisiin ydinasepyrkimyksiin.

Keski-Aasian valtioille on edelleen tyypillistä voimakkaat henkilökultit, keskusjohtoisuus ja korruptio. Alueen maiden vakautta uhkaavat myös klaani-, heimo- ja alueellisten kiistojen mahdollisuus, ääriuskonnolliset liikkeet, järjestäytyneet rikollisuus sekä ihmis-, huume- ja asesalakuljetus.

Valtioiden väliset aseelliset konfliktit ovat mahdollisia myös Euroopassa. Tästä esimerkkinä ovat Balkan ja Kaukasia, joiden poliittiset, usein vähemmistöihin liittyvät jännitteet nousivat pintaan Jugoslavian ja Neuvostoliiton perintönä. Kaukasiassa kiistat Vuoristo-Karabahin, Etelä-Ossetian ja Abhasian asemasta ovat johtaneet aseellisiin yhteenottoihin 2000-luvulla. Vakavin eskaloitumisriski liittyi vuoden 2008 elokuussa puhjenneseen Georgian konfliktiin Venäjän ja Georgian välillä.

Poliittisten ja taloudellisten syiden ohella konfliktien taustalla on usein historiallisia syitä sekä etnisiä ja uskonnollisia jännitteitä. Konflikteihin liittyy usein laiton asekauppa ja aseiden helppo saatavuus sekä kysymys luonnonvarojen hallinnasta. Turvallisuuspoliittiset haasteet kytkeytyvät usein kehitysongelmiin, kuten köyhyyteen ja eriarvoisuuteen, sekä muihin puutteisiin ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion alalla. Rajat ylittävä rikollisuus, kuten huume- ja ihmiskauppa, lisääntyy alueellisesti ja maailmanlaajuisesti.

Korruptio, huono hallinto, syrjintä sekä vallan väärinkäyttö tuhoavat luottamuksen viranomaisiin ja ovat usein taustasyynä laittomuuksien lisääntymiseen ja ääriliikkeiden vahvistumiseen. Yhteiskunnallisen vakauden järkkäminen al-

tistaa erityisesti toimintakyvyttömiä valtioita poliittis-taloudellisille jännitteille, jotka saattavat purkautua väkivaltaisuuksina.

Samalla tavoin uskonnon kietoutuminen politiikkaan on usein syventänyt jakolinjoja valtioiden ja yhteisöjen välillä. Uskontojen ja kulttuurien välisen vuoropuhelun vahvistamisen tarve korostuu.

Gazan konflikti

Israelin vetäytyttyä Gazan alueelta 2005 Hamasin ja muiden äärijärjestöjen raketti-iskut Israeliin jatkuivat lyhytaikaisista tulitauoista huolimatta.

Hamas voitti tammikuussa 2006 pidetyt palestiinalaishallinnon parlamenttivaalit ja muodosti hallituksen yksin. Hamas ja Fatah saivat muodostettua yhtenäisyshallituksen keväällä 2007. Kesäkuussa 2007 Hamas kuitenkin otti Gazan väkivalloin haltuunsa, ja raketti-iskut Gazasta Israeliin lisääntyivät huomattavasti. Israel sulki Gazan rajanylityspaikat sallien ainoastaan humanitaarisen avun, sähkön, polttoaineen ja veden kuljetuksia Gazaan. Myös Rafahin rajanylityspaikka Gazan ja Egyptin rajalla pysyi suljettuna.

Israelin ja Hamasin välinen konflikti Gazassa kärjistyi joulukuussa 2008 Hamasin ilmoitettua, ettei se aio uusia Israelin kanssa kesäkuussa 2008 sopimaansa kuuden kuukauden tulitaukoa. Ilmoituksen jälkeen rakettien ampuminen Israeliin kiihtyi. Israelin ilmavoimat aloitti Gazan ilmaiskut 27.12.2008. Operaatio Cast Lead oli Israelin suurin sotilasoperaatio Gazassa sitten vuoden 1967 sodan. Operaatio laajeni myös maahyökkäykseksi 3.1.2009.

Israel ilmoitti tavoitteekseen iskeä Hamasin sotilaalliseen infrastruktuuriin, Gazan ja Egyptin välisen rajan salakuljetustunneleihin sekä Hamasin hallinnon ministeriöihin. Israel oli sotilaallisesti ylivoimainen Hamasiin ja muihin palestiinalaisiin äärijärjestöihin verrattuna, mikä näkyi myös uhrien lukumäärässä. Tulitauon julistamiseen mennessä 18.1.2009 yli tuhat palestiinalaista oli kuollut ja noin 5000 loukkaantunut. Israelilaisia oli kuollut 13 ja loukkaantunut noin sata.

Suuri määrä työttömiä nuoria ja autoritaariset poliittiset järjestelmät ovat räjähdysherkkä yhdistelmä useassa kehitysmaassa. Toimintakyvyttömät valtiot eivät

kykene tai halua huolehtia perusvelvoitteistaan eli turvallisuudesta, legitiimien poliittisten instituutioiden luomisesta ja ylläpitämisestä, taloudellisesta kehityksestä sekä peruspalvelujen tuottamisesta kansalaisille. Tämä saattaa horjuttaa alueen vakautta ja laajeta valtioiden väliseksi konflikteiksi, muun muassa hallitsemattomien muuttoliikkeiden ja lisääntyneen pakolaisuuden myötä.

Konfliktien raskaimmat seuraukset kohdistuvat haavoittuvimpiin ryhmiin. Naisten aseman huomioiminen ja osallistumismahdollisuuksien takaaminen konfliktien ennaltaehkäisyssä ja rauhanrakentamisessa on tärkeitä. Siviiliväestöön kohdistuvat hyökkäykset, mukaan lukien naisiin ja lapsiin suunnattu seksuaalinen ja muu väkivalta, ovat yhä useammin osa siviiliväestöön kohdistuvaa terroria ja sodankäyntiä. Lapsia kaapataan ja pakkorekrytoidaan taisteleviin joukkoihin, eikä lapsisotilaiden määrän kasvua ole kyetty pysäyttämään.

Pakolaisuus ja väestöliikkeet ovat konfliktien ja kriisien näkyvimpiä seurauksia. Niiden vaikutukset voivat tuntua globaalilla tasolla, mutta raskaimman taakan kantavat naapurimaat ja alueet, jotka vastaanottavat niin sanottuja sisäisiä pakolaisia. Pakolaisten perusoikeuksien toteutuminen on heikkoa ja paluu kotiseuduilleen hyvin haasteellista. Konfliktit edesauttavat kulkutautien ja epidemioiden puhkeamista ja leviämistä.

Aseellisten kriisien ja konfliktien uudet muodot sekä uudet laajat turvallisuushaasteet kohdistavat odotuksia kansainväliseen järjestelmään ja toimijoihin, kuten YK:hon ja muihin kansainvälisiin järjestöihin.

Aseellisiin konflikteihin puuttuminen ja uusiin turvallisuushkiin vastaaminen edellyttävät uusien toimintamuotojen kehittämistä ja yhteistyön syventämistä. YK tukeutuu laajentuneessa kriisinhallintatoiminnassaan alueellisiin järjestöihin. Euroopan unionin ja Naton merkitys kriisinhallinnan toimeenpanijoina kasvaa vahvistaen kansainvälisen yhteisön kykyä puuttua kriiseihin. Myös Afrikan järjestöt kehittävät kriisinhallintakykyään. Afrikan unioni on YK:n jälkeen toiseksi suurin sotilaallisen kriisinhallinnan toimeenpanija Afrikassa.

Humanitaarisen avun ja kehitysavun lisäksi konfliktialueilla tarvitaan sekä sotilaallista että siviilikriisinhallintaa. Esimerkkejä tästä ovat Bosnia-Hertsegovina, Afganistan, Kosovo sekä Afrikan kriisit. Sotilaallisella ja siviilikriisinhallinnalla on erilaiset, toisiaan täydentävät keinot, mutta sama tavoite turvallisen ja toimivan yhteiskunnan luomiseksi. Kokonaisvaltainen lähestymistapa korostuu. Muuttuneisiin tarpeisiin vastataan myös kehittämällä kykyä nopeaan reagointiin kriisitilanteissa.

Georgian kriisi

Kesän 2008 aikana Etelä-Ossetian ja Abhasian jäätyneet konfliktit kärjistyivät. Molemmilla konfliktialueilla esiintyi useita provokaatioita, jotka johtivat paikallisiin tulitaisteluihin vaatien myös kuolonuhreja.

Georgialaiset joukot aloittivat 7.8.2008 laajemmat sotatoimet tavoitteenaan palauttaa alueelle määrittämänsä ”perustuslaillinen järjestyks”. Georgia käytti sotatoimissaan kevyitä jalkaväkijoukkoja, erikoisjoukkoja sekä tykistöä.

Venäläiset joukot käynnistivät 8.8.2008 hyökkäyksen, joka ulottui Georgiaan varsinaista kriisialuetta laajemmin. Alueelle keskitettiin Pohjois-Kaukasuksen sotilaspiirin joukkojen lisäksi yksiköitä myös muista Venäjän sotilaspiireistä. Operaatiossa käytettiin maahanlasku-, moottoroituja jalkaväki- ja merijalkaväen joukkoja. Näiden lisäksi käytettiin erikoisjoukkoja, strategista ilmakuljetuskalustoa sekä Mustanmeren laivaston aluksia.

Operaatiossa alueelle keskitetyt venäläiset maajoukot hyökkäsivät Etelä-Ossetian ja Abhasian kautta Georgiaan. Ilmavoimat ja meriilmavoimat pommittivat kohteita muun muassa Gorissa ja Tbilisissä. Merivoimat esti Georgian merivoimien alusten käytön Mustallamerellä. Georgian puolustus murtui nopeasti.

Venäläiset toteuttivat hyökkäysoperaation kaikkien puolustushaarojen yhteisoperaationa, jossa ilmavoimilla oli suuri merkitys. Alueelle keskitetyt maavoimien joukot ottivat nopeasti haltuunsa Etelä-Ossetian sekä Abhasian alueet ilmavoimien suojatessa maavoimien hyökkäystä vaikuttaen Georgian maavoimien toimintaan sekä Georgian puolustuksen avainkohteisiin. Merivoimat esti meriliikenteen Georgiaan Mustaltamereltä ja tuhosi useita Georgian merivoimien aluksia.

Konfliktiin liittyi molemmin puolin voimakasta kielenkäyttöä ja propagandistista tiedottamista. Venäjän sotilaallinen toiminta Georgian kriisin yhteydessä osoitti, että sen maa-, meri- ja ilmavoimilla on operatiivinen valmius ja kyky nopeasti käynnistettävään sotilaalliseen operaatioon. Venäläiset joukot oli koulutettu ja harjoitettu hyvin paikallisiin olosuhteisiin, niillä oli riittävä tilannetietoisuus sekä kyky informaatio- ja tietoverkkosodankäyntiin. Tapahtuma osoitti myös operatiivisia puutteita muun muassa Venäjän asevoimien johtamisjärjestelmän toiminnassa sekä maa- ja ilmavoimien pimeätoimintakyvyssä.

Sotilaallisen voiman käyttö

Sotilaallista voimaa käytetään edelleen valtioiden välisissä kiistoissa ja sisäisissä kriiseissä. Sotilaallisen voiman käytön tarkoituksena voivat perinteisen alueiden valtauksen ohella kuitenkin yhtä lailla olla kansainvälisen yhteisön arvojen turvaaminen tai humanitaariset päämäärät. Länsimaiden, erityisesti Euroopan unionin jäsenmaiden, asevoimien tehtävissä ja kehittämisessä korostuvat sotilaallinen kriisinhallinta ja siviiliviranomaisten tukeminen laaja-alaisten turvallisuushkien torjunnassa.

Sodan ja rauhan välinen raja hämärtyy. Niin sanotulle harmaalle vaiheelle on ominaista sotilaallisen voiman käytöllä uhkaaminen tai sen rajoitettu käyttö painostusmielessä. Tähän vaiheeseen liittyvät myös poliittinen ja taloudellinen painostus sekä informaatio- ja epäsymmetrisen sodankäynnin keinot, joilla pyritään häiritsemään yhteiskunnan normaalitoimintoja, esimerkkeinä tietoverkko- ja informaatiohyökkäykset. Kehittyvä teknologia lisää epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja ja tuo käyttöön uusia menetelmiä, mukaan luettuna pienydinaseet.

Uusi teknologia ja taktiikka muuttavat sodankäyntiä. Nopeus, tempo, liikkuvuus, tilannetietoisuus, vaikuttamisen ulottuvuus sekä avaruuden hyödyntäminen korostuvat. Informaatio- ja asevoimien välinen yhteistyö lisääntyvät. Verkostokeskeisyys lisääntyy samalla kun informaation määrä ja sen vaikuttavuus kasvavat.

Tulenkäytön tarkkuus sekä nopeus kasvavat entisestään, jolloin raskaat ja hitaasti liikkuvat tai pysyvästi paikalleen ryhmitetyt joukot ovat aiempaa helpommin tuhottavissa.

Joukkotuhoaseet ja asevalvonta

Monenkeskiseen asevalvonta- ja aseriisuntayhteistyöhön liittyy ajankohtaisia haasteita, jotka heijastelevat laajemmin kansainvälisten suhteiden tilaa. Maaryhmien väliset jännitteet vaikeuttavat pyrkimyksiä edetä monenkeskisissä asevalvontakysymyksissä. Asevalvonnalla on yhä tiiviimmät yhteydet muihin konfliktin eston ja kriisinhallinnan keinoihin sekä kehityskysymyksiin laajemmin. Kansallisten turvallisuusnäkökulmien lisäksi korostetaan inhimillisen turvallisuuden merkitystä.

Uusien sopimusjärjestelyjen ja yhteistyömuotojen kehittämisen ohella korostuu olemassa olevien sopimusten ja muiden monenkeskisten järjestelyjen tehokas toimeenpano. Yhdysvallat ja Venäjä ovat käynnistämässä START-sopimuksen

jatkoa koskevat neuvottelut. Muodollisten todentamisjärjestelmien puuttumista on tarvetta paikata luottamusta lisäävillä keinoilla.

Joukkotuhousoseiden leviämisen ja käytön uhka säilyy keskeisenä maailmanlaajuisena turvallisuusongelmana. Erityiset riskit liittyvät epävakaiden valtioiden hallussa oleviin joukkotuhousoseisiin sekä joukkotuhousoseiden ja materiaalin kulkeutumiseen ei-valtiollisten toimijoiden haltuun.

Kansainvälistä vientivalvontayhteistyötä vahvistetaan. Euroopan unionissa harmonisoidaan puolustusmateriaalin vientikäytäntöjä ja luodaan menetelmiä puolustusmateriaalin sisäisille siirroille. Perinteisen vientivalvonnan ohella kansainvälisen valvontayhteistyön toimialueina vahvistuvat välityksen valvonta ja asekuljetusten tarkastukset.

Ydinenergian käyttö on lisääntymässä. Tämä korostaa kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n työtä ydinturvallisuus- ja ydinmateriaalivalvonnassa ja proliferaatiouhkien ehkäisemisessä.

Kansainvälisen asevalvontajärjestelmän kulmakivenä pidetty ydinsulkusopimus (NPT) on koetuksella. Intia, Pakistan ja Israel pysyttelevät edelleen sen ulkopuolella, ja Pohjois-Korean ja Iranin sopimusrikkomukset heikentävät sopimusta. Täydellisen ydinkoekieltosopimuksen (CTBT) voimaantulo ei ole lähi-aikoina näköpiirissä, mutta käytännössä valvonta ja tiedonvaihto toimivat jo. Terrorismiin liittyvien uhkakuvien kasvaminen saattaa tuoda uudenlaista dynamiikkaa ja poliittista tahtoa ydinasesektorin asevalvonnassa ja -riisunnassa.

Tieteen ja teknologian nopea kehitys luo uusia haasteita biologisten ja kemiallisten aseiden leviämisen estämiselle. Tarve vastata uhkiin sekä kansallisin että kansainvälisin toimin kasvaa. Lisääntyviä biologisia uhkia pyritään perinteisten asevalvontatoimien ohella torjumaan myös muilla keinoin, kuten maailman terveysjärjestön säännösten ja Euroopan unionin bioturvallisuutta käsittelevän vihreän kirjan mukaisin keinoin. Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen edellyttämä asevarastojen alasajo jatkuu alkuperäistä aikataulua hitaammin.

Asevalvonnassa on edetty etenkin tavanomaisiin aseisiin liittyvissä kysymyksissä. Pienaseiden salakuljetus ja laitton kauppa vaikuttavat alueellisten konfliktien laajenemiseen. Laillisen asekaupan epävakautta lisääviä vaikutuksia pyritään puolestaan hillitsemään kansainväliseen asekauppasopimukseen tähtäävällä hankkeella.

Rypäleaset säilyvät kansainvälisen huomion kohteena. Osion sopimuksen myötä muun muassa valtaosa länsimaista saattaa voimaan rypäleasettien kiel-

lon. Maailman rypäleasevarastoista sopimuksen piiriin tulee arviolta noin kymmenen prosenttia. Siviilien suojelemiseksi rypäleasideen haitallisilta vaikutuksilta on erityistä huomiota kiinnitettävä rajoituksiin, jotka myös rypäleasideen keskeiset käyttäjävaltiot ovat valmiita hyväksymään.

Jalkaväkimiinat kieltävä Ottawan sopimus on saatettu laajalti voimaan. Sopimuksen mukainen miinakenttien raivaustyö, humanitaarinen miinanraivaus, räjähtämättömien jäänteiden raivaaminen samoin kuin vanhojen ylijäämävarastojen tuhoaminen säilyvät ajankohtaisina haasteina.

Venäjä on jäädyttänyt Euroopan tavanomaisia aseita koskevan TAE-sopimuksen. Tämä on heikentänyt sotilaallisten toimintojen ennustettavuutta. Etyjissä kehitettyjä luottamusta ja turvallisuutta lisääviä toimia pyritään käyttämään esimerkkeinä myös Euroopan alueen ulkopuolella. Tavoitteena on edistää sotilaallisen toiminnan läpinäkyvyyttä ja luottamusta valtioiden välillä.

Keskeistä monenvälisen sopimusjärjestelmän jatkuvuudelle olisi, että Geneven aseriisuntakonferenssilla olisi edellytykset käynnistää neuvottelut useiden vuosien tauon jälkeen. Mahdollisena teemana neuvotteluille voisi olla ydinmateriaalin tuotantokielto. Mikäli perinteinen YK-vetoinen neuvottelujärjestelmä ei pysty vastaamaan odotuksiin, on mahdollista, että Ottawan ja Oslon prosessin tapaiset yksittäiset neuvotteluprosessit yleistyvät.

Euroopan unioni säilyy vahvana toimijana koko asevalvontasektorilla. Unionin aktiivista toimintaa asevalvontasektorilla kehitetään joukkotuhoukseiden leviämistä koskevan strategian sekä pienasestrategian perusteella.

Terrorismi

Kansainvälinen terrorismi on pitkäaikaisesti vaikuttava uhka, jonka keskiössä on tällä hetkellä ääriilikkeisiin pohjautuva terrorismi. Internetiä käytetään välineenä myös radikalisoitumisen edistämiseksi ja terrori-iskujen tekijöiden rekrytoinnissa. Itsemurhaterrorismi on tekotapana yleinen. Terroristijärjestöt käyttävät yhä enemmän tavanomaiselle rikollisuudelle tyypillisiä keinoja toimintansa rahoittamiseen.

Useimmat terrori-iskut tehdään edelleen omatekoisin räjähtein, mutta kemiallisten, biologisten, säteilevien tai muiden vaarallisten aineiden käyttömahdollisuus terroriteoissa on vakava uhka. Terrorismin ja joukkotuhoukseiden yhdistelmää pidetään vakavimpana turvallisuusuhkana Yhdysvaltojen, Venäjän, Euroopan unionin ja Naton turvallisuusstrategioissa.

Euroopasta on tullut terrorismin tukialueen ohella kohdealue. Suurimman uhan muodostavat Euroopassa asuvat Al Qaidaan ideologisesti yhdistyvät ryhmät, itsenäiset solut ja yksittäiset henkilöt, joiden toimintaa on vaikea ennakoita. Suunnitelluista ja viime hetkellä estetyistä terrori-iskuista on raportoitu muun muassa Isosta-Britanniasta, Saksasta, Tanskasta ja Belgiasta.

Terrorisminvastaisen kansainvälisen yhteistyön laajeneminen ja monipuolistuminen jatkuvat. Terrorisminvastaista sopimusverkostoa, pakoteregiimejä ja teknisen avun ohjelmia kehitetään edelleen. Kansainvälisen terrorismin muuttuminen aikaisempaa tuhovoimaisemmaksi on suunnannut huomion erityisesti terroritekojen ennaltaehkäisemiseen. YK:n yleiskokouksessa syksyllä 2006 hyväksytyssä maailmanlaajuisessa terrorisminvastaisessa strategiassa kiinnitetään huomiota muun muassa ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja terrorismin taustasyihin vaikuttamiseen. Terrorismin taustatekijöihin kuuluvat muun muassa ratkaisemattomat konfliktit, perusoikeuksien loukkaukset, köyhyys ja syrjäytyminen.

Radikaloitumisen ja terrorismiin liittyvän värväyksen ehkäiseminen on suuri haaste. Euroopan unioni hyväksyi 2005 radikaloitumisen ja terrorismiin värväyksen vastaisen strategian ja toimintaohjelman. Strategian mukaan unioni pyrkii puuttumaan terrorististen verkostojen toimintaan ja värväykseen, sekä vahvistamaan maltillisia näkemyksiä ääriaineiksi vastaan. Keskeisenä viestinä on turvallisuuden, oikeudenmukaisuuden, demokratian ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien turvaaminen.

Ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltiokehitys

Ihmisoikeuksien laajamittaiset loukkaukset, demokratian ja oikeusvaltion puuttuminen sekä yhteiskunnallinen eriarvoisuus lisäävät epävakautta ja aiheuttavat konflikteja.

Konfliktien luonteen muuttuminen, maiden sisäiset konfliktit ja epäsymmetrinen sodankäynti nostavat aiempaa vahvemmin esiin siviiliväestöön kohdistuvat uhat. Hädänalaisimpien ja suojattomimpien väestöryhmien asemasta ja oikeuksista huolehtiminen on keskeistä.

Myös valtioiden sisäiset, siviiliväestöön kohdistuvat laajamittaiset hyökkäykset on tulkittu uhkaksi kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. YK:n vuoden 2005 huippukokouksessa hyväksytyn suojeluvastuun periaatteen mukaan kansainvälisen yhteisön tulisi harkita puuttumista tilanteisiin, joissa valtio on haluton tai kykenemätön suojelemaan siviiliväestöä tai on itse aiheuttamassa

humanitaarista katastrofia. Kansainvälinen oikeus ei kuitenkaan tunnusta humanitaarista interventiota ilman turvallisuusneuvoston valtuutusta.

Siviiliväestön suojelu ja vakavimpien kansainvälisten rikosten torjuminen edellyttävät valtioiden osalta, että kansainvälisten velvoitteiden noudattamista valvotaan tehokkaammin. Yksilöiden osalta tarvitaan mekanismeja henkilökohtaisen rikosoikeudellisen vastuun toteuttamiseksi. Kansainvälisen rikostuomioistuimen merkitys on keskeinen.

Tarttuvat taudit

Maailman terveysjärjestön WHO:n mukaan maailmanlaajuisen influenssaepidemian kuten lintuinfluenssan todennäköisyys on suurempi kuin kertaakaan vuoden 1969 jälkeen. Järjestö on kehottanut jäsenmaita varautumaan pandemian varalle, joskin sen laajuuden ja ajankohdan ennalta määrittely on mahdotonta. Toistaiseksi lintuinfluenssan ei ole todettu tarttuvan helposti ihmisestä toiseen.

Tartuntatautien leviämisen riskiä lisää ihmisten, eläinten ja elintarvikkeiden liikkuvuus. Ilmastonmuutos saattaa aiheuttaa tautien leviämistä uusille alueille. On odotettavissa, että aikaisemmin tuntemattomat tarttuvat taudit kuten SARS ja muuntuvat tunnetut taudinaiheuttajat, kuten influenssa A-virus, saattavat johtaa nopeasti väestöstä toiseen leviäviin maailmanlaajuisiin epidemiioihin. Nämä voivat vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja aiheuttaen merkittäviä ja pitkäaikaisia kansantaloudellisia haittoja.

Tahallisesti levitettävät, mahdollisesti geenimuunnellut taudinaiheuttajat voivat tulevaisuudessa muodostaa nykyistä laaja-alaisemman uhkan.

Pitkän aikavälin maailmanlaajuiset kehityskulut

Ilmastonmuutos ja ympäristö

Ilmastonmuutoksen nopeutta ja rajuutta on ollut vaikea ennakoida. Osa muutoksesta on välitöntä, osa tapahtuu keskipitkällä ja osa hyvinkin pitkällä aikavälillä. Ongelma on maailmanlaajuinen, mutta sen paikalliset vaikutukset ovat hyvin erilaiset.

Ilman merkittäviä toimia ilmaston lämpeneminen etenee vääjäämättä. Kansainvälinen ilmastopaneeli on arvioinut, että ilmasto ei saisi lämmetä yli kahta astetta esiteolliseen aikaan verrattuna, jotta maapallon ja ihmiskunnan

kehitys ei vaarantuisi. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi globaalit kasvihuonepäästöt olisi käännettävä laskuun seuraavien 10–15 vuoden kuluessa ja päästötjö olisi vähennettävä selvästi alle puoleen vuoteen 2050 mennessä.

Balin ilmastokokouksessa 2007 aloitettiin neuvottelut uudesta kansainvälisestä sopimuksesta, joka koskee vuoden 2012 jälkeistä aikaa. Näihin neuvotteluihin osallistuvat kaikki valtiot. Neuvottelut on tarkoitettu saadaan päätökseen vuoden 2009 lopussa Kööpenhaminassa pidettävässä ilmastokokouksessa.

Ilmastonmuutoksen ympäristövaikutukset ovat läheisessä yhteydessä köyhyyteen, ja niillä voi olla erityisen vakavia haittavaikutuksia jo ennestään toimintakyvyttömiin valtioihin. Ilmastonmuutos voi vaikuttaa merkittävästi luonnononnettomuuksien ja konfliktien syvenemiseen sekä resurssien globaaliin uudelleenjakautumiseen. Ilmastonmuutoksella on vaikutuksia myös ravinnontuotantoon ja makeavesivarastojen saatavuuteen.

Ilmastonmuutos voi johtaa kuivuuden ja aavikoitumisen vuoksi pitkällä aikavälillä merkittäviin kansanvaelluksiin ja laajamittaiseen siirtolaisuuteen. Tämä johtaisi epävakauden lisääntymiseen jo ennestään herkillä rajaseuduilla sekä suuriin etnisiin muutoksiin, väestön epätasaisempaan jakautumiseen valtioiden välillä sekä humanitaarisiin kriiseihin. Tämä voi välittömästi vaikuttaa Eurooppaan Pohjois-Afrikan pakolaisvirtojen kasvuna.

Ympäristö- ja luonnonvarakysymykset voivat synnyttää konflikteja, joilla voi olla myös sotilaallisia ulottuvuuksia. Rajat ylittävä saasteiden kulkeutuminen voi kiristää valtioiden keskinäisiä suhteita yhden maan pilatessa toisen aluetta. Kiistaa voi syntyä myös raja-alueiden vesivarojen hallintaoikeuksista. Konfliktit vahingoittavat ympäristöä.

Pohjoisilla napa-alueilla ilmastonmuutos lisää yhtäältä jään sulamisen ja vapautuvien merireittien myötä luonnonvarojen kuten öljyn ja kaasun hyödyntämismahdollisuuksia, toisaalta myös luonnonvarojen hyödyntämistä koskevien kiistojen mahdollisuutta.

Energia ja kilpailu luonnonvaroista

Kasvava energian tarve ja maailmantalouden riippuvuus raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnoista ovat merkittäviä maailmanpolitiikkaa ohjaavia tekijöitä. Erityisen voimakasta kulutuksen kasvu on kehittyvissä maissa kuten Kiinassa ja Intiassa. Kansainvälinen kilpailu energian saatavuudesta kiihtyy. Energiakysymykset ovat yhä keskeisempi osa ulko- ja turvallisuuspoliittista

agenda. Energiaa – sen saatavuutta, siirtoreittejä ja varoja – käytetään poliittisen vaikuttamisen ja painostuksen välineenä.

Öljy, hiili ja maakaasu säilyvät lähivuosikymmenet tärkeimpinä energialähteinä. Uusien öljy- ja kaasukenttien saaminen tuotantoon vaatii vuosia ja tuotannon markkinoille saattaminen edellyttää investointeja myös infrastruktuuriin ja logistiikkaan. Esimerkiksi voimakkaasti kehittyvien maiden, kuten Kiinan ja Intian kasvava öljyntarve ja sen saatavuuden rajoitteet voivat aiheuttaa merkittäviä taloudellisia ja poliittisia seuraamuksia.

Maailman tunnetuista öljyvaroista 60 % sijaitsee Persianlahden ympäristössä, mikä korostaa alueen maailmanpoliittista merkitystä. Aasian maat ja erityisesti Japani ovat kaikkein riippuvaisimmat Persianlahden öljystä.

Pohjoisten alueiden energiavarantojen merkitys kasvaa. Arktisilla alueilla on arviolta 13 % maailman hyödyntämättömistä öljyvaroista ja 30 % hyödyntämättömistä maakaasuvaroista. Kilpajuoksu alueen energiavaroista voimistuu. Merenpohjan luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyy ratkaisemattomia kansainvälisöikeudellisiä kysymyksiä.

Pitkällä tähtäyksellä merkittävät öljyn ja kaasun kulutukseen ja sitä kautta hintatasoon vaikuttavat tekijät ovat energiatehokkuuden parantuminen, päästömaksut ja siirtyminen muihin polttoaineisiin.

Öljyn hinnannousu ja saatavuuden heikkeneminen ovat kasvattaneet kiinnostusta ydinvoiman ja hiilen käyttöön. Suurista toimijoista Yhdysvallat, Kiina, Intia ja Venäjä ovat voimakkaasti lisäämässä ydinvoimatuotantoaan. Ydinvoima on nousemassa esille vaihtoehtona kehitysmaissa.

Ilmaston ja ympäristön kannalta haitallisen hiilen kulutus kasvaa nopeasti erityisesti Aasiassa. Hiilivarantoja löytyy edelleen runsaasti, eikä hiilen loppumisesta lähimpään sataan vuoteen ole merkkejä. Hiilidioksidin talteenotto- ja varastointitekniikkaa kehitetään voimakkaasti ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Uusiutuvien energialähteiden merkitys globaalissa energiapolitiikassa on toistaiseksi pieni. Jo ensi vuosikymmenen loppupuolella tilanne voi olla toinen. Euroopan unioni on sitoutunut lisäämään uusiutuvan energian osuutta energiantuotannossa. Biopolttoaineiden tuotanto kilpailee joissakin maissa ruoan tuotannon kanssa, varsinkin ennen niin sanottujen toisen sukupolven biopolttoaineiden tuotannon yleistymistä.

Väestökehitys

Väestökehityksen keskeisiä trendejä ovat syntyvyyden lasku ja väestön ikääntyminen kehittyneissä maissa, väestön nopea kasvu kehittyvissä maissa, lisääntyvä kaupungistuminen sekä muuttoliikkeet. Väestön ikääntyminen saattaa hidastaa kehittyneiden maiden talouskasvua ja kiristää kilpailua tekijöistä ja osaamisesta. Keskeinen haaste on työperäisten maahanmuuttajien kotouttamisen onnistuminen syrjäytymisen ja sen mahdollisten seurannaisilmiöiden ehkäisemiseksi.

Ihmisten liikkuvuus on lisääntynyt niin Euroopan unionin alueella kuin laajemminkin. Pääosin vaikutukset ovat olleet myönteisiä. Maahanmuuton liikkeelle pakenavana voimana on usein työllistyminen ja toive paremmasta toimeentulosta,

Varsinaisten väestöliikkeiden syntyyn vaikuttavat kuitenkin etenkin alueellinen epävakaus, ihmisoikeuksien laajamittaiset loukkaukset, kehitysongelmat, konfliktit ja ympäristökatastrofit. Väestöliikkeiden taustasyinä ovat usein inhimillinen kärsimys, eriarvoisuus ja elintasoerot. Väestöliikkeet voivat puolestaan lisätä epävakautta, taloudellisia paineita sekä epidemioiden riskiä.

Maahanmuuton suuntauksia on vaikeampi ennustaa kuin luonnollista väestökehitystä, ja niiden vaikutukset saattavat olla voimakkaampia lyhyellä aikavälillä. Kriisit ja epävakaus aiheuttavat eriasteista sääntelemätöntä maahanmuuttoa. Euroopan unionissa ja sen naapurimaissa oleskelee miljoonia henkilöitä laittomasti. Laittoman maahantulon järjestäminen on merkittävä osa kansainvälistä järjestäytyntä rikollisuutta. Euroopan unioni yhdenmukaistaa maahanmuuttoa, turvapaikkamenettelyihin sekä rajavalvontaan liittyviä toimenpiteitä.

Järjestäytynyt rikollisuus ja harmaa talous hyötyvät lisääntyneestä liikkumisvapaudesta. Ihmiskaupan lisääntyminen on vakava ihmisoikeushaaste. Köyhyys, ihmisoikeusloukkaukset, sodat ja konfliktit ovat johtaneet ihmiskauppaan. Kohdemaissa erityisesti halvan työvoiman kysyntä sekä prostituutioon liittyvä laiton liiketoiminta edistävät ihmiskauppaa.

Euroopan unioni

Euroopan yhdentyminen on vakauttanut ja vaurastuttanut koko maanosaa. Muuttuviin turvallisuushaasteisiin vastaaminen on toiminut yhdentymiskehityksen yhtenä perusteena, ja se motivoi kehitystä myös tulevaisuudessa. Laaja-alaisella ulkoisella toiminnallaan Euroopan unioni on kehittynyt entistä

näkyvämmäksi ja vaikuttavammaksi globaaliksi toimijaksi. Unioni edistää turvallisuutta ja hyvinvointia maailmassa.

Integraation laajentuminen ja syveneminen pysyvät merkittävänä muutosvoimina eurooppalaisessa politiikassa. Unioni säilyttää luonteensa jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa muodostamana poliittisena ja taloudellisena yhteisönä.

Integraation syveneminen, mukaan lukien yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, euroalueen vakiintuminen ja vahvistuminen, toimivat sisämarkkinat ja vapaan liikkuvuuden alueen turvallisuutta vahvistava yhteistyö, lisää jäsenmaiden yhteistä turvallisuutta.

Finanssikiisi ja talouskasvun hidastuminen voivat heijastua jäsenmaiden keskinäiseen solidaarisuuteen ja näkyä kansallisten intressien korostumisena sekä protektionismin lisääntymisenä. Toisaalta kiisi on osoittanut, että yhtenäinen toiminta tuo tehokkaimman vaikutuksen.

Unionin sisäisen turvallisuuden haasteisiin vastataan kehittämällä vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Tällä alueella unionin toiminnan painopisteitä ovat unionin kansalaisten perusoikeuksien vahvistaminen, terrorismin torjunta, maahanmuuttoon liittyvät kysymykset, yhtenäisemmän ulkorajavalvonnan ja turvapaikkamenettelyjen käyttöönotto sekä strategisen lähestymistavan löytäminen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan.

Euroopan unionin kansainvälispoliittisen roolin vahvistamisen sekä taloudellisen kilpailukykyyn kehittämisen ohella keskeistä on ilmastonmuutoksen torjunta. Tavoitteena on globaalin ilmastopoliittisten vaikutusten huomioimisen osaksi sisäistä ja ulkoista toimintaansa.

Ilmastopoliittistenkin tavoitteiden edistämiseksi unioni on kehittänyt energia-politiikkaa, joka tähtää myös jäsenmaiden energian saannin turvaamiseen ja tuontiriippuvuuden vähentämiseen.

Ihmisoikeuksien ja demokratiakehityksen tukeminen ovat keskeisellä sijalla Euroopan unionin kaikissa ulkosuhteissa. Unionin ihmisoikeuspolitiikassa korostuvat muun muassa kuolemanrangaistuksen ja kidutuksen poistaminen sekä naisten, lasten ja vähemmistöjen oikeuksien turvaaminen.

Euroopan unionin kehityspoliittikalla on keskeinen merkitys globaalin kehityksen ja vakauden kannalta. Unionilla on käytössään laaja valikoima instrumentteja, joiden avulla se tukee pitkäjänteistä kehitystä ja köyhyyden vähentämistä sekä

konfliktien estoa ja rauhanrakentamista. Unionin ulkosuhderahoituksesta 90 % lasketaan viralliseksi kehitysavuksi.

Euroopan unionin perussopimusten uudistamisen vaikeus on hankaloittanut toiminnan tehostamista. Unionissa on ollut käynnissä jo vuodesta 2002 perussopimusten muutoshanke, jonka yhtenä tavoitteena on unionin ulkoisen toimintakyvyn ja päätöksenteon tehokkuuden lisääminen. Lissabonin sopimus allekirjoitettiin joulukuussa 2007. Irlanti hylkäsi sopimuksen kansanäänestyksessä kesäkuussa 2008, ja kysymys sopimuksen voimaantulosta on avoinna.

Sopimuksen voimaansaattamisen myötä unionin kansainvälispoliittinen rooli vahvistuu muun muassa oikeushenkilöllisyyden, Euroopan unionin ulkoisen toiminnan toteuttamisesta vastaavan korkean edustajan sekä perustettavan ulkosuhdehallinnon myötä. Korkea edustaja ja ulkosuhdehallinto luovat pysyvyyttä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon.

Laajentuminen ja suhde naapurimaihin

Laajentumispolitiikka toimii Euroopan unionin keskeisenä turvallisuuspoliittisena välineenä. Laajentumiset ovat vahvistaneet vakautta ja hyvinvointia Euroopassa. Lähivuosien laajentumispolitiikan painopistealueena on Länsi-Balkan. Neuvottelut Turkin jäsenyydestä ovat olleet käynnissä vuodesta 2005 alkaen.

Euroopan unionilla on keskeinen rooli Länsi-Balkanin vakauttamisessa. Sen toiminnan ytimenä on vakautus- ja assosiaatioprosessi, jonka tavoitteena on EU-jäsenyys, kun maat täyttävät jäsenyydelle asetetut kriteerit. Balkanin maista Kroatian kanssa käydään parhaillaan jäsenyysneuvotteluja, minkä lisäksi Makedonian jäsen ehdokkuus on tunnustettu vuonna 2005. Unionilla on lisäksi vakaus- ja assosiaatiosopimukset Bosnia-Hertsegovinan, Albanian, Montenegron ja Serbian kanssa. Haasteista ajankohtaisimpia ovat Kosovon aseman lujittaminen ja suhteiden kehittäminen Serbian kanssa vakaus- ja assosiaatiosopimuksen pohjalta.

Turkin EU-jäsenyyden arvioidaan edistävän maanosan turvallisuutta ja taloudellista kehitystä. Turkin jäsenyysneuvotteluissa haasteena on Turkin oma kyky toteuttaa jäsenyyden edellyttämiä uudistuksia. Turkin jäsenyys on herättänyt ristiriitaisia näkemyksiä jäsenmaissa.

Vuonna 2004 perustetun naapuruuspolitiikan avulla Euroopan unioni kehittää suhteitaan maihin, jotka eivät ole laajentumispolitiikan piirissä. Naapuruuspolitiikan piiriin lukeutuu yhteensä 15 valtiota, joiden joukossa ovat

Ukraina, Georgia ja Moldova sekä Barcelonan prosessiin kuuluvat Välimeren maat.

Vuoden 2008 kesällä sovittiin yhteistyön syventämisestä Barcelonan prosessin maiden kanssa niin sanotun Välimeren unionin avulla. Sen tavoitteena on kannustaa osapuolia rajat ylittäviin yhteishankkeisiin muun muassa liikenteen, ympäristöpolitiikan tai talouden alalla.

Unioni tehostaa Euroopan naapuruuspolitiikan pohjalta itäisiä kumppanimaitaan koskevaa politiikkaansa ja pyrkii näin laajentamaan yhteisille arvoille perustuvaa rauhan ja vakauden aluetta. Itäiset kumppanimaat ovat Ukraina, Moldova, Valko-Venäjä, Georgia, Armenia ja Azerbaidzhan.

Euroopan unionin ja Venäjän välisellä suhteella on merkittävä vaikutus yleiseurooppalaiseen turvallisuuskehitykseen. Unionin tavoitteena on pitkään ollut sopia Venäjän kanssa uudesta kattavasta strategista kumppanuutta vahvistavasta perussopimuksesta, jota koskevat neuvottelut ovat käynnistyneet. Osapuolten välinen taloudellinen riippuvuus on vahva, ja siinä on voimakas energiapoliittinen ulottuvuus.

Pohjoinen ulottuvuus on Euroopan unionin, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteistä politiikkaa, jolla pyritään lisäämään taloudellista hyvinvointia ja turvallisuutta Pohjois-Euroopassa. Esimerkkeinä pohjoisen ulottuvuuden konkreettisista saavutuksista ovat ympäristökumppanuuden investoinnit. Yhteistyötä tehdään myös sosiaali- ja terveystumppanuuden puitteissa sekä liikenne-, logistiikka- ja kulttuurikumppanuuksien kehittämiseksi.

Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Euroopan unionin ulkoinen keinovalikoima on laajentunut ja käsittää poliittiset, humanitaariset, kehityspoliittiset, kauppapoliittiset ja taloudelliset keinot sekä sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan. Poliittinen dialogi, julkilausumat, jäsenmaiden yhteisesiintyminen ja yhteiset kannat ja tietyissä tilanteissa myös pakotteet ovat keskeisiä vaikutuskeinoja.

Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Keskeisellä sijalla siinä ovat unionin kriisinhallintaoperaatiot sekä niissä tarvittavien suorituskykyjen kehittäminen, sekä yhteistoiminta terrorismin, luonnonkatastrofien ja suuronnettomuuksien sattuessa.

Euroopan unionin turvallisuusstrategia (2003) linjaa unionin turvallisuuspoliittista toimintaa. Strategia määrittelee keskeisiksi turvallisuushaasteiksi terroris-

min, joukkotuhousoseiden leviämisen, alueelliset konfliktit, toimintakyvyttömät valtiot ja järjestäytyneen rikollisuuden. Strategia päivitettiin joulukuussa 2008. Päivityksessä korostetaan unionin laajan keinovalikoiman entistä tehokkaampaa ja johdonmukaisempaa käyttöä, Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan rakenteiden vahvistamista sekä naapuruuspolitiikan ja monenvälisen yhteistyön kehittämistä. Uudella tavalla huomiota kiinnitetään muun muassa tietoverkko- ja energiaturvallisuuteen sekä ilmastokysymyksiin.

Lissabonin sopimus kehittäisi unionin toimintaa kriisinhallinnassa sekä yhtenäistäisi sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan muodostamaa kokonaisuutta. Pysyvän rakenteellisen yhteistyön mekanismi on avoin kaikille jäsenmaille ja avaa uusia mahdollisuuksia syventää keskinäistä yhteistyötä sotilaallisten voimavarojen kehittämiseksi.

Keskinäisen avunannon velvoitteella pyritään vahvistamaan jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta sekä niiden sitoutumista yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen.

”Jos jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, muilla jäsenvaltioilla on velvollisuus antaa sille apua kaikin käytettävissään olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 mukaisesti. Tämä ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.

Tämän alan sitoumusten on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, ja Pohjois-Atlantin liitto on jäseninään oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin”. (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen uusi 42 artikla, 7 kohta)

Lissabonin sopimuksella Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen lisättyä keskinäisen avunannon velvoitetta käsitellään yksityiskohtaisesti ulkoministeriön selvityksessä, joka julkaistiin 10.4.2008.

Yhteisvastuulausekkeen mukaan unioni ja sen jäsenvaltiot toimivat yhdessä yhteisvastuun hengessä, jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun, luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi ja pyytää tätä varten apua. Eurooppa-neuvosto hyväksyi 26.3.2004 julkilausuman yhteisvastuusta terrorismin torjunnassa, jonka mukaan jäsenvaltiot toimivat Euroopan perustuslakia koskevassa sopimusehdotuksessa esitetyn yhteisvastuulausekkeen mukaisesti yhdessä ja yhteisvastuun hengessä, jos jokin niistä joutuu terrorihyökkäyksen kohteeksi.

”1. Unioni ja sen jäsenvaltiot toimivat yhdessä yhteisvastuun hengessä, jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Unioni ottaa käyttöön kaikki käytettävissään olevat välineet, mukaan lukien jäsenvaltioiden sen käyttöön asettamat sotilaalliset voimavarat:

a)

- torjuakseen terrorismin uhan jäsenvaltioiden alueella;
- suojellakseen demokraattisia instituutioita ja siviiliväestöä mahdolliselta terrori-iskulta;
- antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä terrori-iskun tapahtuessa;

b)

- antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden tapahtuessa.

2. Jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun kohteeksi taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uhriksi, muut jäsenvaltiot antavat sille apua sen poliittisten elinten pyynnöstä. Tätä tarkoitusta varten jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimensa neuvostossa.

3. Neuvosto tekee komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisestä ehdotuksesta päätöksen, jossa määritellään säännöt, joiden mukaisesti unioni panee täytäntöön tämän yhteisvastuulausekkeen. Neuvosto tekee ratkaisunsa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 15 b artiklan 1 kohdan mukaisesti, jos päätöksellä on merkitystä puolustuksen alalla. Asiasta ilmoitetaan Euroopan parlamentille.

Neuvostoa avustavat tämän kohdan soveltamisalalla poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puitteissa kehitettyjen rakenteiden tukemana sekä 61 d artiklassa tarkoitettu komitea, jotka antavat sille tarvittaessa yhteisiä lausuntoja, sanotun kuitenkin rajoittamatta 207 artiklan soveltamista.

4. Jotta unioni ja sen jäsenvaltiot voisivat toimia tehokkaasti, Eurooppa-neuvosto arvioi säännöllisesti unioniin kohdistuvia uhkia.” (Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artikla)

Lissabonin sopimuksen määräykset ovat monilta osin jo käytäntöä: Euroopan puolustusvirasto on perustettu, kriisinhallintatehtäviä on tarkennettu, nopean toiminnan joukot on luotu, ja yhteisvastuulauseketta sovelletaan terrorismiin liittyen.

Euroopan puolustusviraston tehtävänä on tukea sotilaallisten voimavarojen kehittämistä sekä syventää EU-maiden välistä puolustusmateriaaliyhteistyötä ja puolustussektorin tutkimus- ja teknologiayhteistyötä. Virasto edistää myös puolustusvälinemarkkinoiden avaamista unionissa ja vahvistaa eurooppalaisen puolustusteollisuuden perustaa.

Euroopan unionin kriisinhallinta

Euroopan unionin kriisinhallintatehtävien määrä ja haasteellisuus ovat viime vuosina voimakkaasti kasvaneet. Unioni on kehittänyt sekä sotilaallisen että siviilikriisinhallinnan välineitä. Kriisinhallintatoimia toteutetaan rinnakkain unionin muiden ulkoisten toimien kanssa, mukaan luettuina poliittiset ja diplomaattiset keinot, Euroopan komission toimet, kuten vakausrakenteen mukainen tuki, kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu, sekä jäsenmaiden kahdenväliset toimet. Haasteina ovat unionin ulkoisen toiminnan johdonmukaisuuden varmistaminen ja kokonaisvaltainen lähestymistapa.

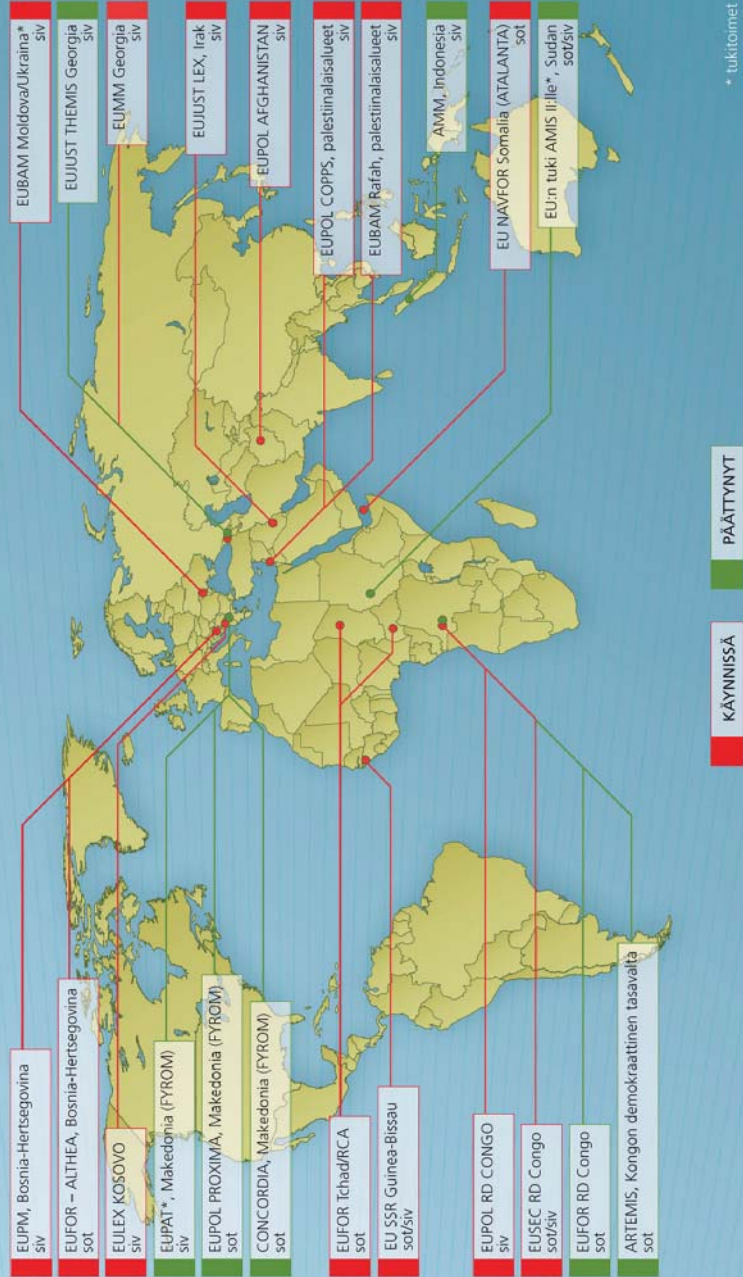
Unionin kriisinhallintatoiminnan lähtökohtana on, että toimiin sitoudutaan yhdessä ja jäsenmaat antavat käyttöön tarvittavat voimavarat.

Amsterdamin sopimuksessa unionille annettiin toimivalta niin kutsuttujen Petersbergin tehtävien mukaisten sotilaallisten kriisinhallintatehtävien toimeenpanoon. Näitä tehtäviä tarkennettiin Lissabonin sopimuksessa. Tarkennettiin Petersbergin tehtäviin, joiden yhteydessä unioni voi käyttää siviili- ja sotilasvoimavaroja, kuuluvat yhteiset toimet aseidenriisunnan alalla, humanitaariset ja pelastustehtävät, neuvonta ja tuki sotilasasioissa, konfliktinesto- ja rauhan- turvaamistehtävät, taistelujoukkojen tehtävät kriisinhallinnassa, rauhanpalauttaminen ja konfliktin jälkeinen vakauttaminen mukaan luettuina. Kaikilla näillä tehtävillä voidaan edistää terrorismin torjumista, myös antamalla tukea kolmansille maille terrorismin torjumiseksi niiden alueella.

Unionin kykyä suunnitella ja toteuttaa kriisinhallintatehtäviä tehostetaan ja kriisinhallintamekanismeja kehitetään. Neuvoston sihteeristössä toimivat suunnittelu- ja varhaisvaroitusyksikkö, tilannekeskus, sotilasesikunta ja sen yhteyteen perustettu siviili-sotilassolu. Euroopan unionin sotilasesikunnan suunnittelukapasiteettia on asteittain vahvistettu. Neuvoston sihteeristöön on perustettu

EU:N KÄYNNISSÄ OLEVAT JA PÄÄTTYNEET KRIISINHALLINTAOPERAAATIOT

joulukuun 2008

EU:n käynnissä olevat ja päättyneet kriisinhallintaoperaatiot

siviilikriisinhallinnan suunnittelu- ja johtorakenne, jonka avulla vahvistetaan siviilioperaatioiden suunnittelua, käynnistämistä ja johtamista.

Euroopan unioni toteuttaa hyvin erityyppisiä kriisinhallintaoperaatioita. Pääosin kriisinhallintatehtävät ovat olleet itsenäisiä Euroopan unionin operaatioita, mutta unioni on myös toteuttanut kaksi sotilaallista kriisinhallintaoperaatiota tukeutuen Naton esikuntarakenteisiin.

Unionin operatiivisessa toiminnassa on painottunut siviilikriisinhallinta. Joulukuussa 2008 unionilla oli käynnissä 3 sotilaallista ja 11 siviilikriisinhallintaoperaatiota. Sotilaallisten operaatioiden yhteenlaskettu vahvuus oli noin 6700 sotilasta. Operaatioillaan unioni on pyrkinyt tukemaan YK:ta ja edistämään kansainvälistä rauhaa ja vakautta.

Euroopan unioni on toimeenpannut useita operaatioita Länsi-Balkanilla, Lähi-idässä ja Afrikassa. Siviilikriisinhallintaoperaatioita on lisäksi toteutettu Georgiassa, Ukrainan ja Moldovan välisellä rajalla, Indonesian Acehissa, Irakissa ja Afganistanissa.

Länsi-Balkanilla unioni on osallistunut alueen vakauttamiseen sekä sotilaallisen että siviilikriisinhallinnan keinoin. Bosnia-Hertsegovinassa ovat käynnissä Euroopan unionin sotilaallinen operaatio ja poliisivoimien uudistusta ja järjestyneen rikollisuuden vastaista toimintaa tukeva siviilioperaatio. Kosovon operaatio on Euroopan unionin kaikkien aikojen suurin, täydessä vahvuudessaan noin 2000 kansainvälisestä asiantuntijasta koostuva siviilikriisinhallintaoperaatio. Sen painopisteinä ovat oikeusvaltio- ja poliisisektori.

Merkitykseltään kasvava Euroopan unionin kriisinhallinnan painopistealue on Afrikka. Uusin operaatio on merirosvouksen torjuminen Somalian rannikolla. Omien kriisinhallintaoperaatioidensa lisäksi Euroopan unioni tukee Afrikan unionin kriisinhallintaoperaatioita suurimpana rahoittajana sekä antaen asiantuntija-apua.

Euroopan unionin edellytetään kykenevän ylläpitämään samanaikaisesti useita sotilaallisia kriisinhallintaoperaatioita. Unionin voimavaratyössä kehitetään käytössä olevia voimavaroja kriisinhallintaoperaatioiden toteuttamiseen. Tämä on keskeinen osa kehittyvää unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

Euroopan unionin jäsenmailla on merkittävät sotilaalliset voimavarat, vaikka niiden käytettävyydessä kriisinhallintaoperaatioissa on kehitettävää. Euroopan puolustusviraston tilaston mukaan unionin jäsenmaiden sotilaita oli vuonna

2007 kansainvälisissä operaatioissa (Euroopan unioni, YK, Nato) yhteensä va-
jaat 78 000.

Euroopan unioni on kehittänyt nopean toiminnan kykyään vastauksena muut-
tuviin kriisinhallinnan tarpeisiin. Unionin taisteluosastossa on 1600–2700 so-
tilasta, ja joukkojen on oltava toimintakykyisiä operaatioalueella 10 päivässä
siitä, kun ministerineuvosto on asiasta päättänyt. Taisteluosastot ovat olleet
täydessä toimintavalmiudessa vuoden 2007 alusta lähtien. Unioni on kehittä-
mässä myös meri- ja ilmavoimien nopean toiminnan kykyjä.

Taisteluosaston mahdollisia tehtäviä ovat osapuolten erottaminen toisistaan
voimakeinoin, konfliktinestotehtävä eli kriisinhallintajoukkojen käyttö ennalta
ehkäisevässä tarkoituksessa, evakuointi vaikeissa oloissa sekä humanitaari-
sen avustustehtävän tukeminen. Taisteluosastot ovat pääosin monikansallisia.
Yhteistyöllä vahvistetaan unionin jäsenmaiden yhteistoimintakykyä.

Siviilikriisinhallinnan voimavaratyön avulla pyritään sekä määrällisesti että laa-
dullisesti lisäämään asiantuntijoita, jotka jäsenmaat ovat valmiita antamaan
unionin siviilikriisinhallintaoperaatioihin. Tavoitteena on varmistaa, että unioni
pystyy lähettämään operaatioalueelle lyhyellä varoitusaajalla riittävän määrän
korkealaatuisia siviilikriisinhallinnan asiantuntijoita.

Euroopan unionin siviilikriisinhallinnan nopea toiminta muodostuu siviilival-
miusryhmistä. Noin viiden hengen siviilivalmiusryhmän on tarkoitus olla kon-
fliktialueella 5–10 päivän kuluessa ministerineuvoston lähettämispäätöksestä.
Siviilivalmiusryhmien tehtävinä voivat olla muuan muassa ensimmäisen tilan-
nearvion tekeminen konfliktialueella, uuden operaation käynnistämiseen liitty-
vät tehtävät tai tarvittavan lisäasiantuntijuuden tuominen jo käynnissä olevaan
operaatioon.

Euroopan unionin ja muiden kriisinhallintatoimijoiden välinen yhteistyö

Kriisialueilla toimii yleensä useita kansainvälisiä järjestöjä kuten Yhdistyneet
kansakunnat, Euroopan unioni, Nato, Etyj, Afrikan unioni ja kansalaisjärjestö-
jä. Tämä edellyttää järjestöjen välistä koordinaatiota ja toimien yhteensovit-
tamista.

Euroopan unionin ja Naton välillä sovittiin vuonna 2003 yhteistyöjärjestelystä,
jonka puitteissa unioni voi sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissaan halutes-
saan turvautua Naton sotilaallisiin voimavaroihin. Tällä niin sanotulla Berlin+

-järjestelyllä on toteutettu järjestöjen välistä yhteistyötä menestyksellisesti Makedoniassa ja Bosnia-Hertsegovinassa.

Kriisinhallintayhteistyöhön on tuonut uuden ulottuvuuden Euroopan unionin ja Naton rinnakkainen toiminta Kosovossa, Afganistanissa ja Darfurissa. Aikaisemmin sovitut yhteistyöjärjestelyt eivät kata tätä toimintaa, ja yhteistoimintaa on pyritty toteuttamaan tapauskohtaisin käytännön järjestelyin. Tämän ohella Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspoliittisen ulottuvuuden vahvistuminen korostaa tarvetta etsiä uusia ratkaisuja järjestöjen välisen yhteistyöhön, mikä on hankalaa poliittisista syistä erityisesti Turkin ja Kyproksen välisen kiistan vuoksi.

Euroopan unionin ja Naton voimavaro-yhteistyötä pyritään kehittämään. Suorituskykyihin liittyvät puutteet ja haasteet ovat yhteisiä: molemmat järjestöt hyödyntävät pitkälti samoja sotilaallisia voimavaroja. Unioni ja Nato järjestävät myös yhteisiä päätöksenteko- ja esikuntatason harjoituksia.

Yhteistyötä YK:n kanssa edistetään vuoden 2003 yhteistyöjulistuksen ja kesälä 2007 annetun julkilausuman pohjalta. Läheistä yhteistyötä on tehty muun muassa Kongon demokraattisessa tasavallassa. Myös Tšadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa toteutettava monialainen kansainvälinen läsnäolo edellyttää läheistä yhteistyötä järjestöjen välillä.

Joulukuussa 2007 hyväksytty Euroopan unionin ja Afrikan yhteisstrategia toimintasuunnitelmineen tarjoaa hyvän pohjan kumppanuuden vahvistamiseen rauhan ja turvallisuuden alalla. Euroopan unioni tukee Afrikan kriisinhallintakykyjen kehittämistä esimerkiksi tukemalla valmiusjoukkojen muodostamista.

Maailmanjärjestys muutoksessa

Monenvälisen järjestelmän toimintakyky on osoittautunut puutteelliseksi. Useat monenkeskiset organisaatiot kuten YK, Etyj, WTO, IMF ja Maailmanpankki eivät ole kyenneet uudistumaan riittävästi sopeutuakseen kylmän sodan jälkeiseen aikaan. Tämä on lisännyt epävirallisten ryhmittymien merkitystä. G8- tai G20-maiden kokousten kaltaiset epävirallisissa järjestelyissä saatetaan löytää ratkaisuja yksittäisiin ongelmiin mutta globaalihallinnan pitkän tähtäimen ratkaisuksi niistä ei ole.

Ilmastonmuutos ja koko globaalia taloutta ravisteleva finanssikriisi osoittavat, miten voimattomia kansallisvaltiot ovat yksinään. Globalisaatio lisää valtioiden keskinäisriippuvuutta. Valtioiden rajat ylittäviä ongelmia ei voida ratkaista ilman

yhteistyötä. Yhteisiin globaaleihin turvallisuushaasteisiin kuuluvat köyhyyden vähentäminen, ilmastopoliittika, ruokakriisi, kriisinhallinta, joukkotuhousteiden leviämisen estäminen ja terrorismin torjunta.

Yhdysvallat on edelleen johtava poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen toimija kansainvälisessä politiikassa, vaikka kehitys viittaa moninapaisuuden suuntaan. Venäjän asema riippuu siitä, miten se kykenee uudistamaan taloutensa ja yhteiskuntansa. Kiinan ja Intian nousu Japanin vahvan aseman ohella lujittaa Aasian maailmanpoliittista roolia Yhdysvaltojen ja Euroopan rinnalla. Myös Brasilian, Etelä-Afrikan ja Indonesian painoarvo kasvaa. Euroopan unionin roolin vahvistuminen korostaa myös alueiden välisten vuoropuhelujen merkitystä.

Suurvaltojen väliset suhteet vaikuttavat edelleen merkittävästi kansainväliseen kehitykseen. Niiden välinen sotilaallinen konflikti on erittäin epätodennäköinen. Sotilaallisen voiman ylläpitämisellä on kuitenkin tärkeä vaikutus niiden suhteisiin. Suurvallat ovat osoittaneet, että niillä on valmiutta sotilaallisen voiman käyttöön omien intressiensä puolustamiseksi ja suurvalta-asemansa vahvistamiseksi.

Yhdysvallat

Yhdysvallat säilyy poliittisesti, taloudellisesti ja sotilaallisesti keskeisimpänä suurvaltana. Sen päätöksillä ja toiminnalla on olennainen vaikutus kansainväliseen turvallisuuskehitykseen.

Yhdysvallat vaikuttaa maailman suurimpana taloutena keskeisesti kansainväliseen talouskehitykseen. Tämä on nähtävissä Yhdysvalloista alkaneen finanssikriisin välittömänä vaikutuksena koko maailmantalouteen.

Yhdysvallat on suurvalloista ainoa, jolla on sekä maailmanlaajuiset intressit että -toimintakyky. Se toimii ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella aktiivisesti kaikkialla maailmassa, ja sen sotilaallinen läsnäolo ulottuu lähes kaikkialle maailmassa.

Yhdysvaltojen kansallisen turvallisuusstrategian pääpilareiksi on kirjattu vapauden, demokratian, oikeuden ja ihmisarvon edistäminen sekä toimiminen rajoja ylittävien haasteiden torjumiseksi, kuten terrorismi, joukkotuhousteiden leviäminen ja ihmiskauppa. Se on myös ollut valmis käyttämään asevoimaansa oman alueensa ulkopuolella omien taloudellisten ja turvallisuuspoliittisten intressiensä turvaamiseksi.

Kansallisen turvallisuuden takaaminen nousi Yhdysvaltojen turvallisuuspolitiikan hallitsevaksi teemaksi sen omalla maaperällä toteutuneiden vuoden 2001 terrori-iskujen jälkeen. Terrori-iskujen ja Katrina-hirmumyrskyn jälkeen kansallista valmiutta ja yhteistoimintakykyä on kehitetty.

Yhdysvaltojen uuden hallinnon ulko- ja turvallisuuspolitiikka on vielä muotoutumassa. Presidentti Obamaan kohdistuu paljon odotuksia. Poliitiikan tekotapa sekä tapa ilmaista ulko- ja turvallisuuspoliittisia tavoitteita saattavat muuttua. Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa monenkeskisen toiminnan merkitys saattaa lisäiksi kasvaa.

Terrorismi nähdään globaalina ja pitkäkestoisena turvallisuusongelmana, jonka lähtökohdiksi tunnistetaan ääri-islamismi ja alueellisesti erityisesti Saharan pohjoispuolinen Afrikka, Lähi-itä, Persianlahti ja Aasian eräät osat.

Lähi-idän rauhan saavuttaminen on yhä Yhdysvaltojen keskeinen ulkopoliittinen prioriteetti. Lähi-idän rauhanprosessin edistämistä kuten myös vastaamista Iranin asettamaan turvallisuusuhkaan pidetään edellytyksenä koko alueen rauhalle. Myös Irakin vakauttamisella on suora yhteys koko Lähi-idän vakautteen, demokratian etenemiseen, terrorisminvastaiseen taisteluun ja energia-turvallisuuteen.

Afganistan on Yhdysvalloille suuri haaste. Yhdysvallat on varautunut tukemaan Afganistania pitkään. Pakistanin vakauttaminen on Afganistanin rinnalla keskeinen tavoite eteläisessä Aasiassa.

Itä-Aasiassa Yhdysvallat on antanut turvatakuun Taiwanille, mutta kehottaa sitä yhden Kiinan politiikan mukaisesti välttämään tilanteen kärjistämistä. Ydinaseiden proliferaation ehkäisemiseksi sekä Itä-Aasian tilanteen vakauttamiseksi Yhdysvallat pyrkii varmistamaan Pohjois-Korean ydinasekyvyn purkamisen. Yhdysvallat harjoittaa turvallisuusyhteistyötä useiden Aasian maiden kanssa ja on viime aikoina tiivistänyt suhteitaan esimerkiksi Intiaan.

Afrikan merkitys Yhdysvalloille on kasvanut. Maanosa kärsii köyhyydestä ja epävakaudesta, ja siellä yhdistyvät tekijät, jotka mahdollistavat terrorismille ja ääriyhmien toiminnalle otollisen kasvualustan. Afrikan öljy- ja muut luonnonvarat kiinnostavat myös amerikkalaisia. Tästä on osoituksena Yhdysvaltojen asevoimien AFRICOM-johtokeskuksen perustaminen.

Yhdysvalloilla on edelleen keskeinen rooli Euroopan ja myös Itämeren alueen vakauden säilyttämisessä. Turvallisuuspolitiikassa Nato on Yhdysvalloille keskeinen yhteistyöfoorumina Euroopan maiden kanssa.

Euroopan unioni ja sen jäsenmaat ovat Yhdysvaltojen merkittävin poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen kumppani. Yhdysvallat käy dialogia unionin kanssa myös kansainvälisen turvallisuuspolitiikan keskeisistä kysymyksistä, joita ovat monenkeskisen yhteistyön kysymysten ohella etenkin Lähi-itä, Afganistan/Pakistan ja Venäjä. Transatlanttinen dialogi on terrorismin torjunnan myötä laajentunut kattamaan oikeus- ja sisäasioita, pakotejärjestelmiä ja terrorismin vastaisen toiminnan kansainvälisoikeudellisia puitteita. Ilmasto-, energia- ja kehityskysymykset ovat myös nousseet näkyvämmiin transatlanttiselle agendalle.

Yhdysvallat on viime vuosina suhtautunut YK:hon kriittisesti. Sen suhtautuminen monenkeskiseen toimintaan, kansainvälisiin sopimuksiin ja voimankäytön oikeutukseen poikkeaa eurooppalaisesta käytännöstä. Yhdysvallat ei aina ole suostunut sitoutumaan sellaisiin kansainvälisiin sopimusjärjestelyihin, jotka saattaisivat rajoittaa maan toimintamahdollisuuksia tulevaisuudessa, muun muassa Kioton ilmastosopimukseen tai kansainvälistä sotarikostuomioistuinta koskevaan sopimukseen. Yhdysvallat sallii yhä kuolemanrangaistuksen.

Yhdysvallat pyrkii ensisijaisesti yhteistyöhön liittolaisten kanssa ja hankkimaan kansainvälisen oikeutuksen voimankäyttötoimilleen. Se on kuitenkin ollut valmis toimimaan tietyissä tapauksissa myös ilman kansainvälisoikeudellista valtuutusta yksin tai vapaaehtoisten maiden koalitioissa, jos maan kansallinen etu on sitä vaatinut. Ennalta ehkäisevää voimankäyttöä ei suljeta pois. Irakin sodan kokemukset ovat kuitenkin vahvistaneet suuntausta kohti multilateralismia sekä laaja-alaista, ennalta ehkäisevää ja yhteiskunnan eri sektorien raken- tamista painottavaa näkemystä kriisinhallinnassa.

Yhdysvaltojen asevoimien vahvuus on noin 1,3 miljoonaa sotilasta ja puolustusbudjetti noin 560 mrd dollaria. Puolustuspolitiikan keskeisimmät linjaukset koskevat asevoimien transformaation jatkamista, pitkää "sotaa terrorismia vastaan" ja kriisialueiden vakauttamis- ja jälleenrakennusoperaatioita. Asevoimien transformaation tavoitteena on kyky vastata tehokkaammin ja monipuolisemmin kotimaan puolustukseen, joukkotuhoojien aiheuttamaan uhkaan ja terrorismin torjuntaan. Asevoimia kehitetään nopeammin ja helpommin toiminta-alueelle siirrettäviksi. Tiedustelun ja erikoisjoukkojen merkitys kasvaa. Yhdysvallat on rakentanut oman ohjuspuolustusjärjestelmän.

Puolustuspolitiikassa liittolaisten ja kumppanien merkitys sekä tarve tehostaa viranomaisten välistä yhteistyötä ovat kasvaneet. Yhdysvallat toivoo Euroopan maiden modernisoivan asevoimiaan ja osallistuvan aktiivisemmin kriisinhallintaoperaatioihin.

Yhdysvallat ylläpitää komentorakennetta, jonka vastualueet kattavat koko maapallon. Yhdysvaltojen sotilaallisen huomion painopiste on siirtynyt ennistä enemmän Lähi-idän alueelle, Tyynele merelle ja jossain määrin myös Afrikkaan.

Irakin sota on kuluttanut tuntuvasti asevoimien henkilöstöä ja kalustoa. Toisaalta sota myös kehittää maan asevoimien toimintakykyä ja -valmiutta. Sodan vaikutukset ulottuvat syvälle yhteiskuntaan kansalliskaartin ja reserviläisten aikaisempaa suuremman osuuden johdosta. Yhdysvaltojen oletetaan pysyvän Irakissa pitkään.

Yhdysvallat on maailman merkittävin puolustusteknologian kehittäjä ja valmistaja. Se käyttää sotilaalliseen tuotekehitykseen ja tutkimukseen yli viisi kertaa enemmän varoja kuin Euroopan unionin jäsenmaat yhteensä.

Yhdysvallat jatkaa joukkojensa vähentämistä Euroopasta. Myös muissa maanosissa Yhdysvaltojen tukikohtia tullaan karsimaan ja pienentämään. Eurooppaan sijoitettujen joukkojen toiminnan painopiste siirtyy Itä- ja Kaakkois-Eurooppaan. Pidemmällä aikavälillä Eurooppaan jää sijoitettuna enintään 50 000 amerikkalaisosilasta. Puolaan, Romaniaan ja Bulgariaan perustetaan pieniä ja kevyitä maavoimien harjoitus- ja operaatiotukikohtia. Yhdysvallat on sijoittamassa ohjuspuolustusjärjestelmänsä osia Tšekin tasavaltaan ja Puolaan.

Venäjä

Venäjä tavoittelee suurvalta-asemansa palauttamista. Venäjälle on tärkeää 1990-luvulla tehtyjen, sen epäedullisiksi kokemien ratkaisujen muuttaminen.

Venäjän duuman vaalit marraskuussa 2007 ja presidentinvaalit keväällä 2008 vahvistivat jatkuvuutta Venäjällä. Presidentti Putinin kauden saavutuksia olivat poliittisen ja taloudellisen vakauden palautuminen.

Valtaa on viime vuosina keskitetty valtiojohdolle. Pääministerin sisä- ja ulkopolitiittinen asema on vahvistumassa. Poliittisen järjestelmän vakaus ja valtarakenteen jatkuvuus kulminoituvat yhtäältä duuman, hallituksen ja presidentin välisiin suhteisiin ja toisaalta suurehkon, taloudellisia etuja nauttivan joukon aseman varmistamiseen. Merkittävä osa kansasta toivoo ja kannattaa vahvaa johtajaa, joka näyttää myös valtion kehittämisen suunnan.

Venäjä on liittynyt lähes kaikkiin keskeisiin ihmisoikeuksia käsitteleviin kansainvälisiin rakenteisiin ja sopimuksiin. Ihmisoikeuksien ja kansalaisvapauksien toteutumisessa Venäjällä on kuitenkin suuria puutteita.

Venäjällä on paljon tehtävää myös korruption poistamisessa ja oikeuslaitoksen riippumattomuuden turvaamisessa. Nämä ongelmat heikentävät kansalaisten ja elinkeinoelämän luottamusta viranomaisten toimintaan.

Venäjän taloudellisen nousun ja kansainvälispoliittisesti vahvistuneen aseman myötä venäläisten kansallistunto on vahvistunut. Kansallistunteeseen vetoaminen on yleistä. Venäjän johto käyttää mediaa laaja-alaisesti omien tavoitteidensa tukemiseen.

Venäjä kritisoi Etyjin toiminnan painottumista ihmisoikeus- ja demokratiakysymyksiin ja vastustaa Naton laajentumista IVY-alueelle. Venäjä on tehnyt uutta Euroopan turvallisuusrakennetta koskevan aloitteen.

Venäjän ja Euroopan unionin keskeisten toimielinten yhteistyö on muotoutumassa. Venäjä ylläpitää tiiviitä kahdenvälisiä suhteita EU-maihin ja pyrkii vaikuttamaan siihen, mitkä asiat nostetaan bilateraalille, mitkä EU-Venäjä-asialistalle.

Venäjällä ja Euroopan unionilla on yhteistyömahdollisuuksia turvallisuuspolitiikassa esimerkiksi jäätyneiden konfliktien rauhanomaisessa ratkaisussa ja Lähi-idän kysymyksessä ja terrorismin vastaisessa toiminnassa. Käytännössä yhteistyö on ollut vähäistä.

Euroopan unioni on Venäjän tärkein kauppakumppani. Maan kauppavaihdosta yli puolet tapahtuu EU-maiden kanssa. Unioni ja Venäjä ovat suuresti riippuvaisia toisistaan etenkin energian suhteen.

Venäjän ulkopoliittinen ja maantieteellinen painopiste on IVY-alue. Yhteistyö perustuu kahdenvälisiin suhteisiin ja maantieteestä ja historiasta juontuvaan keskinäiseen riippuvuuteen. Alueella on edelleen pitkäkestoisia konflikteja Vuoristo-Karabahissa, Transnistriassa, Abhasiassa ja Etelä-Ossetiassa. Venäjä on samaan aikaan toiminut alueellisten voimaryhmittymien kuten Shanghain yhteistyön rakentamiseksi.

Venäjä on valmis käyttämään sotilaallista voimaa intressiensä edistämiseen myös omien rajojensa ulkopuolella, kuten elokuussa 2008 kärjistynyt Georgian kriisi osoitti. Kriisissä Venäjä ei noudattanut kansainvälisen yhteisön keskeisiä periaatteita. Kriisillä saattaa olla heijastusvaikutuksia muihin jäätyneisiin konflikteihin. Se saattaa myös luoda uusia jännitteitä Venäjä-Ukraina -suhteisiin.

Venäjän tyytymättömyys Euroopan turvallisuuskysymyksissä liittyy paljolti 1990-luvulla tehtyihin kansainvälisiin päätöksiin ja tapahtumiin. Näitä ovat

muun muassa Etyjin roolin muuttuminen, TAE-sopimukseen liittyvät ongelmat, Naton laajentuminen ja Kosovon itsenäistymiseen johtaneet tapahtumat. Yhdysvaltojen ohjuspuolustushankkeen osien sijoittaminen Tšekin tasavaltaan ja Puolaan koetaan Venäjään kohdistuvana hankkeena.

Terrorismin vastainen toiminta on ollut keskeinen osa Venäjän turvallisuuspoliittista agendaa jo Tšetsenian sodista lähtien. 9/11 tapahtumien jälkeen Venäjä on määritellyt Tšetsenian sodan terrorismin vastaiseksi sodaksi. Venäjällä terrorismin erityispiirre on sen sisäsyntyisyys. Useimmat iskut liitetään Pohjois-Kaukasian epävakaiseen tilanteeseen.

Myönteinen taloudellinen kehitys on keskeinen tekijä Venäjän vakauden taustalla. Talouspolitiikan päätavoitteina ovat valtiontalouden hyvän tilan säilyttäminen ja nopean talouskasvun ylläpitäminen. Viime aikoina on tullut aiempaa voimakkaammin esiin valtion roolin vahvistaminen taloudessa, muun muassa energiasektorilla. Kansainvälinen talouskriisi sekä energiahintojen voimakas lasku vaikeuttavat tuntuvasti myös Venäjän talousnäkyviä.

Energia on Venäjän talouden perusta. Yli 60 % vientituloista tulee energian viennistä, ja valtion budjetin tuloista 50 % saadaan energian tuotantoa ja vientiä verottamalla. Vahva riippuvuus maailmanmarkkinahintojen kehityksestä on ilmeinen. Energiasektori työllistää kuitenkin vain pari prosenttia väestöstä. Mittavat energiavarat ja laaja siirtoverkosto lisäävät maan ulkopoliittista vaikutusvaltaa ja strategista asemaa maailman energiapolitiikassa.

Euroopan unioni on Venäjän keskeisin energian vientimarkkina. Euroopan riippuvuus saattaa muodostua turvallisuusriskiksi, sillä on epävarmaa, kykeneekö Venäjä toimittamaan riittävästi energiaa vastaamaan Euroopan tarpeita.

Tuotantorakenteen monipuolistumisen ja talouden pitkän aikavälin kehityspotentiaalin kannalta on huolestuttavaa, että talouden rakenneuudistukset ovat 2000-luvun alun jälkeen edenneet vain hitaasti. Energian tuotanto- ja muu infrastruktuuri ovat huonossa kunnossa, ja tehottoman käytön seurauksena myös pula sähköstä ja kaasusta kuuluu Venäjän talouden lähivuosien uhkakuviin. Energian tuotantokustannukset ovat Venäjällä paljon esimerkiksi Saudi-Arabiaa korkeammat, ja vaadittavat suuret investoinnit kasvattavat eroa edelleen.

Köyhyys ja suuret alueelliset kehityserot ovat jääneet viime vuosina talouden vahvan kasvun varjoon.

Venäjän sotilaallisen kapasiteetin kehitysnäkymät

Venäjän poliittinen ja sotilaallinen johto näkee uhkakuvina muun muassa Yhdysvaltojen hegemoniapyrkimykset, lännen taloudellisen, poliittisen ja sotilaallisen läsnäolon lisääntymisen Venäjän perinteisillä vaikutusalueilla sekä Naton laajentumisprosessin. Uhkiin Venäjä pyrkii vastaamaan ylläpitämällä asevoimia, joilla säilytetään riittävä pidäke uhkaa vastaan. Asevoimien kehittämisen painopisteitä ovat muun muassa riittävän ydinasepotentiaalın ylläpitäminen ja asevoimien laadullinen kehittäminen tietyillä osa-alueilla.

Venäjän talouskehitys luo edellytyksiä myös asevoimien uudistamiselle. Venäjä suunnittelee käyttävänsä lähivuosina huomattavia summia uuden puolustusmateriaalin kehittämiseen ja hankintaan. Tarkoitus on ennen muuta parantaa asevoimien laatua. Kokonaisuutena Venäjän sotilaallinen suorituskyky paranee.

Venäjän puolustusbudjetti on kasvanut koko 2000-luvun. Venäjän julkinen puolustusbudjetti vuonna 2008 oli noin 28 miljardia euroa. Puolustusbudjetin osuus bruttokansantuotteesta on ollut 2,6–2,8 prosenttia. Tämän ohella puolustukseen liittyviä asioita on sisällytetty muiden hallinnonalojen budjetteihin, mikä kasvattaa kokonaissummaa huomattavasti. Pääministeri Putin on ilmoittanut maan puolustusbudjetin kasvavan tänä vuonna 27 prosentilla.

Venäjä pyrkii hankkimaan aseman, jossa sen vaikutusmahdollisuudet turvallisuusympäristöönsä ovat suhteessa sen valtiolliseen voimaan. Venäjän asevoimien päätehtävät ovat Venäjän intresseihin tai turvallisuuteen kohdistuvien sotilaallisten ja sotilaspoliittisten uhkien torjuminen, maan taloudellisten ja poliittisten intressien turvaaminen, rauhan ajan voimankäyttö (terrorismin torjuminen ja kriisinhallintatehtävät) sekä sotilaallisen voiman mukaan luettuna nopean yllättävän iskun käyttö turvallisuuden takaamiseksi. Venäjän johto on useissa yhteyksissä todennut, että Venäjä käyttää tarvittaessa aseellista voimaa rajojensa ulkopuolella asuvien kansalaistensa turvaamiseksi.

Itämeren alueen merkitys on maan ulkomaankaupan kannalta keskeinen, millä on myös sotilaallinen ja poliittinen ulottuvuutensa. Kuolan strateginen merkitys Venäjälle säilyy ja voi jopa kasvaa.

Venäjän asevoimissa on käynnissä muutos perinteisestä massa-armeijasta pienempään ja laadullisesti tehokkaampaan sotilaalliseen suorituskykyyn. Tehtyjen asevoimien organisaatiouudistusten jälkeen suorituskykyä parannetaan kehittämällä henkilöstöjärjestelmää, aseistusta ja kalustoa. Myös Venäjän

asevoimien harjoitustoiminta on merkittävästi vilkastunut 1990-luvun hiljaiseloon verrattuna.

Venäjän hallituksen asehankintaohjelma vuosille 2007–2015 on arvoltaan noin 145 mrd euroa. Ohjelman tavoitteena on säilyttää Venäjän ydinpelote ja samalla kehittää tavanomaisia asevoimia. Hankintaohjelman tavoitteena on korvata 45 % nykyisestä kalustosta, ja loput säilytettävästä kalustosta päivitetään vuoteen 2020 mennessä. Suunnitelman on tarkoitus mahdollistaa ”tulevaisuuden sotien” käyminen. Mikäli ohjelman rahoitus toteutuu ja sarjatuotanto pystytään käynnistämään, Venäjän asevoimien modernisoimisen käytännön vaikutukset alkavat näkyä ensi vuosikymmenellä.

Ammattiarmeijaan siirtyminen tulee edelleen jatkumaan. Venäjän asevoimissa henkilöstöön liittyvät ongelmat ovat suuria. Henkilöstöongelmat voivat muodostua myös turvallisuusriskeiksi esimerkiksi laittoman asekaupan tai laittomien aineiden ja materiaalien salakuljetuksen myötä.

Neuvostoliiton hajottua Venäjän asevoimien henkilöstövahvuus oli 2,8 miljoonaa sotilasta. Suunnitelmissa on säilyttää noin miljoonan sotilaan vahvuus. Uusi kalusto ja sopimussotilaat on tarkoitus osoittaa ensisijaisesti asevoimien korkean valmiuden yhtymille, joita on kaikissa puolustushaaroissa. Maavoimien, maahanlaskujoukkojen ja merijalkaväen korkean valmiuden divisioonien ja prikaateja tulee olemaan yhteensä noin kaksikymmentä, ja ne on täydennetty ammattihenkilöstöllä ja nykyaikaisella kalustolla sekä aseistuksella.

Kiina

Kiinan kansainväliseen rooliin vaikuttaa tällä hetkellä keskeisimmin sen merkitys maailman neljänneksi suurimpana, erittäin nopeasti kasvavana taloutena ja 1,3 miljardin asukkaan maana. Kiina on ydinasevalta ja YK:n turvallisuusneuvoston pysyvä jäsen.

Kiinan ulkopolitiikka on ollut melko maltillista ja korostanut erityisesti kansallista suvereniteettiä ja sisäisiin asioihin puuttumattomuutta. Keskeisen poikkeuksen ovat muodostaneet kysymykset, jotka liittyvät yhden Kiinan politiikan noudattamiseen ja Kiinan alueelliseen yhtenäisyyteen.

Kiina vastustaa voimakkaasti Taiwanin itsenäisyyspyrkimyksiä ja on ollut sen kohdalla jopa valmis viittaamaan voimatoimien käytön mahdollisuuteen. Kiinan sotilaallisen suorituskyvyn kasvattamisen voidaankin arvioida liittyvän suurelta osin Taiwanin salmen tilanteeseen. Länsimaat ovat yhtäältä korostaneet Kiinalle, että voimankäyttö ei tule kysymykseen Taiwanin tilanteen ratkaisukei-

nona, ja samalla yrittäneet yhden Kiinan politiikkaa noudattaen saada Taiwanin luopumaan Kiinaa provosoivista, itsenäisyyttä tavoittelevista toimenpiteistä.

Kiinan kansainvälistä roolia leimaa sen nopean talouskasvun aiheuttama energian ja raaka-aineiden tarve. Kiina toimii aktiivisesti useilla mantereilla varmistukseen talouskasvunsa ja poliittisen vakautensa edellyttämien raaka-aineiden ja energian saannin. Se on samalla joutunut kritiikin kohteeksi muun muassa kyseenalaisten hallintojen tukemisesta epävakaisissa mutta luonnonvaroiltaan rikkaissa maissa ja kehityspoliittiset periaatteet sivuuttavasta toiminnastaan Afrikassa.

Kritiikin seurauksena Kiina on osallistunut aikaisempaa jossain määrin enemmän kansainvälisen yhteisön pyrkimyksiin ratkaista vaikeita tilanteita ja kriisejä muun muassa Pohjois-Koreassa, Sudanissa ja Myanmarissa. Samalla se on pyrkinyt vastaamaan haasteeseen länsimaiden rinnalla toimivana, kansainvälisten ongelmien ratkaisuun tähtäävänä maana. Tämä kehitys jatkuu lähitulevaisuudessa, joskin rajoitetummin kuin EU-maat tai Yhdysvallat toivoisivat.

Vaikka Kiina kehittyy kohti markkinataloutta, maan kansalaisyhteiskunnan kehitys on talousrakenteen muutosta paljon hitaampaa. Sitä on valituilla aloilla jopa rohkaistu, mutta puolueelle ja valtarakenteille kriittistä aktivismia ei edelleenkään suvaita. Kansainvälisesti huolestuttavia ovat Kiinan ihmisoikeustilanne, kuten kuolemantuomion käyttö sekä tiedonvälityksen rajoitukset ja sensuurin jatkuminen maan nopeasta modernisaatiosta huolimatta. Kiina pitää ihmisoikeuksia ja Tiibetin kysymystä kansallisina kysymyksinä. Euroopan unioni käy Kiinan kanssa jatkuvaa dialogia ihmisoikeuskysymyksistä.

Kytkeytyessään tiivistä kansainväliseen talouteen Kiina on tullut kehittyneiden talouksien tavoin aiempaa riippuvaisemmaksi sen lainalaisuuksista ja samalla erittäin riippuvaiseksi länsimaiden markkinoista. EU-alue ja Yhdysvallat ovat sen merkittävimmät kauppakumppanit ja tärkeät investointien lähteet. Toisaalta merkittävine valuuttavarantoineen ja sijoituksineen Kiinalla on olennainen rooli kansainvälisen talouden kannalta, mikä puolestaan aiheuttaa riippuvuutta vastakkaiseen suuntaan. Ilmastomuutoksen torjunnassa Kiinan omaksumalla rooliilla tulee olemaan maailmanlaajuisista merkitystä.

Kiina lisää määrätietoisesti resursseja asevoimiensa uudistamiseen ja kehittämiseen. Tämä on johtanut turvallisuushakuisen yhteistyön ja yhteydenpidon tiivistämiseen eräiden keskeisten Aasian ja Tyynen meren maiden, mukaan lukien Yhdysvaltojen kanssa.

Kiina ei ole tällä hetkellä haastamassa Yhdysvaltojen sotilaallista asemaa eikä Tyynen meren alueen vakautta mutta Taiwanin tilanteen kärjistyminen on otettava huomioon. Kiinan sotilaallinen toimintakyky on huolimatta merivoimiin ja avaruusteknologiaan panostamisesta edelleen alueellisesti rajoittunut.

Yhdistyneet kansakunnat

Yhdistyneiden kansakuntien toiminnan kolme peruspilaria ovat rauha ja turvallisuus, kehitys ja köyhyyden vähentäminen sekä ihmisoikeudet ja demokratia. YK on säilyttänyt asemansa kansainvälisen järjestelmän keskeisenä normiston luojana, neuvottelufoorumina, toimijana ja kansainvälisen oikeuden toimeenpanijana. YK:lla on merkittävä rooli globalisaation hallinnassa sekä kokonaisvaltaisen globaalipolitiikan, ihmiskuntapolitiikan kehittämisessä. YK:n ja etenkin sen talous- ja sosiaalineuvoston, sen alaisten toimikuntien sekä YK:n erityisjärjestöjen rooli elintason kohoamisen, täystyöllisyyden sekä taloudellisten ja sosiaalisten kysymysten edistämässä on edelleen ensisijaisen tärkeä, sillä kestävä kehitys on tehokkainta konfliktien ehkäisyä. YK:n vuosituhatjulistus sekä siihen liittyvät vuosituhatavoitteet ovat näiden kysymysten toimeenpanon kannalta keskeisessä asemassa.

Globalisoituvassa maailmassa YK:n agendalle ovat nousseet uudet, rajat ylittävät uhkat, joista esimerkkeinä voidaan mainita ilmastonmuutos, kansainvälinen terrorismi, järjestäytynyt rikollisuus, tartuntataudit, energian ja ruoan riittävyys sekä hallitsemattomat muuttoliikkeet.

Ihmisoikeudet ovat oleellinen osa laajaa turvallisuuskäsitystä ja inhimillisen turvallisuuden toteutumista. Myös oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen sekä kansainvälisissä suhteissa yleensä että konfliktien jälkeisissä yhteiskunnissa on merkittävä haaste YK:lle. Erityisen suuri haaste on saavuttaa jäsenkunnan yhteisymmärrys niistä keinoista, joilla uusiin globaalihaasteisiin reagoidaan. Samalla YK:n tulee uudistaa omat rakenteensa muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia vastaaviksi.

YK:n toimintakyvyn ja uskottavuuden kannalta keskeisen kokonaisvaltaisen reformin aikaansaamista hidastavat jäsenmaiden toisistaan poikkeavat intressit. Järjestön rahoittamisessa suurimman taakan kantavat teollisuusmaat ovat valmiita laajempiin ja syvempiin muutoksiin. Kehitysmaat puolestaan jarruttavat uudistuksia peläten näiden heikentävän YK:n merkitystä kehitysjärjestönä.

Tämä pohjoisen ja etelän vastakkainasettelu näkyy myös monissa poliittisissa kysymyksissä ja usein liittyy keskusteluun valtioiden suvereniteetista ja vastuuseen omien kansalaistensa turvallisuudesta. Turvallisuusneuvostossa

kysymys suojeluvastuusta on näkynyt välillisesti muun muassa Kosovon, Darfurin ja Myanmarin tilanteiden käsittelyn yhteydessä.

YK:n toiminta ilmentää pitkälti kansainvälisessä järjestelmässä kulloinkin vallitsevia voimasuhteita. Kiinan taloudellisen ja poliittisen vaikutusvallan kasvu on näkynyt myös YK:ssa. YK-ympäristössä Euroopan unionin rooli on viime vuosina korostunut.

YK muodostaa toimintaympäristön, jossa yksittäiset jäsenmaat unionin yhteisen linjan ohella usein toimivat aktiivisesti myös omien kansallisten intressiensä edistämiseksi. Lissabonin sopimuksen myötä perustettavan Euroopan ulkosuhdehallinnon odotetaan tehostavan unionin toimintaa myös YK:ssa. Yhteistyön tiivistäminen erityisesti turvallisuusneuvostoon liittyvissä kysymyksissä palvelisi unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamista myös ulospäin.

YK:n turvallisuusneuvosto

YK:n turvallisuusneuvostolla on ensisijainen vastuu kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisestä. Sen päätöslauselmilla on kansainvälisoikeudellisesti sitova vaikutus. Turvallisuusneuvosto käsittelee ensisijaisesti yksittäisiä kriisejä, mutta on viime vuosina ulottanut asialistansa koskemaan myös laajempia rauhaan ja turvallisuuteen liittyviä teemoja.

Turvallisuusneuvoston kansainvälinen merkitys säilynee myös tulevaisuudessa. Siitä pitävät huolen nykyiset pysyvät jäsenet, joilla on intressi säilyttää oma erityisasemansa. Turvallisuusneuvoston tehokkuus ja toimintakyky kuitenkin vaihtelevat riippuen käsiteltävän asian sisällöstä ja suurvaltasuhteiden ajankohtaisesta tilasta.

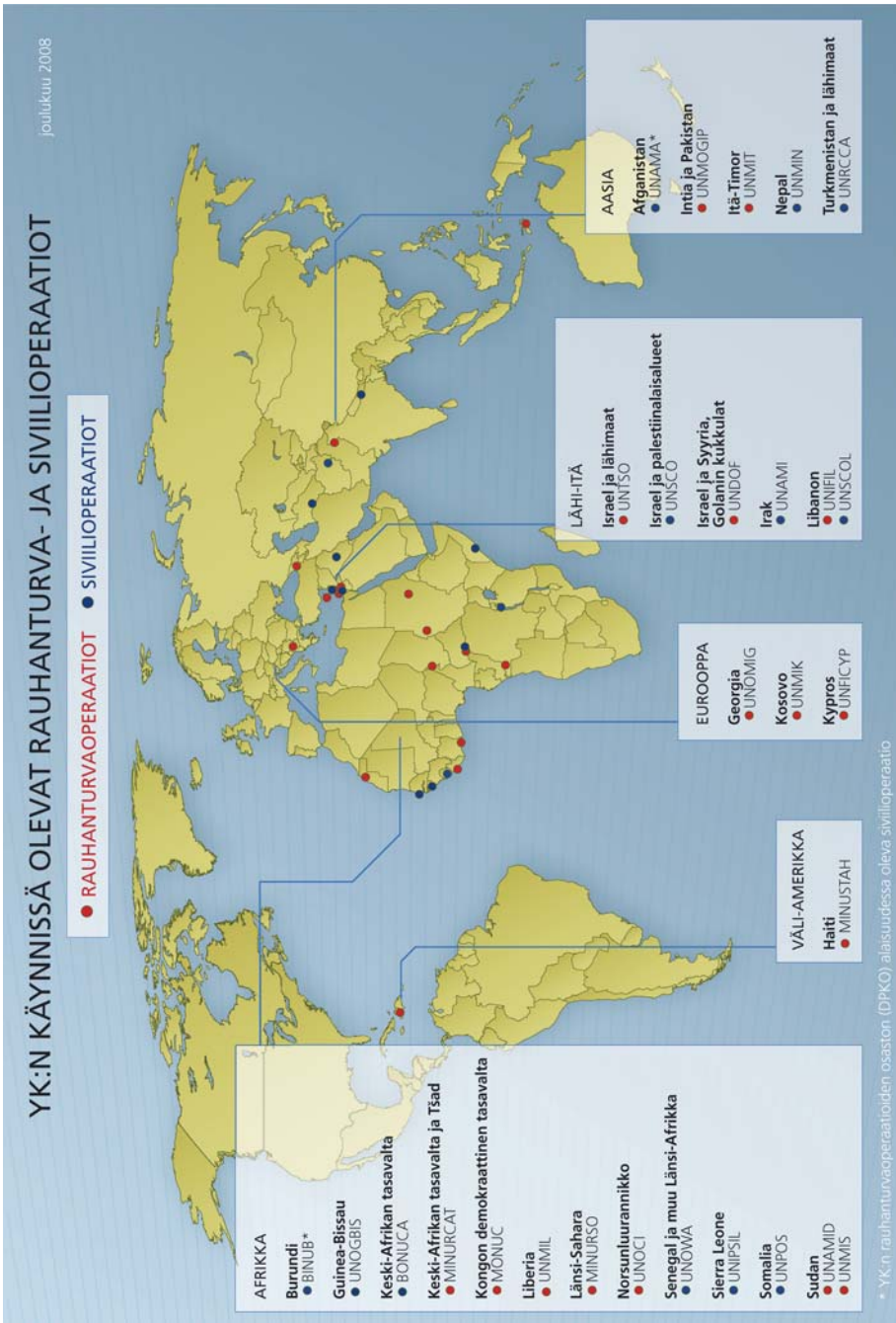
Turvallisuusneuvoston kokoonpano pysyvien jäsenten osalta vastaa edelleen tilannetta toisen maailmansodan jälkeen. Sen jäsenkuntaa ja toimintaa on pyritty uudistamaan. Uudistustyön tavoitteena on työtavoiltaan uudistunut, nykyistä kansainvälistä järjestelmää tasapuolisemmin heijasteleva turvallisuusneuvosto.

Pohjoismaisen rotaation seurauksena viidestä maasta yksi kampanjoi käytännössä koko ajan pääsystä turvallisuusneuvostoon. Suomi on ehdolla YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2013–14.

YK:N KÄYNNISSÄ OLEVAT RAUHANTURVA- JA SIVILIOPERAATIOIOT

joulukuu 2008

● RAUHANTURVAOPERAATIOIOT ● SIVILIOPERAATIOIOT

YK:n käynnissä olevat rauhanturva- ja siviilioperatiot

YK:n kriisinhallintatoiminta

Afrikan eri kriisipesäkkeet ovat merkinneet YK-kriisinhallinnan merkittävää kasvua. YK hallinnoi tällä hetkellä 16 kriisinhallintaoperaatiota ja kahta poliittista operaatiota. Niissä työskentelee 112 000 sotilas- ja siviilihenkilöä, joista virkapukuisia rauhanturvaajia, sotilastarkkailijoita ja poliiseja on noin 90 000. Henkilömäärä on kasvussa. Tämän ohella sekä Euroopan unioni, Etyj ja Nato, samoin kuin Afrikan unioni, voivat toteuttaa kriisinhallintaoperaatioita YK:n valtuutuksella.

YK-kriisinhallinnan luonne on muuttunut monella tapaa. Kehitysmaat ovat suurimpia joukkoja luovuttavia valtioita. Kokonaisvaltainen YK:n lähestymistapa kattaa koko kriisinhallinnan ennalta ehkäisevistä toimista konfliktin jälkeisiin tehtäviin. YK-kriisinhallintaan kuuluu sekä perinteisiä rauhanturvatehtäviä että siviilikriisinhallintaa.

YK pyrkii parantamaan varhaisvaroituskykyään erityisesti ennaltaehkäisevän välitystoiminnan sekä alueellisen läsnäolon vahvistamisen avulla. Poliittisen tuen hankkiminen ennaltaehkäisevään toimintaan tarvittavalle rakenteiden vahvistamiselle on kuitenkin ollut työlästä, koska osa jäsenmaista pelkää uusien rakenteiden ja käytäntöjen johtavan suvereniteettinsa loukkaamiseen. YK:lla yhdessä alueellisten toimijoiden kanssa on tärkeä rooli kansainvälisissä rauhanvälitystehtävissä.

Osana laajempaa YK-reformia vuonna 2006 perustetun rauhanrakentamiskomission tehtävänä on myötävaikuttaa konfliktin jälkeisen rauhantilan vakauttamiseen ja ehkäistä uuden kriisin puhkeaminen.

Nato

Turvallisuusympäristön kehityksen myötä Nato on muuttunut yhä selvemmin laaja-alaiseksi turvallisuuspoliittiseksi ja kriisinhallintaa harjoittavaksi monenkeskiseksi järjestöksi. Samalla sen jäsen- ja kumppanuusjärjestely on laajentunut yli 60 maata kattavaksi verkostoksi, mukaan lukien Venäjä. Liittokunta toimii yhteistyöhakuisesti ja pyrkii solmimaan globaaleja kumppanuussuhteita.

Naton toimintaa ja turvallisuusympäristön kehitystä käsitellään yksityiskohtaisesti ulkoministeriön selvityksessä Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista, joka julkaistiin 21.12.2007.

Natolla on turvallisuutta ja vakautta ylläpitävä ja edistävä vaikutus. Samalla kun kriisinhallintatehtävät ovat korostuneet, kollektiivinen puolustus on säily-

nyt liittokunnan ydintehtävänä. Naton perussopimuksen 5. artiklan mukaisesti hyökkäys yhtä jäsentä kohtaan on hyökkäys kaikkia kohtaan. Tällöin jokainen jäsen on veloitettu auttamaan hyökkäyksen kohteeksi joutunutta tarpeelliseksi katsomallaan tavalla YK:n peruskirjan 51 artiklan mukaisesti.

Natolla on erityisasema transatlanttisena puolustus- ja turvallisuusjärjestönä. Naton 26 jäsenmaasta 21 on EU-jäsenmaata. Yhdysvaltojen asema Naton tärkeimpänä yksittäisenä taloudellisena, teknologisena ja sotilaallisena toimijana korostaa Natossa tehtävän yhteistyön merkitystä myös tilanteessa, jossa Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspoliittinen merkitys vahvistuu.

Nato tekee arviota liittokunnan turvallisuusympäristöstä, siitä liittokunnalle johdettavista tehtävistä sekä suhteistaan yhteistyökumppaneihin. Tämä tapahtuu Naton tehtävät määrittävän strategisen konseptin tarkistamisen yhteydessä. Sitä pohjustetaan Naton keväällä 2009 järjestettävässä 60-vuotishuippukouksessa.

Naton kriisinhallinta

Naton Afganistanissa toteuttaman ISAF-operaation, Välimeren valvontaoperaation, Irakin koulutusmission ja Afrikan unionille Darfurissa annettun kuljetus- ja koulutustuen myötä Naton operatiivisen toiminnan maantieteellinen painopiste on vähitellen siirtynyt Euroopan ulkopuolelle. Naton merivoimakomponenttia on myös käytetty YK:n ruoka-apukuljetusten suojaamiseksi merirosvoilta Somalian rannikolla. Jatkossa Naton huomio kohdistunee entistä selvemmin Lähi-idästä Aasiaan ja Afrikkaan ulottuvalle alueelle. Nato on hoitanut myös humanitaarisia avustusoperaatioita hirmumyrsky Katrinan ja Pakistanin maanjäristyksen tuhojen lievittämiseksi. KFOR-operaatio Kosovossa on Naton ainoa kriisinhallintatehtävä Euroopassa.

Naton Afganistanissa YK:n valtuutuksella toteuttama, yli 40 osallistujamaan ISAF-operaatio on liittokunnan vaativin kriisinhallintaoperaatio, jolla on ollut merkittävä vaikutus sekä sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseen että liittokunnan kumppanuus- ja yhteistyöverkoston laajentumiseen. Samalla ISAF-operaatio on tuonut esiin useiden jäsenmaiden vaikeudet koota ja ylläpitää riittävästi joukkoja sotilaallisesti vaativassa tehtävässä. Keskustelua käydään Nato-maiden keskinäisestä solidaarisuudesta ja taakanjaosta.

Afganistanin operaation myötä Nato on omaksunut laaja-alaisen kriisinhallinnan toimintamallin, jossa painotetaan siviili-sotilasyhteistyön tärkeyttä ja vakauden ja kehityksen keskinäisriippuvuutta. Tärkeiden siviilikriisinhallinnan kykyjen osalta turvaudutaan muiden toimijoiden voimavaroihin. Naton suhteet

muihin kansainvälisiin toimijoihin, etenkin YK:hon ja Euroopan unioniin, ovat muuttuneet entistä keskeisemmiksi. Nato on peräänkuuluttanut YK:lle vahvempaa roolia työn koordinoinnissa Afganistanissa.

Kriisinhallintatehtävät pysyvät tulevaisuudessakin Naton merkittävimpänä tehtävänä ja Afganistanin ISAF-operaatio liittokunnan keskeisimpänä haasteena. Operaatioiden rahoitusongelmiin ja suorituskykypuutteisiin haettaneen lähivuosina ratkaisuja operaatioiden suuremman yhteisrahoituksen kautta.

Naton kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien kehitys

Lisääntyvissä kriisinhallintatehtävissä tarvitaan jäsenmaiden lisäksi nykyisten kumppanimaiden ja muiden mahdollisten yhteistyömaiden voimavaroja. Naton yhteistyöohjelmia on avattu myös Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston ulkopuolisille maille. Samalla on kehitetty operaatioita koskevaa tiedonsaantia sekä mahdollisuuksia osallistua operaatioita koskevan päätöksenteon valmisteluun.

Kriisinhallintapainotuksen lisäksi vakauden edistäminen kumppanuus- ja yhteistyömaissa on Naton toiminnassa tärkeällä sijalla. Kehittyneiden kumppanimaiden odotetaan osallistuvan tähän toimintaan omalla panoksellaan, esimerkkinä turvallisuus- ja puolustussektorin reformien tukeminen.

Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston merkitys on vähentynyt. Kumppanimaat ovat keskenään erilaisia sekä Nato-yhteistyöhön liittyvien intressien että resurssien suhteen. Tärkeä kehityssuunta on kumppanimaan mahdollisuus kehittää ja kohdistaa yhteistyötään kiinnostuksensa ja tarpeidensa mukaan. Tästä esimerkkinä ovat NRF-joukkojen avaaminen kiinnostuneille, tarvittavat kriteerit täyttävälle kumppanimaille, sekä strateginen ilmakuljetushanke. Naton kumppanuus- ja yhteistyöohjelmiin ei odoteta rakenteellisia muutoksia vaikka sisällöllisesti niitä kehitettäneenkin.

Naton suunnittelu- ja arviointiprosessin tavoitteena on edistää kumppanien ja jäsenmaiden joukkojen yhteistoimintakykyä kriisinhallintaoperaatioissa. Joustavia yhteistyömuotoja kyvykkäiden ja halukkaiden kumppanimaiden osallistumisen lisäämiseksi kehitetään.

Naton siviilivalmiustoiminta on lähes kokonaan avoinna kumppanimaille. Naton siviilivalmiussuunnittelulla tuetaan kansallista varautumista ja harmonisoidaan voimavaroja. Natossa toimii myös euroatlanttisen pelastuspalvelun koordinoitikeskus, joka välittää apua kriisi- ja katastrofitilanteissa sekä järjestää harjoituksia.

Laajentuminen

Naton, kuten myös Euroopan unionin, laajentumisella on ollut keskeinen merkitys vakauden lisäämisessä ja jakolinjojen poistamisessa kylmän sodan jälkeisessä Euroopassa. Nato on ilmoittanut, että sen ovet ovat avoinna uusille, kriteerit täyttävälle jäsenmaille.

Albania ja Kroatia ovat allekirjoittaneet liittymissopimukset, ja niiden oletetaan pääsevän Nato-jäseniksi kevään 2009 huippukokoukseen mennessä. Nato-jäsenyyttä tavoittelevat Länsi-Balkanin maista myös Makedonia, Bosnia-Hertsegovina ja Montenegro. Bukarestin huippukokouksessa annettiin lisäksi Georgialle ja Ukrainalle lupaus jäsenyydestä.

Naton laajentumisen sekä turvallisuusympäristön muutosten myötä liittokunnan sisäinen koheesio on löyhempi kuin kylmän sodan aikana, jolloin lukumäärältään pienempää jäsenmaiden joukkoa yhdisti selkeä uhkakuva. Naton eurooppalaiset jäsenmaat ovat integroineet puolustuskykynsä tiiviisti Naton yhteyteen. Ranskan mahdollinen paluu Naton sotilaalliseen komentorakenteeseen vaikuttaa sekä Natoon että eurooppalaiseen turvallisuusarkkitehtuuriin laajemmin.

Naton puolustussuunnittelu

Natossa siirryttiin kylmän sodan jälkeen pääosin suorituskykyperusteiseen puolustussuunnittelumalliin. Nato ei ole nykyään laatinut kaikille jäsenmailleen maakohtaisia puolustussuunnitelmia laajamittaisen sodan varalta. Naton yhteistä puolustussuunnittelua sekä komento- ja joukkorakennetta kehitetään kuitenkin joustavasti vallitsevan strategisen tilannearvion mukaisesti. Natossa on arvioitu, että jos tulevaisuudessa ilmenisi laajamittaisen sotilaallisen hyökkäyksen uhka, liittokunnalla olisi tällaisen kehityskulun varrella riittävästi aikaa aloittaa sen edellyttämä asteittainen puolustussuunnittelu.

Kollektiivisen puolustuksen käsitteen sisältö on turvallisuusympäristön kehityksen myötä kuitenkin laajentunut, eikä sitä enää mielletä ainoastaan Naton jäsenmaiden alueellisen koskemattomuuden turvaajaksi. Esimerkkinä nykyisistä kollektiivisen puolustuksen tehtävistä on 5. artiklan perusteella käynnistetty Välimeren valvontaoperaatio, johon myös useat kumppanimaat, kuten Venäjä ja Ukraina, ovat tarjonneet tukeaan.

Naton puolustussuunnittelu korostaa kokonaisvaltaista turvallisuuskäsitettä ja painottaa voimavarojen kehittämistä vastaamaan erilaisiin turvallisuusuhkiin.

Jäsenmaita ja niiden elintärkeitä etuja puolustetaan tarvittaessa liittokunnan oman alueen ulkopuolella ja myös muin kuin sotilaallisin toimenpitein.

Natossa välittöminä uhkina pidetään terrorismia, joukkotuhousoseiden leviämistä, sortuvia valtioita, alueellisia kriisejä, uusien teknologioiden väärinkäyttöä sekä elintärkeiden energiatoimitusten katkaisemista. Terrorismin vastaisessa toiminnassa Naton tehtäviin kuuluu kriittisen infrastruktuurin suojaaminen ja siviiliviranomaisten avustaminen terrori-iskun jälkitilanteessa. Afganistanin kriisinhallintaoperaation myötä on tarve Naton omien joukkojen suojaamiselle terrorismilta korostunut.

Uusilta teknologioilta suojautumiseen kuuluvat muun muassa hanke Naton ohjuspuolustuskyvyn luomiseksi ja sen mahdollinen kytkeminen Yhdysvaltojen kansalliseen ohjuspuolustukseen.

Vaativissa kriisinhallintatehtävissä tarvittavien suorituskykyjen tuottaminen tehostaa myös Naton kykyä huolehtia tarvittaessa oman alueen puolustuksesta. Huomio kohdistuu erityisesti eurooppalaisten Nato-maiden suorituskykyjen ja yhteistoimintakyvyn kehittämiseen. Myös Naton yhteisen komento- ja joukkorakenteen uudistamista jatketaan. Tavoitteena on muodostaa entistä kevyemmät ja joustavammat rakenteet.

Naton nopean toiminnan joukoilla on keskeinen merkitys sekä liittokunnan että kansallisten suorituskykyjen kehittämisessä. Näiden joukkojen tehtäväkenttä on laaja ulottuen aina evakuoititehtävistä kriisinhallintaan, terrorismin torjuntaan ja 5. artiklan mukaisen yhteisen puolustuksen tehtäviin. Käytännössä tarve kehittää nopean toiminnan suorituskykyjä liittyy erityisesti kriisinhallintaan.

Naton puolustusmateriaaliyhteistyössä kehitetään liittokunnan sotilaallisia suorituskykyjä ja varmistetaan yhteensopivan varustuksen käyttö Naton operaatioissa. Materiaaliyhteistyössä kehitetään erityisesti yhteensopivia tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmiä sekä parannetaan varustusta tehtävien asettamiin vaatimuksiin. Etusijalla ovat myös suojautuminen kemiallisia, biologisia ja säteileviä uhkia vastaan, strategisen kuljetuskyvyn parantaminen ja logistisen tuen tehostaminen. Nato-standardit toimivat kansainvälisen yhteistoimintakyvyn perustana. Kansainvälinen yhteistyö materiaalin huollossa ja ylläpidossa tulee lisääntymään. Naton huolto- ja hankintaorganisaation NAMSAN ja sitä vastaavien järjestelyjen merkitys korostuu.

Nato-Venäjä -suhteet

Naton ja Venäjän yhteistyöfoorumina toimiva Nato-Venäjä -neuvosto koostuu 26 Nato-jäsenmaasta ja Venäjältä. Neuvosto antaa Venäjälle muihin rauhan-kumppanimaihin verrattuna erityisaseman suhteessa Natoon ja mahdollistaa säännöllisen poliittisen vuoropuhelun Nato-maiden kanssa ajankohtaisista turvallisuuspoliittisista ja alueellisista kysymyksistä. Myös Ukrainalla ja Georgialla on samantapainen järjestely Naton kanssa.

Nato-Venäjä -neuvoston aiheita ovat muun muassa sotilaallinen yhteistyö, terrorismin vastainen toiminta, siviili- ja pelastuspalvelu, ilmatilannekuvan vaihto ja puolustusreformi. Naton ja Venäjän välisistä käytännön yhteistyöhankkeista näkyvin on Afganistanista tulevien huumausaineiden torjuntaan liittyvä projekti. Lisäksi Venäjä on päättänyt tukea ISAF-operaatiota sallimalla kauttakulun alueensa läpi.

Lännen ja Venäjän välisissä suhteissa tapahtuvat ilmapiirin muutokset heijastuvat myös Naton ja Venäjän välisiin suhteisiin. Georgian konfliktin aikana Nato-Venäjä -neuvoston työskentely vaikeutui.

Venäjän asenne Naton laajentumiseen IVY-alueelle on ollut kriittinen.

Etyj

Etyj on 56 osallistujavaltion muodostama turvallisuusjärjestö, jolla on ainoana eurooppalaisena järjestönä koko euroatlanttisen ja euroaasialaisen alueen kattava jäsenkunta. Etyjin erityisvahvuuksiin kuuluvat laajan osallistujakunnan lisäksi keinovalikoiman monialaisuus, yhteistyövaraisuus sekä joustavuus.

Etyjin perustana toimii Helsingin päätösasiakirjalle rakentuva poliittisten sitoumusten verkosto, joka kattaa sekä perinteisen sotilaallisen turvallisuuden että inhimilliseen turvallisuuteen laajemmin liittyviä kysymyksiä. Sen pohjalta pyritään turvallisuuden vahvistamiseen sekä demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteiden parempaan toteutumiseen koko Etyj-alueella. Etyj on Euroopassa ensisijainen toimija erityisesti vaalitarkkailussa, vähemmistöky-symyksissä sekä sotilaallisen avoimuuden, luottamuksen ja asevoimien demokraattisen valvonnan rakentajana.

Järjestön toiminnassa painottuu uusiin turvallisuushaasteisiin vastaaminen. Uusiksi yhteistyöaloiksi ovat nousseet rajaturvallisuus ja -valvonta, terrorismin vastainen toiminta, pienaseiden ja laittoman asekaupan uhkan rajoittaminen

sekä huume- ja ihmiskaupan torjuminen. Järjestön toiminnan painopiste on siirtymässä Kaakkois-Euroopasta Etelä-Kaukasiaan ja Keski-Aasiaan.

Etyj on kehittänyt monipuolista välineistöä konfliktineston, varhaisvaroituksen, kriisinhallinnan ja konfliktien sovittelun aloilla. Sen keskeisen osan muodostavat kenttäoperaatiot. Etyj kykenee reagoimaan nopeasti ja mukauttamaan joustavasti monialaista kenttätoimintaansa kriisien muuttuessa. Syksyllä 2008 Etyj kykeni nopean toimintansa ansiosta lisäämään sotilastarkkailijoitaan Georgiassa reilussa viikossa. Tämä vahvistaa Etyjin toimintakykyä.

Etyj on konsensuksen varassa toimivana järjestönä altis kansainvälisten suhteiden vaihteluille. Viime vuosina järjestön sisällä on kiistely toiminnan maantieteellisistä painopisteistä ja erityisesti demokratia- ja ihmisoikeustyön merkityksestä suhteessa perinteisiin sotilaallisen turvallisuuden kysymyksiin. Kiistan keskiössä on ollut vaalitarkkailu.

Euroopan neuvosto

Euroopan neuvoston tehtävänä on tukea demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion edistämistä vakauden ja turvallisuuden lujittamiseksi Euroopassa. Euroopan neuvostolla on tärkeä rooli sopimusverkoston kehittäjänä. Tärkeimpiä sopimuksia varten on luotu kansainväliset valvontajärjestelmät. Euroopan neuvosto kiinnittää erityistä huomiota suvaitsevaisuuden edistämiseen ja vähemmistöjen oikeuksien toteutumiseen. Vuonna 2005 tehty Euroopan neuvoston yleissopimus terrorismin ennaltaehkäisemisestä on saanut huomiota instrumenttina, joka yhdistää tehokkaat terrorismin vastaiset toimet ja kattavan ihmisoikeusnäkökulman.

Euroopan neuvoston laajentuminen on tarjonnut tilaisuuden vaikuttaa demokratian vakiintumiseen ja oikeusjärjestyksen uudistuksiin siirtymämaissa. Jäsenyyden edellyttämien lainsäädännöllisten ja yhteiskunnallisten uudistusten jälkeenkin ihmisoikeusajattelun ja demokratian juurruttaminen yhteiskuntaan kestää vuosia ja edellyttää seurantaa. Tarkkailun välineinä ovat vakiintuneet parlamentaariset ja muut menettelyt sekä riippumattomat instituutiot, kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu.

Syrjinnän, sosiaalisen epätasa-arvon ja konfliktien ennaltaehkäisy sekä järjestyneen rikollisuuden ja korruption vastainen taistelu säilyvät ajankohtaisena tehtävänä. Standardien rikkomisen toteaminen toimii varhaisvaroitusjärjestelmänä. Ihmisoikeusvaltuutetun sekä perustuslakeihin erikoistuneen Venetsian komission, kidutuksen vastaisen valvontakomitean ja parlamentaarisen yleis-

kokouksen raportojien oikea-aikainen väliintulo on usein estänyt kriisien kehittymisen tai tuonut ne paremmin kansainväliseen tietoisuuteen. Kentällä sijaitsevien yhteystoimistojen avulla järjestö tarjoaa asiantuntemusta isäntä-hallituksille ja muille kansainvälisille järjestöille.

Turvallisuuskehitys Suomen lähialueilla

Euroopan unionin ja Naton laajentuminen sekä Venäjän poliittinen ja taloudellinen muutos ovat vakiinnuttaneet oloja Suomen lähialueilla. Siitä huolimatta jännitteet etenkin Baltian maiden ja Venäjän sekä Puolan ja Venäjän välillä ovat edelleen nähtävissä.

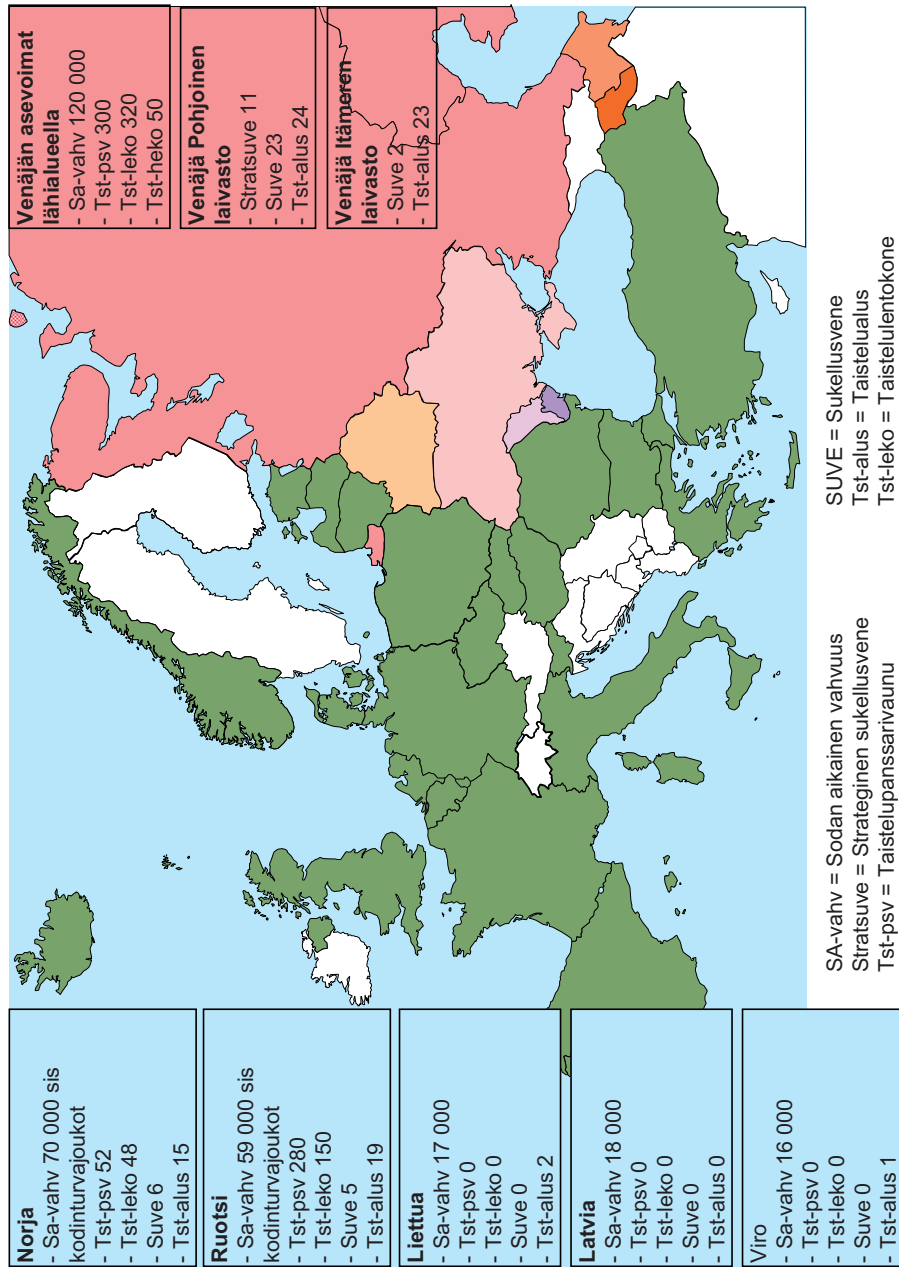
Venäjän sotilaallisen voiman käyttö Georgiassa heijastuu turvallisuusajatteluun myös Suomen lähialueilla. Tämä saattaa johtaa puolustusjärjestelyjen uudelleenarviointeihin erityisesti Baltian maissa.

Sotilaallisten turvallisuusuhkien lisäksi on syntynyt uusia uhkia: Viron ja Georgian kokemukset osoittavat, että tietoverkkohyökkäykset ovat konkreettinen turvallisuusuhka. Raaka-aine- ja energiatoimitusten vaikeuttamista voidaan käyttää poliittisena painostuskeinona. Muiden muassa ympäristöön, ydin- ja turvallisuuteen, järjestäytyneeseen rikollisuuteen, mukaan lukien huume- ja ihmiskauppaan, ja tarttuviin tauteihin liittyvät turvallisuusuhkat ovat valtioiden rajat ylittäviä. Schengen-alueen laajentumisen myötä Baltian maat ja Puola ovat Euroopan unionin vapaan liikkuvuuden piirissä.

Itämeren ympäristön tila koskettaa kaikkia sen rantavaltioita. Itämeri on lisääntyvien merikuljetusten myötä jatkuvasti uhattuna. Tuhoisan ympäristöönnettomuuden mahdollisuus kasvaa. Ilmastonmuutos saattaa pohjoisilla alueilla aiheuttaa kilpajuoksun energia- ja muiden luonnonvarojen hyödyntämismahdollisuuksista, millä voi olla myös turvallisuuspoliittisia ja sotilaallisia ulottuvuuksia.

Euroopan unionin laajentuminen on korostanut Itämeri-yhteistyön merkitystä. Itämeri-strategian ja EU-ohjelmien avulla unioni pyrkii vahvistamaan Itämeren alueen ympäristön, kaupan, liikenteen ja sosiaalisten yhteyksien syntymistä sekä alueen vakautta.

EU- ja Nato-yhteistyön ohella Suomen lähialueilla on useita muita yhteistyöjärjestelyjä, joilla edistetään alueen maiden tiiviimpää kanssakäymistä ja vahvistetaan vakautta. Näistä keskeisimpiä ovat pohjoismainen sekä pohjoismaiden ja Baltian maiden välinen yhteistyö, Euroopan unionin pohjoinen ulottuvuus ja Itämeren valtioiden neuvosto.

Sodanaikainen sotilaallinen voima Suomen lähialueilla

Venäjän strategiset intressit Suomen lähialueilla ovat pohjoisten merialueiden, Kuolan sotilastukikohtien, maan "toisen pääkaupungin" Pietarin alueen ja Itämeren kuljetusreittien turvaaminen. Kuolassa sijaitsee Venäjän pohjoisen laivaston strategisten ydinsukellusveneiden tukikohta, ja alueen strateginen merkitys säilyy suurena ja voi jopa kasvaa. Kuolan niemimaa säilyy merkittävänä Venäjän puolustukselle myös Barentsinmeren öljy- ja kaasuesiintymien johdosta.

Leningradin sotilaspiirin alueella olevien puolustusministeriön ja muiden joukkojen vahvuus on yli 100 000 sotilasta. Sotilaspiirillä on kyky taktisen ydinaseen käyttöön. Leningradin sotilaspiirin maavoimiin kuuluu aselajijoukkojen lisäksi kaksi korkeassa valmiudessa olevaa moottoroitua jalkaväkiprikaatia, tykistörikaati sekä useita vajaassa vahvuudessa olevia prikaateja ja divisioonia, joiden vahvuutta pystytään tarvittaessa nostamaan. Lisäksi sotilaspiirin alueella toimii ylijohdon maahanlaskudivisioona.

Venäjän ilmavoimilla on Suomen lähialueella 14 lentotukikohtaa, joissa on yhteensä yli 200 taistelu- ja tiedustelukonetta. Lisäksi tukikohtiin tukeutuu johto- ja elektronisen sodankäynnin koneita sekä helikoptereita.

Venäjä on ilmoittanut vahvistavansa Itämeren laivastoaan.

Venäjälle on tärkeää turvata sen ulkomaankaupan käyttämät reitit ja kasvupotentiaali Itämerellä. Venäjän öljynviennistä noin 40 % kuljetetaan Itämeren kautta. Suunnitellun kaasuputken myötä Suomenlahden pohjukasta tulisi Venäjälle strategisesti entistä tärkeämpi alue.

Pohjoismaat ovat tiivistämässä ulko-, turvallisuus ja puolustuspoliittista yhteistyötään. Ne myös selvittävät, miten vahvistaa ja sopeuttaa alueellisia yhteistyösopimuksia Barentsin ja Itämeren alueilla.

Pohjoismailla on samankaltaisten yhteiskuntiensa takia yhteisiä tavoitteita monella turvallisuuden kannalta keskeisellä alalla, kuten ilmastomuutoksen torjunnassa sekä pyrkimyksessä toimia yhdessä globalisoituvassa maailmassa. Maiden välillä on toteutettu pitkälle menevää yhdentymistä.

Pohjoismailla on mahdollisuus tuoda esiin yhteisiä tavoitteita ja viedä niitä eteenpäin myös muilla foorumeilla, kuten YK:ssa, Euroopan unionissa, Etyjissä ja Natossa. Yksi pohjoismaisen yhteistyön menestyksenkäs osa-alue on kriisinhallintayhteistyö. Tiivistä yhteistyötä tehdään eri kokoonpanoissa Länsi-Balkanilla, Afganistanissa ja Afrikassa muun muassa koulutuksen, siviili-sotilasyhteistyön ja kriisialueiden omien kriisinhallintavoimavarojen kehittämiseksi.

Pohjoismaiden puolustusvoimien keskeinen haaste on puolustukseen käytettävien rahoituksen riittävyys. Pohjoismaat kehittävät uusia ja nykyistä pidemmälle meneviä yhteistyöalueita ja -muotoja, jotka toteutuessaan ovat kustannustehokkaita ja antavat paremmat edellytykset maiden puolustusvoimien toiminnalle. Yhteistyö on tarkoitettu ulottamaan kriisinhallintayhteistyötä pidemmälle, ja se koskisi laajasti puolustusvoimien toimintaa kuten meri- ja ilmavalvontaa, logistiikkaa, koulutusta, tutkimus- ja analyysitoimintaa sekä puolustusmateriaaliyhteistyötä.

Ruotsi jatkaa yhteistoimintakyvyn kehittämistä sekä muiden EU-maiden että Naton kanssa. Ruotsin asevoimien perusrakenteen muodostavat tällä hetkellä operatiiviset joukot. Ruotsi osallistuu kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin noin 800 henkilöllä. Tavoitteena on, että ulkomailla olevien määrä nousisi noin 2 000 henkilöön.

Paikallispuolustuksesta vastaavat kodinturvajoukot, joita tuetaan liikkuvilla operatiivisilla joukoilla. Ruotsi siirtynee ensi vuosikymmenellä ammattimaisiin asevoimiin. Ruotsin asevoimien kehittämisessä on keskitytty kansainväliseen kriisinhallintaan, koska tämänhetkisen uhka-arvion mukaan Ruotsiin ei katsota kohdistuvan sotilaallista uhkaa. Viimeaikaiset tapahtumat saattavat johtaa tilanteen uudelleenarviointiin.

Norjan asevoimien tehtävänä on ylläpitää sellainen puolustuskyky, jolla hyökkäys Norjaa vastaan kyetään torjumaan Naton tuella ja Norjan intressit pohjoisilla alueilla turvaamaan. Norja on vahvistamassa omaa sotilaallista läsnäoloaan maan pohjoisosissa. Kansalliset tehtävät pysyvät asevoimien päätehtävänä. Toisena tehtävänä on kansainvälinen kriisinhallinta yhdessä liittolaisten ja kumppaneiden kanssa. Norja osallistuu kansainvälisiin operaatioihin noin 600 henkilön vahvuudella. Tämän ohella Norja ylläpitää vahvennettua pataljoonaa sekä ilma- ja merivoimien elementtejä osoitettuna Nato-tehtäviin.

Norjan asevoimien sodan ajan joukkojen pääosan muodostavat kodinturvajoukot. Palkatun henkilöstön vahvuus on noin 15 000. Norjassa on yleinen asevelvollisuus. Naton merkitys Norjan puolustuksen perustana säilyy, ja liittokunnan roolia pohjoisten alueiden vakauden ylläpitämisessä korostetaan. Norjan puolustusmäärärahat säilyvät eurooppalaisten Nato-maiden keskitasoa suurempana, noin 2 % bruttokansantuotteesta.

Baltian maiden asevoimien keskeisinä tehtävinä ovat oman alueen valvonta ja alueloukkausten sekä hyökkäyksen torjunta. Tärkeällä sijalla on myös kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta. Esimerkiksi Virolla on yhteensä yli 200 sotilasta operaatioissa Kosovossa, Irakissa ja Afganistanissa. Lisäksi Viro osal-

listuu Naton nopean toiminnan joukkoihin. Baltian maiden kansallinen oman alueen puolustuskyky ilman Naton tukea on vielä rajallinen.

Baltian maiden puolustusvoimien vahvuudet pysyvät 2010-luvulla pieninä. Latvia on luopunut yleisestä asevelvollisuudesta, Liettua on luopumassa ja Virossakin se toteutuu vain osittain. Kohteiden suojaamisessa, alueensa puolustuksessa, liikekannallepanon toteuttamisessa, liittolaisavun vastaanottamisessa sekä kansainvälisissä kriisinhallintatehtävissä vapaaehtoisjärjestelmät korostuvat. Baltian maiden keskinäisellä puolustusyhteistyöllä on keskeinen merkitys voimavarojen kehittämisessä.

2 TURVALLISUUSYMPÄRISTÖN KEHITYKSEN VAIKUTUKSET SUOMEEN

Globalisaation vaikutukset Suomeen ovat pääosin myönteisiä. Suomi ja suomalaiset ovat hyötäneet globalisaatiosta muutosvalmiuden, sosiaalisten turva-
verkostojen sekä korkean koulutustason ja uuden teknologian tehokkaan hyö-
dyntämisen myötä. Globaali verkostoituminen on samalla lisännyt maamme
haavoittuvuutta.

Globalisaation haasteisiin vastaaminen edellyttää tavoitteellista ja tehokasta
hallintotapaa, vaikuttamista kansainvälisesti sekä kykyä reagoida nopeasti toi-
mintaympäristön muutoksiin. Laaja-alaisiin uhkiin on varauduttava osana eu-
rooppalaisia ja maailmanlaajuisia yhteistyörakenteita ja järjestöjä, joiden kautta
voidaan muun muassa poliittisen, taloudellisen, sotilaallisen sekä tieteellisen ja
teknologisen yhteistyön puitteissa vahvistaa kansallisia kykyjä. Monenkeskisen
järjestelmän toimivuus ja suurten maiden sitoutuminen yhteisiin pelisääntöihin
ovat Suomelle tärkeitä.

Valtioiden välinen riippuvuus lisääntyy. Globaalin turvallisuustilanteen muu-
toksilla, maailmantalouden häiriöillä tai ilmastonmuutoksella on heijastusvai-
kutuksia myös Suomeen. Esimerkiksi energian tai raaka-aineiden tuotannon
häiriöt kaukaisillakin alueilla saattavat hidastaa myös Suomen talouskehitystä.
Suomen edun mukaista on pyrkiä vähentämään tällaisten muutosten pitkän
aikavälin vaikutuksia, vaikka ne eivät välittömästi vaikuttaisi Suomeen.

Ilmaston lämpenemisen seurauksena saattaa kasvukausi pitkällä aikavälillä
Suomessa pidentyä. Toisaalta myrskyistä, tulvista, pitkäaikaisesta kuivuudesta
ja maastopaloista aiheutuvat haitat lisääntyvät. Pitkällä aikavälillä muun mu-
assa merenpinnan korkeus sekä nopeasti vaihtelevat sääolosuhteet saattavat
aiheuttaa vakavia ongelmia ja lisätä viranomaisyhteistyön tarvetta.

Suomen julkinen **talous** on tällä hetkellä vahva. Suomen talous on kiinteästi
sidoksissa maailmantalouteen ja sen kehittymiseen. Globaalin talouden kriisi
heijastuu väistämättä maahamme muun muassa kasvun hidastumisena.

Keskipitkällä aikavälillä talouden kasvumahdollisuuksia heikentää etenkin väes-
tön ikääntymisestä johtuva työvoiman tarjonnan väheneminen. Työllisyyden ja
julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyden vahvistamisessa avainasemassa
on riittävän talouskasvun aikaansaaminen ja osaamisen turvaaminen kilpailu-
kyvyn ylläpitämiseksi.

Viime vuosien voimakas integraatiokehitys on muuttanut Suomen toimintaympäristöä suuresti. Yritys- ja omistusrakenteiden muutos Suomen markkinoilla vaikuttaa myös Suomen kriisivalmiuteen.

Sähköiset viestintä- ja tietojärjestelmät tehostavat positiivisella tavalla sekä siviili- että sotilastoimintaa. Samalla kuitenkin sähköisten viestintä- ja tietojärjestelmien rakenteet mahdollistavat niiden käytön rikollisiin tarkoituksiin sekä vaikuttamisen yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin myös maamme rajojen ulkopuolelta. Informaatiosodankäynnin kuten tietoverkkohyökkäysten kohteina voivat olla päättäjät, kansalaiset, tiedotusvälineet, energialähteet, tietoverkot tai maanpuolustuksen keskeiset elementit kuten ilmapuolustus.

Euroopan unionissa siirrytään asteittain kohti toimivampia ja avoimempia puolustusmateriaalimarkkinoita. Myönteistä markkinakehitystä voi jarruttaa maiden harjoittama protektionismi.

Kansainvälisessä vertailussa Suomen huoltovarmuus on hyvin järjestetty. Sen haasteita ovat kuitenkin muun muassa riippuvuus tuontien energiasta sekä kriittisen infrastruktuurin ja -tuotannon sekä palveluiden siirtyminen ulkomaiseen määräysvaltaan. Varautumisessa vakavimpana uhkana pidetään kriisitilannetta, jossa kyky tuottaa tai hankkia ulkomailta kriittisiä tavaroita ja palveluja on vaikeutunut tai väliaikaisesti loppunut. Tämä koskee erityisesti tieto- ja viestintäjärjestelmiä.

Kuljetusten toimintavarmuutta heikentää meri-, ilma- ja maakuljetuskaluston omistuksen ja määräysvallan lisääntyvä siirtyminen maan rajojen ulkopuolelle.

Puolustusvoimat on riippuvainen muun yhteiskunnan huoltovarmuudesta ja sitä kautta sotilaallista maanpuolustusta tukevasta tuotannosta ja järjestelmien ylläpidosta.

Vaikka Suomeen ei tällä hetkellä arvioida kohdistuvan erityistä **terrorismin** uhkaa, on terrorismin muodostama uhka mahdollinen ja siihen on varauduttava. Terroritekojen uhka on viime vuosina lisääntynyt ja konkretisoitunut pohjoismaissa. Suomalaisia voi joutua terroritekojen kohteeksi myös ulkomailla, muun muassa kriisinhallinta- tai muissa kansainvälisissä tehtävissä tai matkoilla. Suomea voidaan käyttää terroritoiminnan tukialueena terrorismin rahoittamiseksi tai tukemiseksi muilla tavoin.

Väestön ikääntyminen on ongelma kilpailukyvyn ja huoltosuhteen ylläpidon vuoksi. Työperäisten maahanmuuttajien tarve Suomessa kasvaa. Valtion haas-

teena on työvoiman ikääntyessä pysyä kilpailukykyisenä työnantajana. Myös puolustusvoimat joutuu nykyistä tiukemmin kilpailemaan osaavasta henkilökunnasta. Pienenevät ikäluokat johtavat puolustusvoimien sodanajan joukkojen määrälliseen laskuun jo 2010-luvulla.

Järjestäytynyt rikollisuus ja harmaa talous hyötyvät lisääntyneestä liikkumisvapaudesta. Ihmiskaupan lisääntyminen on vakava ihmisoikeushaaste kansainvälisesti ja lähialueillamme. Suomi on jossain määrin ihmiskaupan kauttakulkumaa ja vähäisessä määrin myös kohdema.

Vaarallisten **tartuntatauti**en kuten SARSin, HIV/AIDSin sekä vakavien eläin- ja kasvitautiepidemioiden kuten lintuinfluenssan esiintyminen eri puolilla maailmaa on merkittävä uhka myös Suomelle. Elintarvikekriisit Euroopan unionin alueella liittyvät usein ihmisille vaarallisiin, hitaasti kehittyviin eläintauteihin tai helposti tarttuvien eläintautien leviämiseen kotieläimiin. Vieraiden aineiden pääsy elintarvikeketjuun voi johtaa laajoihin rehujen ja elintarvikkeiden markkinoilta pois vetämiseen. Tarttuvien tautien leviämiskasvu kasvaa ihmisten lisääntyvän liikkuvuuden myötä.

Suomen lähialueilla esiintyy lääkeresistenttiä tuberkuloosia, eikä HIV-tartuntojen määrän kasvua ole saatu pysäyttämään.

Kriisit, konfliktit ja sotilaallisen voiman käyttö

Moniulotteisemmat kriisit ja konfliktit edellyttävät Suomelta aktiivista ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa huomioidaan siviili- ja sotilastoimintojen yhteensovittaminen.

Tulevat kriisinhallintaoperaatiot toteutetaan todennäköisesti yhä vaikeammissa toimintaympäristöissä, joissa isäntämaatuki saattaa puuttua kokonaan ja kaluston kuluminen on nopeaa. Kriisialueilla toimivien lukuisien eri järjestöjen ja kansainvälisten toimijoiden välisen koordinaation ja yhteistyön tarve korostuu. Operaatioiden haastavuutta lisää myös se, että paikallinen väestö saattaa joissakin tilanteissa olla kriisinhallintajoukolle avoimen vihamielinen. Operaatioihin saattaa liittyä terrori-iskujen uhka myös Suomessa.

Sotilaallinen kriisinhallinta edellyttää Suomelta nopean toiminnan joukkojen sekä tarvittavien erikoiskykyjen ja -materiaalien kehittämistä. Operaatiot toteutetaan maantieteellisesti aiempaa kauempana, mikä nostaa merkittävästi operaatiokustannuksia. Tämä edellyttää Suomelta kriisinhallintakykyjen jatkuvaa arviointia ja taloudellisten resurssien lisäämistä.

Toteutuneet kriisinhallintakustannukset/rauhanturvaaja			
Afganistan	Bosnia-Hertsegovina	Kosovo	Tšad (arvio)
150 000 €/vuosi	124 000 €/vuosi	89 000 €/vuosi	221 000 €/vuosi

Suomen siviilikriisinhallintaosallistumiseen kohdistuu kasvavia odotuksia. Kansallisia siviilikriisinhallintavalmiuksia on kehitettävä ja monipuolistettava vastaamaan kasvavia tarpeita.

Kriisinhallintaoperaatioissa on koko rauhanturvaamishistoriamme ajan ollut tappioriskin vaara. Haastavammat toimintaympäristöt kasvattavat myös siviilikriisinhallinnan asiantuntijoihin kohdistuvia uhkia. Kriisinhallintahenkilöstön turvallisuusjärjestelyihin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Kemiallisten, biologisten ja säteilevien aineiden käytön uhka edellyttää sekä kansallisten viranomaisten että kriisinhallintajoukkojen ennakoivaa varautumista ja suojelukyvyn kehittämistä.

Puolustusvoimien ensisijainen tehtävä on jatkossakin Suomen puolustaminen. Kriisinhallinnan lisäksi Suomen on edelleen varauduttava myös alueeseensa tai yhteiskuntansa elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvien sotilaallisten uhkien ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan.

Globaalien asevalvontaprosessien kautta vahvistetaan kansainvälistä turvallisuutta ja vakautta. Kriisien ja konfliktien seurauksena voi myös syntyä nopeasti eteneviä, yksittäisiä tavanomaisia asetyyppejä koskevia asevalvontaprosesseja, jotka osaltaan asettavat haasteita Suomen puolustuspolitiikalle ja puolustusvoimien kehittämiselle. Tarve yhteistyöhön samanmielisten valtioiden kanssa ja vaikuttaminen kansainvälisiin prosesseihin korostuvat.

Oslon rypäleasosopimuksella on merkittävä vaikutus Suomen puolustukselle ja sen resurssitarpeille, vaikka Suomi ei ole liittynyt sopimukseen.

Keskeiset toimijat

Yhdistyneiden kansakuntien asema kattavimpana maailmanlaajuisena järjestönä on Suomelle tärkeä. Suomen toivotaan vahvistavan osallistumista YK:n toimintaan kehityksen, rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi samoin kuin kriisinhallintaan ja sen kehittämiseen ja koulutukseen.

Euroopan unioni toimii YK:n periaatteiden mukaisesti ja sitä tukien. Unioni on Suomelle tärkein ulkosuhteiden viitekehys ja vaikutuskanava monien keskeisten turvallisuusuhkien torjumiseksi.

Toteuttaessaan Euroopan unionin ilmasto- ja energiapolitiittisia päätöksiä Suomi voi edistää energiansaantinsa turvaamista kestäväällä tavalla. Unionin monimuotoinen politiikka kansainvälisen rikollisuuden ja terrorismin torjumiseksi vahvistaa myös Suomen turvallisuutta.

Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan painopistealueita ovat kriisinhallinta, terrorismin vastainen toiminta ja puolustusmateriaaliyhteistyö. Nämä vastaavat myös Suomen tarpeita.

Euroopan unioni on ottamassa vastuuta yhä haastavammista sotilaallisista ja siviilikriisinhallintaoperaatioista. Tämä on huomioitava Suomen valmiuksien kehittämisessä.

Taisteluosastot ovat tuoneet unionin sotilaalliseen kriisinhallintaan uutena laadullisena elementtinä toimeenpanonopeuden. Unionissa on luotu siviilivalmiusryhmiä nopeaa toimintaa edellyttäviä tilanteita varten. Suomen odotetaan osallistuvan aktiivisesti nopean toiminnan kykyjen kehittämiseen ja niiden käytännön toimintaan.

Velvoitteet yhteisvastuusta ja keskinäisestä avunannosta aseellisessa hyökkäystilanteessa vahvistavat unionin sisäistä turvallisuutta ja jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta. Kumpikin velvoite tukee myös Suomen turvallisuutta.

Suomi on jo muuttanut lainsäädäntöään avunannon mahdollistamiseksi toiselle EU-maalle yhteisvastuulausekkeen mukaisessa tilanteessa. Suomen on arvioitava valmiuksiaan avunantovelvoitteen täytäntöönpanoon. Euroopan unionille ei kuitenkaan olla kehittämässä yhteistä aluepuolustuskykyä suurimman osan EU-maista hoitaessa puolustuksensa Naton kautta.

Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistuessa yhteistoininnan merkitys **Naton** kanssa korostuu entisestään. EU ja Nato ovat jäsenkunnaltaan pitkälti päällekkäisiä organisaatioita. Niiden kytkeytymistä lisää entisestään Ranskan mahdollinen paluu Naton sotilaalliseen komentoraken- teeseen. Tämä voi asettaa haasteita Naton ulkopuolisten unionimaiden vaikutusvallalle.

Suomi kehittää omia sotilaallisia suorituskykyjään Naton standardien mukaisesti.

Suomi seuraa Naton muutosta, jossa seuraava vaihe tulee olemaan liittokunnan tehtävät määrittelevän strategisen konseptin uudistaminen. Tässä yhteydessä käytävä keskustelu heijastuu myös EU-yhteistyöhön.

Nato pyrkii aikaisempaa kokonaisvaltaisempaan kriisinhallinnan lähestymistapaan. Tämä edellyttää Suomelta yhä tiiviimpää yhteistyötä Naton kanssa.

Aktiivinen osallistuminen Naton kumppaneille tarjoamaan yhteistyöhön ja kriisinhallintaan tukee Suomen sotilaallisten suorituskykyjen ja niiden kansainvälisen yhteensopivuuden kehittämistä ja lisää Suomen turvallisuutta. Sotilaallisten suorituskykyjen ja yhteensopivuuden kannalta Naton suunnittelu- ja arviointiprosessi sekä operatiivinen voimavarakonsepti ovat Suomelle keskeisiä. Osallistuminen Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan edellyttäisi Suomen omien nopean toiminnan kykyjen kehittämistä.

Naton kumppanimaille lähes kokonaan avoin siviilivalmiustoiminta on kasvava osa-alue. Suomen osallistuminen siihen on osoittautunut hyödylliseksi useilla sektoreilla, ja Suomen odotetaan osallistuvan laajasti tähän toimintaan.

Etyjin toiminnan keskittyminen uusiin turvallisuushkiin sekä alueellisen painopisteen siirtyminen kohti Etelä-Kaukasiala ja Keski-Aasiaa tarjoaa Suomelle ja Euroopan unionille uusia keinoja tukea näiden alueiden vakautta ja niiden lähentymistä eurooppalaisiin arvoihin.

Yhdysvallat jatkaa vahvimpana kansainvälisenä turvallisuuspoliittisena vaikuttajana. Suomen kannalta on tärkeitä ylläpitää suhteita Yhdysvaltojen kanssa sekä Euroopan unionin että Naton toiminnassa, ja samalla ylläpitää aktiivisia kahdensivälisiä suhteita.

Suomen turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön kannalta tärkeitä ovat **Venäjän** poliittinen ja taloudellinen vakaus sekä maan kansainvälisten suhteiden kehitys.

Venäjällä on lähialueellamme poliittisia, taloudellisia ja sotilaallisia intressejä.

Suomen ja yleisemmin Pohjois-Euroopan rajat ovat Venäjän vakaimpia naapurialueita. Muutosta Suomen lähialueen turvallisuustilanteesta ja sotilaallisen voimankäytön tai sillä uhkaamisen mahdollisuutta ei kuitenkaan voida sulkea pois.

Georgian kriisissä Venäjä osoitti valmiutensa käyttää sotilaallista voimaa omien intressiensä edistämiseksi. Kriisi saattaa luoda pidempiaikaisen jännitteen Eurooppaan ja vaikeuttaa turvallisuuspoliittista yhteistyötä. Georgian kriisi myös osoitti, että Suomesta etäällä olevat tapahtumat saattavat heijastua kielteisellä tavalla Euroopan unionin ja Venäjän suhteiden kautta myös Suomen asemaan.

Venäjä modernisoi asevoimiaan ja kalustoaan, mikä vaikuttaa myös Suomen lähialueella. Joukkojen määrää ei todennäköisesti lisätä, mutta asevoimien materiaalin laatu kehittyy ja suorituskyky paranee. Venäjän ydinaseita on sijoitettuina Suomen lähialueelle vastaisuudessakin.

Suomen lähialueen turvallisuustilanteen kehitys on myös riippuvainen Euroopan unionin, Venäjän ja Naton keskinäisten suhteiden kehityksestä. Merikuljetusten lisääntyminen, kysymys Barentsin meren luonnonvaroista ja lähialueen maiden sodan ajan joukkojen vähentyminen ovat tuoneet uudenlaisia turvallisuus- ja puolustuspoliittisia haasteita lähialueillemme.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden asevoimien henkilövahvuudet ovat uudistusprosessien myötä laskemassa. Asevoimien tehtävänä muissa pohjoismaissa korostuu kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta.

Monet Itämeren rantavaltioita koskevat riskit kuuluvat laajan turvallisuuden piiriin kuten merikuljetuksiin ja ydinturvallisuuteen liittyviin suuronnettomuuksiin ja ympäristöuhkiin. Myös kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus, huume- ja ihmiskauppa sekä tarttuvat taudit edellyttävät Suomelta seurantaa. Kansallisen ja kansainvälisen tason viranomaisyhteistyön merkitys yli hallinnonalojen korostuu.

Venäjän lisääntyvät öljy- ja muut merikuljetukset Itämerellä muodostavat Suomen kannalta merkittävän ympäristöuhkan. Suuria haasteita Suomen kannalta ovat myös Venäjän puutteellinen infrastruktuuri, vanhenevat ydinvoimat ja ympäristöä kuormittava teollisuus.

Euroopan unionin jäsenmaiden riippuvuus Venäjästä energiantoimittajana on merkittävä. Tällä voi olla turvallisuuspoliittisia heijastusvaikutuksia myös Pohjois-Euroopassa, mikäli Venäjä käyttää energiavarantojaan poliittisen vaikuttamisen ja painostuksen välineenä. Venäjän ja unionimaiden kasvava keskinäisriippuvuus sitoo niitä myös positiivisella tavalla tiiviimmin yhteen lisäten alueellista vakautta.

Fossiiliset polttoaineet tuodaan Suomeen jatkossakin pääosin Venäjältä. Talouskasvun johdosta Venäjän sähköntuotanto on jo nyt ajoittain riittämätöntä, ja sähköä joudutaan säännöstelemään. Tällä voi olla vaikutusta Suomeen, mikäli sähköntuonti muuttuu epävarmemmaksi. Hallituksen vuoteen 2020 ulottuvassa ilmasto- ja energiastrategiassa pyritään sähköntuotannon laskennalliseen omavaraisuuteen.

Venäjällä on meneillään laaja rajavalvonnan uudelleenjärjestely. Suomen vastaisella rajalla henkilöstöä ja rajavartioasemia on merkittävästi vähennetty, minkä vuoksi Venäjän rajavalvontajärjestelmä on helpommin läpäistävissä. Vaatimukset Suomen kyvyille rajavalvontaan ja rajatilanteiden hallintaan kasvavat.

Kiinan vaikutus ulottuu Suomeen ennen kaikkea globaalin talouden, kahdenvälisen kaupan ja investointien sekä Kiinan sosiaalisten ja ympäristökysymysten kautta. Suomi on muuta Eurooppaa jonkin verran riippuvaisempi taloudellisesta yhteistyöstään Kiinan kanssa.

Turvallisuusympäristön haasteet puolustuksen kehittämiseksi

Suomen tulee kyetä ennalta ehkäisemään sotilaallisen voiman käyttö tai sillä uhkaaminen. Mikäli sotilaallista voimaa kuitenkin käytetään Suomea vastaan, on puolustusvoimien kyettävä torjumaan hyökkäys omin voimin ja mahdollisen ulkomaisen tuen avulla. Oikein mitoitettu puolustuskyky vahvistaa ja ylläpitää turvallisuusympäristön vakautta.

Päätehtävän lisäksi puolustusvoimien tehtävissä korostuvat muiden viranomaisten tukeminen ja osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.

Suomalaisen yhteiskunnan ydintoiminnot ja väestö keskittyvät kaupunkeihin asettaen puolustukselle sekä väestön suojaamiselle ja siviiliyhteiskunnan toimivuuden turvaamiselle uusia vaatimuksia. Puolustusvoimien tehtävien hoitamisessa korostuu joustava kyky käyttää puolustusvoimien suorituskykyä tarpeen mukaan sekä alueellisesti, ajallisesti että toiminnallisesti.

Sotilaallisten suorituskykyjen käyttö laaja-alaisten turvallisuushaasteiden hallinnassa edellyttää kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Uusiin uhkiin ei välttämättä kyetä vastaamaan pelkästään perinteiseen sodankäyntiin kehittyillä menetelmillä.

Puolustusvoimien on keskityttävä ydintoimintoihinsa, integroiduttava entistä tiiviimmin yhteiskuntaan sekä hyödynnettävä elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan voimavaroja.

Puolustusmateriaalin nopea hinnannousu, tekninen kehitys ja saatavuus sekä riippuvuus kansainvälisestä huoltovarmuudesta edellyttävät puolustuskyvyn kehittämisessä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä sekä riittäviä resursseja.

Sotilasliittoon kuulumattomana maana Suomi ei voi käyttää sotilaallisen puolustuksensa suunnittelun perusteena ulkopuolelta saatavaa sotilaallista tukea. Suomen on kuitenkin varauduttava mahdollisen kansainvälisen avun vastaanottamiseen ja antamiseen.

Sodan kuvan muutoksen seurauksena erilaisiin uhkiin vastataan parhaiten joustavilla, tilannetietoisilla ja liikkuvilla joukoilla. Suomen puolustusjärjestelmän kehittämisen lähtökohtana pitää olla suorituskyky. Kehityksen seurauksena siirrytään miesmäärältään pienempiin, mutta samalla suorituskykyisempiin joukkorakenteisiin.

Tulivoiman merkitys säilyy keskeisenä ja myös ennaltaehkäisevänä tekijänä. Kaukovaikutteisten täsmäaseiden, elektronisen vaikuttamisen, satelliittiteknologian ja informaatiotosodankäynnin keinot ja merkitys lisääntyvät.

Pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön kautta saattaa löytyä turvallisuutta lisääviä yhteistyömuotoja ja hankkeita, jotka tuovat pitkällä tähtäyksellä säästöjä ja tehokkuutta. Pohjoismainen yhteistyö ei kuitenkaan poista tarvetta syventää yhteistyötä Euroopan unionissa ja Naton kanssa.

Yhä suurempi osa siviilitutkimuksesta ja innovaatioympäristöstä on hyödynnettävissä myös puolustus- ja turvallisuussektorilla. Haasteena on tutkimusten ja innovaatioiden riittävän aikainen tunnistaminen ja hyödyntäminen puolustuskyvyn kehittämisessä.

3 SUOMEN TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLIITTINEN TOIMINTALINJA

Yleistä

Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tärkeimmät tehtävät ovat Suomen itsenäisyyden, alueellisen koskemattomuuden ja perusarvojen turvaaminen, väestön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yhteiskunnan toimivuuden ylläpitäminen.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa toimintalinjassa huomioidaan laajan turvallisuuskäsitteen mukaisesti globaalin toimintaympäristön muutokset. Globalisaatio edellyttää tavoitteellista, johdonmukaista ja ennakoivaa toimintaa sekä kykyä reagoida nopeasti toimintaympäristön muutoksiin. Kansallisia etuja edistetään parhaiten kansainvälisessä yhteistyössä.

Suomi edistää ja vahvistaa kahdenvälisiä suhteitaan sekä maailmanlaajuisesti että erityisesti naapurimaidensa kanssa.

Suomi edistää toiminnallaan Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistumista ja toimintakykyä sekä kantaa omalta osaltaan globaalia vastuuta.

Suomi edistää turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keinoin aktiivisesti turvallisuutta ja yhteistoimintaa. Suomi ylläpitää ja kehittää toimintaympäristöön nähden oikein mitoitettua, uskottavaa puolustuskykyä. Puolustusvoimia käytetään Suomen puolustamisen lisäksi muiden viranomaisten tukemiseen ja kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. Kansainvälinen toiminta vahvistaa kansallista puolustusta.

Ahvenanmaalla on vakiintunut kansainvälisoikeudellinen asema. Maakunnan erityisasema ei estä Suomen sotilaallisen yhteistyön tiivistämistä Euroopan unionissa ja kansainvälisissä järjestöissä.

Euroopan unioni

Jäsenyys Euroopan unionissa vahvistaa Suomen turvallisuutta. Kansainvälisesti vahva ja toimintakykyinen unioni on Suomen etujen mukainen.

Jäsenyys Euroopan unionissa on Suomelle perustavanlaatuinen turvallisuuspoliittinen valinta. Unionin jäsenenä Suomi on osa tiivistä poliittista liittoa, jonka jäseniä yhdistää vahva yhteenkuuluvuus ja tahto toimia yhdessä. Suomi on tähän vahvasti sitoutunut.

Euroopan unionin merkitys Suomen turvallisuuspolitiikalle on monitasoinen. Toisaalta unionin toiminta turvallisuuspolitiikassa kehittyy määrätietoisesti (ulko- ja turvallisuuspolitiikka, kriisinhallinta, materiaaliyhteistyö, sisäinen turvallisuus), mutta unioni on keskeinen toimija myös monilla turvallisuuteen välittömästi vaikuttavilla toimintaloikoilla (esim. energia, liikenne, tartuntataudit).

Euroopan unionin toiminta itsessään syventää jäsenmaiden yhteenkuuluvuutta, millä on suora myönteinen vaikutus jäsenmaiden turvallisuuspoliittiseen asemaan. Unionin ulkoinen toiminta samalla levittää vakautta sen lähiympäristöön. Tässä laajentumispolitiikalla on erityinen tehtävä ja se palvelee muun muassa Länsi-Balkanin vakauttamista.

Suomi pyrkii kehittämään Euroopan unionia entistä tehokkaammaksi ja yhtenäisemmäksi toimijaksi. Tällä on suora myönteinen merkitys Suomen turvallisuudelle ja kansainväliselle asemalle. Suomen intressi on mahdollisimman tehokas ja vaikuttava unioni kansainvälisessä politiikassa.

Euroopan unionin uskottava yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka edistää Suomen turvallisuuspoliittisten tavoitteiden toteutumista. Suomi sitoutuu vahvasti unionin yhteisiin päämääriin ja huolehtii, että sen omat turvallisuuspoliittiset intressit tulevat otetuiksi huomioon unionin päätöksenteossa.

Suomi pitää tärkeänä, että Euroopan unionilla on yhteisten turvallisuuspoliittisten uhkakuvien määrittelyä ja politiikan ohjaamista tukeva turvallisuusstrategia.

Suomen ja koko Euroopan unionin yhteinen turvallisuus vahvistuu Euroopan unionin integraation syvenemisen, laajentumisen ja huolella hoidettujen naapurussuhteiden sekä toimivan Euroopan unionin ja Venäjän välisen kumppanuuden myötä.

Suomi tukee kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa sisäinen ja ulkoinen turvallisuus kytkeytyvät toisiinsa.

Suomen näkemyksen mukaan unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen kehittäminen on keskeistä.

Lissabonin sopimuksen yhteisvastuulauseke tehostaa unionin ja jäsenmaiden keinojen ja voimavarojen käyttöönottoa sekä vahvistaa jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta. Suomi toimii yhteisvastuulausekkeen mukaisesti.

Unionin vahvuutena on sen kyky edistää turvallisuutta monipuolisella keinovälikoimallaan kuten poliittisen dialogin, kriisinhallintatoiminnan sekä ihmisoikeus-, kehitys- ja kauppapolitiikan avulla. Unionin toiminta edistää turvallisuutta unionin sisällä, sen lähialueilla ja maailmanlaajuisesti.

Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan syventäminen vahvistaa Suomen turvallisuutta. Suomi toimii unionissa aktiivisesti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseksi ja osallistuu sen toteuttamiseen täysimääräisesti.

Suomen etujen mukaista on osallistua aktiivisesti unionin kriisinhallintaoperaatioihin, siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan voimavaratyöhön sekä Euroopan puolustusviraston toimintaan. Pysyvä rakenteellinen yhteistyö tarjoaa käyttökelpoisen mekanismin sotilaallisten voimavarojen kehittämiseen. Suomi suhtautuu pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön myönteisesti ja osallistuu siihen.

Suomi tukee Euroopan unionin ja Naton välisen yhteistyön tiivistämistä. On tärkeää sovittaa yhteen Euroopan unionissa ja Natossa tehtävä voimavarojen kehittämistä koskeva työ. Kriisinhallinnassa järjestöt ovat toisiaan täydentäviä, eivät kilpailevia toimijoita.

Suomen lähtökohtana on, että unionin jäsenmaiden keskinäinen avunantovelvoite lujittaa jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta ja velvoittaa kaikkia jäsenmaita yhtäläisesti. Suomi antaa muille jäsenmaille apua avunantovelvoitteen mukaisesti ja odottaa muiden jäsenmaiden toimivan samoin. Suomi pitää sotilaalliset keinot kattavaa avunantovelvoitetta luonnollisena sitoumuksena unionin kaltaisessa tiiviissä liitossa. On selvää, että unionin vahva yhteenkuuluvuus heijastuu myös sotilaalliseen toimintaan ja valmiuteen puolustaa muita jäsenmaita kaikin käytettävissä olevin keinoin.

Keskinäinen avunantovelvoite on jäsenvaltioita suoraan sitova velvoite, eikä sen käyttöönotto edellytä unionitason yksimielistä päätöstä. Kukin jäsenvaltio tekee omat päätöksensä avun antamisesta ja sen muodoista.

Suomi ottaa politiikassaan huomioon, ettei unionilla ole omaa puolustussuunnittelua eikä yhteisen puolustuksen järjestelyjä. Kriisinhallinnan kautta syntyy yhteistoimintakykyä sotilaallisen avun vastaanottamiseen ja antamiseen.

Mahdollisuus avun saamiseen muilta unionimailta nostaa hyökkäyskynnystä ja parantaa Suomen kykyä mahdollisen hyökkäyksen ennaltaehkäisemiseksi.

Monenkeskinen yhteistyö

Suomi toimii monenkeskisen yhteistyön ja kansainvälisen oikeuden vahvistamiseksi. Suomi korostaa YK:ta kattavimpana monenkeskisenä yhteistyön järjestönä. Turvallisuusneuvosto on tärkein toimija kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisessä. Suomi tukee YK:n uudistamista vastaamaan tehokkaammin muuttuvan maailman haasteisiin.

Suomi vaikuttaa YK:ssa sekä kansallisesti että Euroopan unionin ja pohjoismaisen yhteistyön kautta. Suomi toimii Euroopan unionin näkyvyyden ja kannanmuodostuksen tehostamiseksi myös YK:ssa. Unionilla on maailmanjärjestössä merkittävä vaikutusvalta etenkin sen toimiessa yhtenäisenä.

Suomi pyrkii turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi vuosiksi 2013–14.

Suomi tukee Etyjin ja Euroopan neuvoston työtä vakauden, turvallisuuden, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien vahvistamiseksi. Etyjin kenttämissioilla on keskeinen rooli järjestön toiminnassa.

Lähialueet

Pohjois-Euroopan turvallisuuden ja vakauden edistäminen on Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeinen tavoite.

Ruotsi ja Norja ovat Suomelle läheisiä turvallisuuspoliittisia yhteistyökumppaneita. Suomi korostaa pohjoismaisen yhteistyön merkitystä samoin kuin yhteistyötä pohjoismaiden ja Baltian maiden välillä.

Suomi syventää turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä pohjoismaiden ja Itämeren alueen valtioiden kanssa muun muassa monenkeskisessä harjoitustoiminnassa.

Suomi toimii Euroopan unionin pohjoisen ulottuvuuden toimeenpanon ja sen kumppanuuksien kehittämiseksi ympäristö-, sosiaali- ja terveys-, liikenne- ja kulttuurisektoreilla.

Itämeren piirin alueellisen yhteistyön järjestelyjä on selkiytettävä. Suomen tavoitteena on, että alueen kaikki maat sitoutuvat yhteisesti asetettuihin tavoitteisiin.

Suomen intresseissä on edistää pohjoisten alueiden vakautta. Suomella on myös arktisen alueen luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyviä kaupallis-taloudellisia etuja. Suomen arktista politiikkaa toteutetaan kotimaassa ja Euroopan unionin piirissä sekä kahdenvälisessä ja monenkeskisessä yhteistyössä. Erityisen merkittävää on osallistuminen Barentsin euro-arktisen neuvoston ja Arktisen neuvoston työhön.

Suomi haluaa vaikuttaa muun muassa valmisteilla olevan Euroopan unionin Itämeri-strategian avulla, jotta unionin toimet ja voimavarat kohdistuisivat entistä tehokkaammin Itämeren alueen ympäristön, kaupan, liikenteen ja sosiaalisten yhteyksien vahvistamiseksi.

Venäjä

Suomen tavoitteena on Venäjän sitoutuminen kansainväliseen yhteistyöhön ja instituutioiden toimintaan globaalin vastuunsa tuntien ja kansainvälisen oikeuden periaatteita kunnioittaen. Suomen etu on Venäjän kehittyminen toimivaksi demokratiaksi, ihmisoikeuksia kunnioittavaksi oikeusvaltioksi ja markkinatalousmaaksi.

Suomi kehittää suhteitaan Venäjään niin kahdenvälisesti kuin Euroopan unionin jäsenenä. Poliittisen tason, viranomaisten, talouselämän ja kansalaisyhteiskuntien välistä vuorovaikutusta tiivistetään.

Euroopan unionin ja Venäjän välille on luotava toimiva vuoropuhelu, joka heijastaa osapuolten keskinäisriippuvuutta.

Suomi tukee Venäjän WTO-jäsenyyttä ja toimii sen puolesta, että Euroopan unionin ja Venäjän välille saadaan aikaan uusi perussopimus ja moderni vapaakauppasopimus.

Suomi seuraa Venäjän kehitystä keskeisimpänä Suomen turvallisuusympäristöön vaikuttavana tekijänä. Venäjän ja Naton suhteiden kehittyminen edistäisi alueen vakautta. Suomi pitää Venäjän ja Baltian maiden välisten suhteiden kehittymistä tärkeänä ja vaikuttaa monenvälisen yhteistyön lujittamiseksi Itämeren piirissä.

Yhdysvallat

Suomi kehittää yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa politiikan, talouden ja turvallisuuden aloilla niin kahdenvälisesti kuin Euroopan unionin jäsenenä. Kahdenvälisiä suhteita tiivistetään aktiivisella vuoropuhelulla ja yhteistyöllä

keskeisten kansainvälisten ongelmien ratkaisemiseksi. Puolustusallalla painotuu erityisesti materiaaliyhteistyö.

Suomi toimii sen edistämiseksi, että Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen kumppanuus muun muassa ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi, köyhyyden poistamiseksi ja globaalin talouden ongelmien ratkaisemiseksi tiivistyy.

Naton kumppanuusyhteistyö edistää transatlanttista turvallisuuspoliittista yhteistyötä.

Kriisien ja konfliktien ennaltaehkäisy

Suomi vaikuttaa kriisien ja konfliktien ennaltaehkäisyyn etenkin kehitys-, ihmisoikeus- ja asevalvontapolitiikan keinoin sekä osallistumalla kansainväliseen kriisinhallintaan.

Suomi vahvistaa johdonmukaisella kehityspolitiikalla yhteiskuntien kykyä vastata kansalaistensa tarpeisiin ja poistaa turvallisuusuhkien taustasyitä sekä edistää vakautta, turvallisuutta ja kestäväää kehitystä. Suomi on sitoutunut nostamaan kehitysyhteistyömenot 0,51 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2010 mennessä ja 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2015 mennessä. Suomi tukee kehitysyhteistyön keinoin ennaltaehkäisevää toimintaa, sovittelua ja rauhanprosesseja, konfliktinjälkeistä jälleenrakennusta sekä kriisien ja luonnonkatastrofien jälkihoitoa.

Suomi toimii aktiivisesti ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen vahvistamiseksi kaikkialla maailmassa. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja edellytysten luominen yhteiskunnan ja sen jäsenten ihmisarvoiselle elämälle on keskeinen osa laajaa turvallisuutta. Suomi kiinnittää erityistä huomiota naisten ja lasten asemaan konflikteissa. Suomi tukee Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja muiden kansainvälisten tuomioistuinten työtä.

Asevalvonta

Suomi osallistuu monenkeskisen asevalvonnan kuten ydinsulkujärjestelmän tehostamispyrkimyksiin. Toiminnassaan Suomi ottaa erityisesti huomioon asevalvonnan yhteydet kansainvälisen turvallisuuden edistämiseen ja kokonaisvaltaiseen kehityksen tukemiseen. Suomi korostaa YK:n merkitystä monenkeskisen asevalvonta- ja aseriisuntajärjestelmän perustana ja ensisijaisena foorumina monenkeskisille sopimusjärjestelyille.

Suomi osallistuu keskeisiin kansainvälisiin asevalvontaprosesseihin sekä tiivistää yhteistyötään samanmielisten valtioiden kanssa. Suomella on kansallisen puolustuksen erityispiirteiden tähden tarve vaikuttaa kansainvälisiin asevalvontaprosesseihin.

Suomi ei allekirjoittanut rypäleuseiden kieltoa koskevaa Oslon sopimusta vuonna 2008. Suomi pitää sopimusta kuitenkin humanitaarisesta näkökulmasta merkittävänä ja tukee sopimuksen tavoitteita ja pyrkimyksiä sen universalisoidmiseksi.

Oslon sopimukseen palataan, kun puolustusvoimien suorituskykyyn liittyvä tutkimus on tehty ja rypäleuseiden kansainvälinen kehitystyö, niiden hankintamahdollisuudet ja kustannusvaihtoehdot on selvitetty. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta seuraa kehitystä vuosittain.

Suomi tulee osallistumaan Oslon sopimuksen toimeenpanoon humanitaarisen miina-toiminnan kautta.

Suomi ylläpitää ja kehittää asensulkupolitiikkaan perustuvaa vientivalvontaa kansainvälisessä yhteistyössä luotujen normien ja kansallisten linjauksien mukaisesti. Suomi toteuttaa vientivalvontapolitiikassaan Euroopan unionin yhteisiä säännöksiä, osallistuu niiden kehittämiseen ja pyrkii säännösten aseman vahvistamiseen.

Yhteiskunnan toiminnan turvaaminen

Suomi varautuu turvallisuusuhkiin kansallisesti sekä keskeisten eurooppalaisten ja globaalien yhteistyörakenteiden ja järjestöjen jäsenenä.

Turvallisuusuhkiin varautuminen ja vastaaminen edellyttävät Suomelta vahvaa kansainvälistä ja kansallista yhteistyötä, ennalta sovittuja yhteistyöjärjestelyjä eri viranomaisten, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen kesken, sekä tehokasta toimeenpanoa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian (YETT) ja sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti. Hallituskaudella tehdään yhteiskunnan varautumisen kokonaisvaltainen selvitys, mukaan lukien niin sanotusta kokonaismaanpuolustuksen mallista.

Euroopan unionissa valmistellaan Euroopan elintärkeiden toimintojen suoje-
luohjelmaa estämään ja minimoimaan niihin kohdistuvista häiriöistä tai toimimattomuudesta aiheutuvia haittoja. Suomi osallistuu aktiivisesti ohjelman toteuttamiseen.

Huoltovarmuudella turvataan yhteiskunnan toimintojen jatkuvuus. Suomi ylläpitää kansallista huoltovarmuutta ja tukee unionin huoltovarmuuden kehittämistä. Euroopan unionin sisämarkkinoiden ja kansainvälisen kaupan toimivuus luovat pohjan huoltovarmuudelle. Suomi käyttää hyväkseen myös julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia sekä kahden- ja monenvälisiä kansainvälisiä sopimusjärjestelyjä. Kriittinen infrastruktuuri ylläpidetään, jotta yhteiskunnan toimivuus, puolustuskyky ja kansalaisten toimeentulo eivät vaarannu.

Yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja turvataan varmistamalla polttoainehuolto, sähkön ja lämmön tuotantokapasiteetti sekä energian siirto ja jakelu mahdollisten tuonnin häiriöiden varalta. Kotimaista energiantuotantoa kehitetään energian saatavuuden turvaamiseksi ja tuontiriippuvuuden vähentämiseksi. Pohjoismaisten sähkömarkkinoiden toimivuudesta osaltaan huolehditaan.

Sähköisten viestintä- ja tietojärjestelmien toiminnassa varmistetaan viestintäverkkojen ja niihin liittyvien järjestelyjen toimivuus ensisijaisesti kansallisesti, mutta myös kansainväliseen yhteistyöhön tukeutuen. Erityisesti varmistetaan valtiojohton ja turvallisuusviranomaisten viestintä.

Suomi toimii ilmaston lämpenemisen hillitsemiseksi ja vaikuttaa aktiivisesti ilmastonmuutos- ja energiakysymysten käsittelyyn sekä Euroopan unionissa että globaaleilla foorumeilla. Suomi pitää tärkeänä, että ympäristöön ja ilmastonmuutokseen liittyviä turvallisuuskysymyksiä käsitellään YK:ssa sekä muilla relevanteilla turvallisuusfoorumeilla. Suomi tukee köyhimpien ja haavoittuvimpien maiden sopeutumista ilmastonmuutoksen seurauksiin.

Suomi varautuu terrorismin torjuntaan ja väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn. Suomi laatii kansallisen terrorismintorjunnan strategian, jossa määritellään ja selkeytetään viranomaisten vastuut ja roolit terrorismin torjunnassa. Suomi osallistuu myös Euroopan unionissa sekä YK:ssa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä yhteistyöhön terrorismin uhkan vähentämiseksi ja sen taustasyihin vaikuttamiseksi.

Suomi tehostaa ja laajentaa kansallista ja kansainvälistä viranomaisyhteistyötä terrorismin sekä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.

Suomi osallistuu aktiivisesti Euroopan unionin rajaturvallisuuden kehittämiseen kansallisten viranomaisten ensisijaista vastuuta korostaen. Rajaliikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta parannetaan kehittämällä kansainvälisten rajanylityspaikkojen toimivuutta ja henkilöstövoimavaroja.

Suomi ottaa huomioon tarttuvien tautien mahdollisten leviämisten aiheuttamat vaikutukset yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen. Kansallisen varautumissuunnitelman mukaisesti jokaisen hallinnonalan on huolehdittava siitä, että niillä on yhteensovitetut suunnitelmat pandemioiden ja tarttuvien tautien varalle.

Kansallisten viranomaisten varautumista ja yhteistyötä tehostetaan kemiallisten, biologisten ja säteilevien aineiden uhkiin vastaamiseksi.

Kriisinhallinta

Suomi vahvistaa osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan rauhan ja turvallisuuden, kehityksen sekä ihmisoikeuksien kunnioittamisen edistämiseksi. Osallistuminen kriisinhallintaan on osa Suomen turvallisuuden rakentamista ja kansainvälistä vastuun kantamista, ja se vahvistaa samalla kansallista puolustuskykyä.

Sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan keinovalikoimaa vahvistetaan edelleen. Kriisinhallintaan osoitetaan riittävät kansalliset taloudelliset, materiaaliset ja henkilöstövoimavarat. Suomi kehittää kansainvälisesti yhteensopivia, monipuolisia ja laadulliset kriteerit täyttäviä siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan kykyjä, joilla kyetään osallistumaan erilaisten konfliktitilanteiden hallintaan.

Suomi osallistuu Euroopan unionin, Naton, YK:n ja Etyjin kriisinhallintaoperaatioihin merkittävällä panoksella. Suomi ylläpitää ja kehittää nopean toiminnan sotilaallisia kykyjään ja valmiuksiaan osallistumalla Euroopan unionin nopean toiminnan joukkoihin. Suomi pyrkii osallistumaan Naton nopean toiminnan joukkojen koulutukseen, harjoituksiin ja arviointiin. Siviilikriisinhallinnassa osallistutaan Euroopan unionin nopean reagointikyvyn kehittämiseen. Suomi vahvistaa osallistumistaan YK:n kriisinhallintaan. Naisten osallistumista kriisinhallintatehtäviin lisätään.

Suomi vahvistaa osallistumistaan kansainväliseen siviilikriisinhallintaan eri järjestöjen ja yhteistyörakenteiden kautta. Siviilikriisinhallintaan osallistuvien suomalaisten lukumäärää ja kansallisia voimavaroja lisätään.

Suomi vahvistaa kokonaisvaltaista näkökulmaa kriisinhallinnassa sekä kriisien jälkitilanteissa. Suomi pitää tärkeänä, että sotilaallinen- ja siviilikriisinhallinta sekä kehitys yhteistyö ja humanitaarinen apu koordinoidaan keskenään parhaan mahdollisen yhteisvaikutuksen ja kestävien tulosten aikaansaamiseksi.

Hallinnonalojen keskinäistä yhteistyötä tehostetaan kehitysyhteistyövoimavarojen käyttämisessä konfliktien ennaltaehkäisyyn, rauhanprosessien tukemiseen ja konfliktien jälkihoitoon.

Suomi korostaa toiminnassaan kriisialueiden omien turvallisuusrakenteiden ja kriisinhallintavoimavarojen kehittämistä ja turvallisuustoimijoiden kouluttamista osana yhteiskunnan perusrakenteiden vahvistamista. Suomi tukee luonnonvara-, ilmasto- ja ympäristökysymysten huomioimista kriisien ennaltaehkäisyssä, ratkaisemisessa ja jälkihoidossa.

Nato

Suomen strateginen ajattelu tähtää laajaan eurooppalaiseen yhteistyöhön ja yhdentymiseen, jonka avulla poistetaan vastakohtaisuuksia ja torjutaan ennalta turvallisuusuhkia.

Suomeen ei arvioida kohdistuvan sotilaallista painostusta tai voimankäyttöä ilman, että se olisi osa laajempaa kansainvälistä konfliktia.

Nato on poliittis-sotilaallinen liittokunta, jonka olemassaolon perustana on Pohjois-Atlantin sopimus ja sen 5. artikla. Käytännön toiminnassaan Nato on ensisijaisesti kriisinhallintaorganisaatio. Se on jäsenilleen ja kumppaneilleen keskeinen yhteistyöjärjestö.

Suomi osallistuu aktiivisesti kumppanimaille avoinna olevaan yhteistyöhön sekä kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien kehittämiseen. Suomi käy säännöllistä poliittista vuoropuhelua Naton kanssa ja osallistuu Nato-johtoisiin kriisinhallintaoperaatioihin.

Suomi pyrkii osallistumaan Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan kehittääkseen kansainvälisessä kriisinhallinnassa tarvittavia kykyjä sekä vahvistaakseen Suomen kansallisia puolustusvalmiuksia. Se tukee myös Suomen osallistumista Euroopan unionin taisteluosastojen toimintaan sekä Euroopan unionin voimavaratyöhön.

Suomi tukee Naton vakautta edistävää ja puolustussektorien uudistamiseen tähtävää työtä Naton yhteistyömaissa ja osallistuu edelleen Naton siviili- ja pelastuspalvelutoimintaan.

Suomen mahdollisella Nato-jäsenyydellä olisi heijastusvaikutuksia turvallisuustilanteeseen Pohjois-Euroopassa ja lähialueilla.

Ulkoministeriön Suomen mahdollista Nato-jäsenyyttä koskevan selvityksen mukaan jäsenyydellä olisi ennaltaehkäisevä, Suomen turvallisuutta vahvistava vaikutus. Nato-jäsenyys antaisi Suomelle liittokunnan 5. artiklan mukaiset turvatakuut. Samalla mahdollinen jäsenyys velvoittaisi Suomea auttamaan muita jäsenmaita, mikäli nämä joutuisivat hyökkäyksen kohteeksi.

Mahdollista jäsenyyttä on syytä tarkastella sekä Suomen ulkopoliittisen aseman ja puolustuksen että kehittyvän kriisinhallintayhteistyön näkökulmasta. Euroopan unioni on luonut jäsenilleen tasavertaiset mahdollisuudet osallistua kriisinhallintayhteistyöhön. Naton jäsenenä Suomi olisi täysivaltaisesti mukana liittokunnan päätöksenteossa. Naton jäsenenä Suomi osallistuisi myös Nato-Venäjä –neuvostoon.

Toisaalta jäsenenä Suomeen kohdistuisi entistä voimakkaammin yleisen taakanjaon ja solidaarisuuden perusteella poliittisia odotuksia osallistua liittokunnan vastuulleen ottamiin kriisinhallintatehtäviin tai sen yksittäisten jäsenmaiden operaatioihin. Suomi päättäisi kuitenkin operaatioihin osallistumisesta itsenäisesti, kuten tähänkin asti. Naton ulkopuolellakin Suomi on voinut osallistua kriisinhallintaan tahtomallaan tavalla.

Suomi katsoo, että Naton tavoitteet kansainvälisen vakauden ja turvallisuuden edistämiseksi ovat yhteensopivat Suomen ja Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kanssa.

Jäsenenä Suomi olisi mukana liittoutuman puolustussuunnittelussa ja puolustusmateriaaliyhteistyössä, mikä parantaisi Suomen puolustuskykyä ja yhteensopivuutta kansallisen puolustuksen, viranomaisyhteistyön ja kansainvälisen kriisinhallinnan tehtävissä. Jäsenenä Suomi osallistuisi liittokunnan sotilaallisiin huoltovarmuusjärjestelyihin. Nato-jäsenyys edistäisi lisäksi Suomen kansainvälistä pelastuspalveluyhteistyötä, vahvistaisi kansainvälisen avun vastaanottokykyä sekä hyödyttäisi Suomen puolustusteollisuutta. Nato suosittaa jäsenilleen, että ne käyttäisivät kaksi prosenttia bruttokansantuotteestaan puolustukseen. Vuonna 2007 tämän tavoitteen täytti viisi Naton 26 jäsenmaasta. Jäsenyyttä mahdollisesti harkittaessa on arvioitava myös, mitä vaikutusta Suomen puolustusjärjestelmälle on Nato-maiden suuntautumisella asevelvollisuudesta ammattiarmeijoihin.

Myös Naton jäsenenä Suomi päättäisi itse puolustuksensa keskeisistä periaatteista.

Eduskunnan seurantaryhmä on raportissaan todennut, että ”Suomen turvallisuuspolitiikan peruslinjaukset ovat kestäviä eivätkä edellytä olennaisia tarkis-

tuksia. Suomen tulee jatkossakin huolehtia omasta uskottavasta puolustuksesta ja osallistua kehittyvään eurooppalaisen turvallisuus- ja puolustusyhteistyöhön. Lähtökohtana on, että koko maata puolustetaan ja puolustusjärjestelmän perustana säilyy yleinen asevelvollisuus. Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa ja harjoittaa yhteistyötä Naton kanssa sekä ylläpitää mahdollisuutta hakea Naton jäsenyyttä.”

On olemassa jatkossakin vahvoja perusteita harkita Suomen Nato-jäsenyyttä. Laaja poliittinen yhteisymmärrys on välttämätöntä ja kansalaismielipiteen huomioiminen tärkeää mahdollisesta jäsenyydestä päätettäessä.

Suomen puolustus

Suomen puolustuksen perustana on tuloksellinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Puolustuksen lähtökohtana kuitenkin on, että Suomeen kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön tai sillä uhkaamisen mahdollisuutta ei voi sulkea pois.

Suomi ylläpitää uskottavaa kansallista puolustusta, joka ottaa mahdollisimman hyvin huomioon kansainvälisen sopimusjärjestelmän, sekä varautuu torjumaan maahamme kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön ja sillä uhkaamisen. Päämääränä on ennaltaehkäisy siten, että ylläpidettävä puolustuskyky ja kulloisenkin tilanteen mukainen puolustusvalmiutemme tekevät jo ennalta arvioiden sotilaalliset toimet maattamme vastaan kannattamattomiksi. Uskottavuuden perustan muodostavat hyvin koulutetut suorituskykyiset ja nykyaikaisesti varustetut joukot sekä korkea maanpuolustustahto.

Suomen puolustus perustuu alueellisen puolustuksen periaatteeseen, yleiseen asevelvollisuuteen ja laajaan reserviin sekä vahvaan maanpuolustustahtoon ja kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön. Alueellisiin joukkoihin ja valtakunnallisiin liikkuviin joukkoihin perustuva puolustusjärjestelmä kattaa koko maan alueen.

Suomen puolustuskyky mitoitetaan valtakunnan itsenäisyyden takaamisen, kansalaisten elinmahdollisuuksien ja valtiovahdon toimintavapauden turvaamisen asettamien vaatimusten mukaisesti. Suomen alueellinen koskemattomuus turvataan kaikissa tilanteissa.

Puolustusjärjestelmän valmiutta säädellään turvallisuusympäristön tilannekehityksen mukaisesti. Tämä edellyttää hyvää ennakkovaroituskykyä, ajantasais- ta tilannekuvaa, jatkuvaa johtamisvalmiutta sekä suorituskykyisiä joukkoja. Joukoilla tulee olla tehtävien mukainen varustus ja osaava henkilöstö.

Suomea puolustetaan keskittämällä siihen koko yhteiskunnan voimavarat kokonaismaanpuolustuksen periaatteiden ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian mukaisesti.

Puolustusvoimien suorituskykyä varaudutaan käyttämään myös muiden viranomaisten tukemiseen yhteiskunnan toimintojen turvaamiseksi sekä Suomessa että kansainvälisesti.

Kansalaisten maanpuolustustahtoa ja sitoutumista Suomen puolustukseen tuetaan vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia kehittämällä.

Kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö tukee Suomen puolustusta ja sen uskottavuutta. Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan lisää Suomen turvallisuutta ja luo kansainvälistä yhteistoimintakykyä. Kyky ottaa vastaan ja antaa kansainvälistä apua on luotava normaalioloissa.

4 SUOMEN TURVALLISUUDEN KEHITTÄMINEN

Yhteiskunnan toiminnan turvaaminen

Tässä selonteossa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista käsitellään niiltä osin kuin toiminta liittyy Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan. Yhteiskunnan toiminnan kannalta elintärkeitä toimintoja sekä laaja-alaisen turvallisuushkien hallintaa, vastatoimia ja yhteiskunnan kriiseistä toipumista käsitellään tarkemmin yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiassa (YETT/2006) sekä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa (2008). YETT-strategiassa käsitellään uhkien hallintaa kaikissa turvallisuustilanteissa, sisäisen turvallisuuden ohjelmassa keskitytään pääosin normaaliolojen uhkien hallintaan. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia päivitetään tämän hallituskauden kuluessa turvallisuus- ja puolustusasiain komitean koordinoimana.

Valtion kriisijohtamismallia kehitetään edelleen osana YETT-strategiaa ja sen toteutuminen varmistetaan kaikilla hallinnon tasoilla. Toimintamallin kehittämisen lähtökohtana on perustuslaki ja muu lainsäädäntö sekä vuoden 2006 periaatepäätös yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiasista. Keskeisiä osa-alueita kriisijohtamiskyvyn kehittämiseksi ovat tilannekuva-toiminta, johtamista tukevat järjestelmät, fyysiset rakenteet, suunnittelu sekä viestintä. Johtamisjärjestelmien kehittäminen ja toimintavarmuuden takaaminen kaikissa olosuhteissa huomioidaan hallinnon turvallisen verkkoratkaisun suunnittelutyössä.

Ulkoisen ja sisäinen turvallisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin yhteen. Useat laaja-alaisista turvallisuushkista ovat kytköksissä toisiinsa, vaikeasti ennustettavissa, monimuotoisia sekä varoitusajaltaan lyhyitä. Valtion eri toimijoiden avoin yhteistyö ja kumppanuudet kansalaisjärjestöjen, yritysten ja muiden ei-valtiollisten toimijoiden kanssa korostuvat edelleen sekä kansallisessa että kansainvälisessä yhteistyössä.

Viranomaiset, elinkeinoelämä ja kansalaisjärjestöt suunnittelevat yhdessä toimintansa erilaisten kriisien varalle. Näin jokaisen toimijan voimavarat saadaan nopeasti käyttöön kaikissa turvallisuustilanteissa. Kansainvälisen yhteistyön merkitys korostuu. Valtioneuvosto vastaa toimintamallin toimivuudesta kaikissa tilanteissa.

Nykyinen kokonaismaanpuolustuksen malli

Suomella on hyvin toimiva varautumisen perinne, ja tämä niin sanottu kokonaismaanpuolustuksen malli on vuosikymmenten kuluessa muodostanut perustan yhteiskunnan eri toimijoiden yhteistoiminnan järjestelyille. Tämä toimintamalli on luonut perustan julkisen sektorin sekä yksityisen sektorin toimenpiteiden ja kansalaisten vapaaehtoisen varautumisen yhteensovittamiselle. Kokonaisuudesta on muodostunut varautumisemme yhteistoimintaan perustuva kriisivalmiuden verkosto.

Kokonaismaanpuolustuksella tarkoitetaan kaikkia niitä sotilaallisia ja siviilialojen toimia, joilla turvataan Suomen valtiollinen itsenäisyys sekä kansalaisten elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoista, valtioiden aiheuttamaa tai muuta uhkaa vastaan. Kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamiseen kuuluvat julkisen sektorin eli valtioneuvoston, valtion viranomaisten ja kuntien sekä yksityisen sektorin toimenpiteiden ja kansalaisten vapaaehtoisen toiminnan yhteensovittaminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi kaikissa tilanteissa.

Valtioneuvosto vastaa yhteiskunnan toimivuudesta kaikissa tilanteissa. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta käsittelee myös tärkeimmät kokonaismaanpuolustuksen alaan liittyvät asiat. Kukin ministeriö, virasto ja laitos huolehtii omaan toimialaansa kuuluvista kokonaismaanpuolustuksen valmisteluista ja toteuttamisesta valmiuslain 40§ velvoitteen mukaisesti. Puolustusministeriö vastaa eri hallinnonalojen kokonaismaanpuolustuksen toimien yhteensovittamisesta. Turvallisuus- ja puolustusasiain komitea avustaa sekä puolustusministeriötä että valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittista ministerivaliokuntaa kokonaismaanpuolustusta koskevilla asioilla.

Toimintaympäristön muutokset, hallinnon kehittyminen sekä mahdolliset lainsäädännölliset muutokset edellyttävät kuitenkin kokonaisvaltaista selvitystä yhteiskunnan varautumisesta tällä hallituskaudella. Selvityksessä arvioidaan nykyinen kokonaismaanpuolustuksen toimintamalli, YETT-strategia ja sisäisen turvallisuuden ohjelma sekä näiden sisältö, järjestelyt, johtosuhteet, vastuut ja toimeenpano. Tässä yhteydessä tulee harkittavaksi kansallisen turvallisuusneuvoston perustaminen. Selvitystyön laatimisesta päätetään erikseen valtioneuvostossa.

Valtioneuvosto on asettanut komitean valmistelemaan tarpeelliset muutokset Suomen perustuslakiin. Sen yhteydessä tarkastellaan myös eduskunnan asemaa ja parlamentarismien kehittämistarvetta, ulkopoliittista päätöksentekojärjestelmää sekä Euroopan unionin rakenteiden kehitystä.

Valmisteilla oleva valmiuslaki sisältää keskeiset periaatteet valtiojohdon ja hallinnon toiminnalle poikkeusoloissa.

Kansakunnan henkinen kriisinkestävyys ilmenee kansallisena tahtona toimia valtiollisen itsenäisyyden sekä väestön elinmahdollisuuksien ja turvallisuuden ylläpitämiseksi kaikissa turvallisuustilanteissa. Erityistilanteiden hallinnassa, kriittisen infrastruktuurin suojaamisessa, syrjäytymisen ehkäisyssä ja kansalaisten koulutuksessa huomioidaan henkisen kriisinkestävyiden ja yhteiskunnan yleisen kriisivalmiuden ylläpitäminen. Vapaaehtoisjärjestöillä on tässä merkittävä rooli.

Useiden viranomaisten yhteistyönä toteutettu kriisiviestintä toteutetaan suunnitelmallisesti, ammattitaitoisesti ja kansainväliset ulottuvuudet huomioiden. Väestölle suunnattavaan kriisiviestintään kiinnitetään erityistä huomiota.

Valtioneuvoston sektoritutkimuksen kehittämiseen liittyen on valmisteilla laaja-alaisen turvallisuustutkimuksen tutkimusohjelma. Sen tukena toimii valmisteilla oleva kansallinen turvallisuustutkimusstrategia.

Talouden ja infrastruktuurin toimivuus

Talouden toiminnan häiriöihin voidaan varautua etukäteen ylläpitämällä julkisen talouden rahoitusasema riittävän vahvana. Julkisen talouden alhaisen velkaantuneisuuden merkitys korostuu erityisesti poikkeusoloissa. Velkarahoituksen saatavuus voi olennaisesti heikentyä ja sijoittajien rahoilleen vaatima tuottovaatimus nousta erilaisissa häiriötilanteissa. Valtion velanhoidossa ja kassanhallinnassa on varauduttava yllättävienkin häiriöiden mahdollisuuteen jo etukäteen. Tämä mahdollistaa sen, että erilaisten häiriöiden ja kriisien taloudellisia vaikutuksia voidaan tarvittaessa lievittää esimerkiksi finanssipoliittisilla toimenpiteillä.

Vakava taloudellinen kriisi voisi heijastua myös pankki- ja rahoitusjärjestelmien toimintaan Suomessa. Yleisen taloudellisen tilanteen voimakas heikkeneminen voisi merkitä pankkien vakavaraisuuden vaarantumista. Lisäksi luottamus pankki- ja rahoitusjärjestelmän toimivuutta kohtaan voisi horjua esimerkiksi maksuliikenteen ja pörssin toimintaa koskevien erilaisten teknisten häiriöiden vuoksi.

Rahoitusmarkkinoiden toiminnan luonne edellyttää yhteistyötä eri maiden viranomaisten välillä. Maiden välinen taloudellisten kriisien hallinta perustuu pääosin kahdenvälisiin tai monenkeskisiin yhteistoimintasopimuksiin ja valvontapöytäkirjoihin. Vuonna 2008 allekirjoitettiin EU-maiden valtiovarainministeriöiden, keskuspankkien ja valvojien kesken yhteistyöpöytäkirja finanssikriisien hallinnan parantamiseksi. Suomi osallistuu Euroopan unionin kautta kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden yhteisten pelisääntöjen kehittämiseen G-20 -ryhmän piirissä. Tavoitteena on läpinäkyvyyden, luottamuksen ja ennakoitavuuden lisääminen globaaleilla rahoitusmarkkinoilla.

Kriisilainsäädäntö mahdollistaa rahoitusmarkkinoiden säännöstelyn poikkeusoloissa. Tällöin on otettava huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja Euroopan keskuspankin asettamat rajoitteet ja linjaukset.

Lähtökohtaisesti varautumiseen käytettävät taloudelliset voimavarat on mitoitettava valtioneuvoston hyväksymien valtiontalouden kehysten mukaisesti. Tarvittavat lisäresurssit osoitetaan ensisijaisesti kohdentamalla hallinnonalan sisäisiä määrärahoja uudelleen.

Valtioneuvoston asettamissa huoltovarmuuden yleisissä tavoitteissa määritellään yhteiskunnan eri alojen toimintojen edellyttämät välttämättömät varautumisen tasot. Huoltovarmuuden ylläpitämiseksi kriittinen infrastruktuuri sekä tuotanto ja palvelut turvataan, jotta yhteiskunnan toimivuus, kansalaisten toimeentulo ja puolustuskyky eivät vaarannu normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa. Huoltovarmuuden varmistamiseksi ylläpidetään toimivat kumppanuussuhteet julkisen ja yksityisen sektorin välillä sekä kehitetään kansainvälisiä sopimusjärjestelyjä.

Huoltovarmuutta käsitellään muun muassa Kansainvälisessä energiajärjestössä, Euroopan puolustusvirastossa sekä Naton rauhankumppanuusohjelmassa. Pohjoismaisessa yhteistyössä on sovittu lääkealaa, puolustusmateriaaleja sekä sähkön siirtoverkoston varmistamista koskevista järjestelyistä.

Kriittisen infrastruktuurin ja tuotannon varmistaminen sekä sotilaallisen maanpuolustuksen tarpeet saattavat edellyttää valtion määräysvallan tai omistuksen säilyttämistä strategisesti tärkeissä yhtiöissä.

Kansallisella ilmasto- ja energiastragialla edistetään useisiin eri polttoaineisiin ja hankintalähteisiin perustuvaa monimuotoista energiantuotantoa. Kotimaista energiantuotantoa ja kotimaisten polttoaineiden käyttöä kehitetään energian saatavuuden turvaamiseksi. Energian käytön tehostaminen on tärkeää muun muassa tuontiriippuvuuden vähentämiseksi. Euroopan unionin ener-

giamarkkinoiden kehittäminen tukee energiaturvallisuutta. Samoin pitää lisätä EU-maiden energiayhteyksiä sekä edistää energiatehokkuutta ja uudistuvan energian käyttöä.

Suomen kannalta elintärkeiden kuljetusten toimivuudesta huolehditaan kaikissa olosuhteissa. Suomalaisessa määräysvallassa tai käytettävissä tulee olla tarvittava määrä kuljetuskykyä, jotta välttämätön ulkomaankauppa ja elintärkeät huoltokuljetukset voidaan hoitaa. Myös infrastruktuurin käytettävyys ja palvelujen saatavuus on varmistettava. Varautumisessa otetaan huomioon liikenneväylien ja muun infrastruktuurin kehittäminen ja ylläpito sekä jälleenvaikutusjärjestelmän toimivuus.

Vesihuollon toimivuus turvataan kaikissa olosuhteissa. Talousveden jakelusta ja jätevesistä huolehtiminen on välttämätöntä yhteiskunnan perustoimintojen, ihmisten terveyden ja elintarviketuotannon turvaamiseksi. Vesihuoltolaitosten toimintakyky ja varavesilähteiden riittävyys on varmistettava.

Elintarvikehuolto perustuu riittävään peruselintarvikkeiden alkutuotantoon. Kansainvälisiä sopimuksia kehitetään edelleen sekä pohjoismaiden että muiden EU-maiden kanssa kriittisten tuotantopanosten saatavuuden varmistamiseksi.

Tietoturvallisuus on yhteiskunnan toimintojen, palvelujen, sovellusten ja tietoteknisen infrastruktuurin perusedellytys. Sen haavoittuvimpia kohteita ovat avoimet tietoverkot. Sähköisten viestintä- ja tietojärjestelmien toiminta varmistetaan, jotta viranomaisten ja elinkeinoelämän toimintaan sekä kansalaisten turvallisuuteen kohdistuvat vakavat häiriötilanteet voidaan hallita.

Suomi kehittää sähköisten palvelujen ja tietoteknisen infrastruktuurin tietoturvallisuutta. Tietoverkkorikollisuuden torjunnassa tarvitaan reaaliaikaista yhteistyötä viranomaisten ja yksityisen sektorin välillä. Erityisen tärkeänä pidetään ennaltaehkäisevän toiminnan, toimijoiden roolien ja vastuiden jäsentämistä sekä tiedonvaihdon edistämistä.

Viranomaisilla on oltava käytössään nykYTEknologian tarjoamat varoitus- ja hälytysjärjestelmät, joiden avulla voidaan ehkäistä tai vähentää väestön turvallisuuteen ja yhteiskunnan toimivuuteen vaikuttavien äkillisten tapahtumien seurauksia. Viranomaisradioverkon tulevaisuus turvataan riittävin voimavaroin, ja yhteiskunnan turvallisuudesta vastaavien viranomaisten viestiverkkojen yhteiskäyttöä edistetään.

Viestintäalan keskeistä erityislainsäädäntöä tarkennetaan poikkeusolojen ja normaaliajan häiriötilanteiden varautumisvelvoitteiden osalta. Varau-

tumisvelvoitteilla varmistetaan sähköisen viestinnän palveluiden toimivuus ja käytettävyys kaikissa olosuhteissa.

Väestökysymykset

Suomi varautuu väestön ikääntymisestä aiheutuvaan työvoimapulaan hyödyntäen Euroopan unionin työvoiman vapaata liikkuvuutta sekä edistämällä pidemmällä aikavälillä työperäistä maahanmuuttoa. Työvoimapulaan on varauduttava, sillä taantumasta huolimatta, maan väestökehitys johtaa eläkkeelle siirtyvien määrän huomattavaan kasvuun.

Työvoimapulaa ehkäistäessä maahanmuutto on kuitenkin vain yksi keino muiden ohella. Työvoimareservien hyödyntämistä tehostetaan, mihin olennaisesti kuuluvat maassa jo olevien maahanmuuttajien työllistämistä huolehtiminen ja sen edellytysten tukeminen.

Suomi osallistuu aktiivisesti Euroopan unionin maahanmuutto- ja yhteisen turvapaikkapolitiikan kehittämiseen. Maahanmuuttoon liittyviä päätöksentekomenettelyjä kehitetään edelleen, jotta käsittelyajat olisivat kaikissa tapauksissa kohtuullisia ja lupaharkinta laadukasta.

Ihmiskauppaa torjutaan entistä aktiivisemmin ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman mukaisesti ja hyödyntäen ihmiskaupan raportoijan toimintaa.

Hyvät etniset suhteet edellyttävät aktiivisia toimia yhteiskunnan kaikilla aloilla ja tasoilla. Maahanmuuttajien työllistymistä ja nopeaa kotouttamista sekä osallistumista suomalaiseen yhteiskuntaan on edistettävä. Syrjäytymistä, erityisesti nuorten kohdalla, on ehkäistävä ottaen huomioon myös asevelvollisuuden merkitys maahanmuuttajien kotouttamisessa.

Maahanmuuttajien järjestöjen osaamista hyödynnetään. Samalla pyritään ehkäisemään mahdollisten ääriilikkeiden muodostuminen.

Onnistunut maahanmuuttopolitiikka edellyttää myös hyvien ja kattavien yhteistyöverkostojen ylläpitämistä sekä hallinnon sisällä että suhteessa kolmanteen sektoriin. Tällä tavalla luodaan hyvä tilannekuva maahanmuuton ja väestön kehityksestä tarvittavia toimenpiteitä varten.

Tarttuvat taudit

Tartuntatauteihin, ympäristöterveydenhuoltoon ja elintarviketurvallisuuteen liittyvien uhkien havaitsemiseksi ja torjumiseksi pidetään yllä tarttuvien tau-

tien, eläin- ja kasvitautien, tuholaisten ja elintarvike- ja vesiperäisten epidemiaepäilyjen ilmoitusjärjestelmiä sekä eri viranomaisten yhteistyönä toteutettavaa riskinarviointia ja epidemiaselvitystä. Tartuntatauti- ja epidemioiden seurannassa varmistetaan tehokas ja jatkuva yhteistyö terveys-, elintarvike- ja eläinlääkintäviranomaisten välillä.

Suomella on kansallinen varautumissuunnitelma influenssapandemiaa varten. Varautuminen edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuksien ja toimivaltuuksien selkeyttämistä sekä riittäviä materiaalisia resursseja. Yhteiskunnan toimivuus pandemiatilanteessa turvataan suojaväline- ja lääkehankinnoin.

Euroopan unionin toimia terveydenhuollon alalla pitää kehittää siten, että EU-tason ratkaisut edistävät huoltovarmuutta ja yhteistä varautumista tartuntatautiin hoitoon. Pohjoismaista ja muuta valtioidenvälistä yhteistyötä tiivistetään. Suomi korostaa kansainvälisen yhteistyön, avoimen tiedonvaihdon sekä Maailman terveysjärjestön ja muiden kansainvälisten terveysjärjestöjen merkitystä ennaltaehkäisyssä sekä varhaisvaroituksen ja seurantajärjestelmien kehittämisessä.

Ympäristöhaasteet ja ilmastonmuutos

Ilmastonmuutos lisää sää- ja vesiolojen ääri-ilmiöitä. Maankäytön ohjauksessa ja muussa yhteiskuntasuunnittelussa, koulutuksessa sekä pelastustoiminnan kaluston hankinnoissa otetaan huomioon ilmastonmuutoksen aiheuttamat uhat ja muutoksiin sopeutuminen.

Suomi toimii kansainvälisessä ilmastopolitiikassa pääasiassa Euroopan unionin kautta. On tärkeää, että unionilla on johtava asema ilmanstonmuutoksen kansainvälisessä torjunnassa. Myös unionin turvallisuusstrategian on paremmin huomioitava ilmastonmuutoksen vaikutukset turvallisuuteen.

Suomi edistää monenkeskistä yhteistyötä ympäristö- ja ilmastonmuutokseen liittyviin uhkiin vastaamiseksi. Keskeisiä ovat YK:n ilmastopuitesopimus sekä käynnissä olevat ilmastopuitesopimusneuvottelut, joissa Suomi toimii aktiivisesti vuoden 2012 jälkeistä aikaa koskevan kattavan ilmastopuitesopimuksen aikaansaamiseksi.

Suomi tukee pyrkimyksiä, joilla edistetään ympäristöön ja ilmastonmuutokseen liittyvien turvallisuusnäkökohtien kokonaisvaltaista tarkastelua YK-järjestelmässä. Tämä edellyttää, että YK:n ympäristöhallintoa kehitetään ja vahvistetaan.

Suuronnettomuudet ja luonnonkatastrofit

Suomi kehittää edelleen valmiuksiaan erityisesti laajojen myrskytuhojen, ympäristöuhkien sekä vaarallisten aineiden aiheuttamien onnettomuuksien varalle. Varautumisessa huomioidaan myös tahalliset kemialliset, biologiset ja säteilyuhkat. Poikkihallinnollista yhteistyötä lisätään. Sisäisen turvallisuuden ohjelma ja pelastustoimen strategia ohjaavat pelastustoimen kehittämistä. Euroopan unionin yhteisvastuulauseke kattaa mahdollisuuden saada muiden jäsenmaiden apua suuronnettomuuksien ja luonnonkatastrofien hoitamisessa.

Suomi varautuu nykyistä paremmin kasvaviin tulvariskeihin. Tämä edellyttää riskikartoitusta ja riskienhallinnan suunnittelua sekä varoitustajärjestelmien ja yhteistoimintamenettelyjen kehittämistä.

Suomi varautuu ulkomailla tapahtuviin suuronnettomuuksiin, luonnonkatastrofeihin tai vastaaviin, joissa uhreina on myös suomalaisia. Toimia riittävän hoidon takaamiseksi ja mahdollisten evakointien järjestämiseksi tarkastellaan muun muassa terveydenhuollon lainsäädännön kehittämisen yhteydessä. Suomella on käytettävissä sekä kansallisten, kuten Finnair, että kansainvälisten yhteistyöjärjestelyjen myötä saatavaa strategista ilmakuljetuskykyä suomalaisten evakuoimiseksi katastrofi- ja kriisialueilta.

Suomi osallistuu kansainväliseen pelastustoimintaan ja siviilikriisinhallintaan sekä kehittää valmiuksia naapurivaltioiden avustamiseen ja avun vastaanottamiseen. Euroopan unioni ja YK ovat asettaneet pelastusyksiköille minimivaatimuksia, jotka yhteistoimintaan osallistuvien on täytettävä. Suomi tukee EU-yhteistyötä pelastustoiminnan tiivistämiseksi. Unionin päätösten ja Suomen antamien sitoumusten edellyttämiä valmiuksia ylläpidetään ja kehitetään.

Merellisten toimijoiden METO-yhteistyön ja -menetelmien kehittämistä jatketaan erityisesti yhteisen tilannetietoisuuden ja merellä tapahtuvien onnettomuuksien torjunnan kehittämiseksi. Meripelastustoimen on kyettävä välittömästi aloittamaan pelastustoimet vaativassa monialaonnettomuudessa Suomen lähialueilla osana kansainvälistä viranomaisyhteistyötä. Pelastustoimen kykyä osallistua meripelastustoiminnan ja ympäristöviranomaisen tukemiseen merellisissä suuronnettomuuksissa ja ympäristötuhoissa kehitetään sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti.

Liikenneministeriössä laadittavan meriturvallisuusohjelman mukaisesti öljykuljetusten ja muiden vaarallisten aineiden kuljetusten turvallisuus merellä varmistetaan kuljetuskalustolle ja päällystölle asetettavilla vaatimuksilla, kehittämällä meriliikenteen ohjausta sekä lisäämällä valmiuksia merialueilla. Lisäksi

ylläpidetään riittävää aluscalustoa ja muuta valmiutta öljyn keräämiseksi avomerellä ja ranta-alueilla.

Monialaista ja koordinoitua viranomaisyhteistyötä ympäristöriskien ennakointiseksi sekä vakavien onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja torjumiseksi kehitetään kansallisesti, alueellisesti Itämeren maiden kesken sekä Euroopan unionissa. Kansainvälisen pelastuspalveluvalmiuden kehittäminen tukee kotimaista pelastustoimen valmiutta ja edistää valmiutta vastaanottaa kansainvälistä apua.

Terrorismi ja kansainvälinen järjestäytyneet rikollisuus

Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön terrorismin torjumiseksi ja ehkäisemiseksi YK:ssa, muissa kansainvälisissä järjestöissä ja Euroopan unionin kautta. Kaikessa toiminnassa tulee varmistua siitä, ettei perusoikeuksien toteutumista heikennetä. Kehitysmaiden terrorisminvastaisen toimintakyvyn luomista ja vahvistamista tuetaan sekä Euroopan unionissa että kansallisesti.

Suomi on sitoutunut Euroopan unionin yhteisvastuulausekkeen puitteissa järjestelmään, jossa unionin yhteiset välineet ovat käytettävissä terrori-iskujen tai niiden uhan kohdistuessa unionin jäsenmaahan. Jäsenmaat ovat tällaisessa tilanteessa myös sitoutuneet antamaan toisilleen apua. Lauseke liittyy myös luonnonkatastrofeihin ja ihmisen aiheuttamiin suuronnettomuuksiin.

Suomi laatii kansallisen terrorismintorjunnan strategian. Terrorismin torjunnassa otetaan huomioon Euroopan unionin strategiat terrorismin sekä radikalisoitumisen ja terroristiryhmiin värväyksen torjumiseksi ja toimintaohjelmien toimenpide-ehdotukset. Toimintaa kehitetään keskeisillä osa-alueilla kuten järjestelmällisessä tietolähdetoiminnassa, teknisissä tiedonhankintamenetelmissä, telepakkokeinoissa sekä tietoverkkoihin liittyvässä rikostiedustelussa. Lisäksi kehitetään terrorismin rahoitukseen liittyvien hankkeiden paljastamista ja tutkintaa.

Poliisi vastaa Suomessa perustehtävänsä mukaisesti terrorismin torjunnasta. Suojelupoliisi toimii kansallisen ja kansainvälisen operatiivisen viranomaisyhteistyön vastuuviranomaisena. Poliisin valmiuksia terrorismin torjuntaan kehitetään edelleen. Poliisin erityistoimintayksiköt kehittävät toimintamalleja EU-valtioiden erityistoimintayksikköjen yhteistyön kautta. Rajavartiolaitoksen ja tullin erityisosaamisen ja -kaluston käyttöä ja käyttövalmiutta lisätään terrorismin torjuntaan ja muihin erityistilanteisiin liittyvissä, poliisin johtovastuulla olevissa operaatioissa. Osa rajavartiolaitoksen valmiusjoukkueista koulutetaan ja varustetaan terrorismintorjuntakykyisiksi ja poliisin erityistoimintayksikköjen

kanssa yhteensopiviksi. Puolustusvoimat tukee vastuuviranomaisia terrorismin ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa.

Terrorismirikosten ja järjestäytyneen rikollisuuden vastaisessa toiminnassa huomioidaan korostunut tarve turvallisuus- ja muiden viranomaisten väliselle kiinteälle yhteistyölle sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden tehokas torjunta edellyttää ajantasaista ja tarkkaa kokonaiskuvaa rikollisuudesta. Tässä tarkoituksessa vaihdetaan tietoja järjestäytyneen rikollisuuden uhkista muun muassa Europolin kanssa. Kansainvälisen poliisiyhteistyön keinoin torjutaan ennalta rikollisuutta, jonka vaikutukset ulottuisivat Suomeen. Yhteisillä tilannekuvilla ja tutkintaryhmillä sekä kohdevalintamenettelyllä varmistetaan, että rikosvastuu toteutuu rikollisten kotimaassa. Muun muassa Prümin sopimus luo oikeudelliset puitteet sopimusvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen yhteistyön tehostamiseksi.

Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen keskeisiä yhteistyömuotoja ovat yhteinen rikostiedustelu- ja analyysitoiminta, yhteisen tilannekuvan muodostaminen vakavimmasta rikollisuudesta, yhteinen järjestäytyneen rikollisuuden kohdevalintamenettely ja yhteinen esitutkinta. Valmisteilla oleva laki poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistyöstä vahvistaa toiminnan oikeudellista perustaa.

Lainsäädännöllä, viranomaisten toiminnalla sekä yhteistyöllä elinkeinoelämän ja etujärjestöjen kanssa varmistetaan, että järjestäytynyt rikollisuus ei etene laillisen yhteiskunnan rakenteita hyödyntämällä.

Todistajansuojelua ja viranomaisiin kohdistuvien uhkien torjuntaa kehitetään. Poliisin suorituskykyä parannetaan ja toimivaltuuksia ajanmukaistetaan tietoverkkorikollisuuden torjumiseksi sekä tietojärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien rikollisilta teoilta suojaamiseksi.

Rajaturvallisuus

Suomen päämääränä on säilyttää hyvä rajaturvallisuustilanne. Erityinen huomio kiinnitetään itäisen maarajan pitämiseen turvallisena ja toimivana. Koko itärajalla ylläpidetään riskianalyysin edellyttämä uskottava valvontakyky. Valvonnan painopiste on Kaakkois-Suomen alueella. Kansainvälisten rajanylityspaikkojen toimintakyky turvataan sujuvien ja turvallisten rajanylitysten takaamiseksi. Merialueella rajavalvonnan painopiste on Suomenlahden alueella.

Tiiviillä kansainvälisellä yhteistyöllä, etenkin yhteistyöllä Venäjän turvallisuuspalvelun rajavartiopalvelun kanssa, edesautetaan rajaturvallisuustilanteen va-

kautta. Kansallisella viranomaisyhteistyöllä ennaltaehkäistään, paljastetaan ja torjutaan rajat ylittävää rikollisuutta.

Suomi toteuttaa aktiivisesti Euroopan unionin rajaturvallisuusstrategian mukaista nelitasoista maahanpääsyn valvontamallia. Aktiivisilla toimilla lähtö- ja kauttakulkumaissa sekä unionin ulkorajoilla ja yhteistyöllä Euroopan unionin jäsenmaiden kanssa ennalta ehkäistään Suomen rajaturvallisuudelle muodostuvia uhkia. Kehitetään Euroopan rajaturvallisuusvirasto Frontexin operatiivista kykyä vastata äkillisiin tilanteisiin ja pitkäkestoisiiin operaatioihin sekä unionin rajaturvallisuustilannekuvaa kattaen kaikki rajat.

Suomi edistää unionin rajaturvallisuusviraston toimintaedellytyksiä ja vaikuttaa kehittyviin eurooppalaisiin valvontajärjestelmiin. Erityisesti edistetään Venäjän rajaviranomaisten sitouttamista EU-tason yhteistoimintaan.

Rajaliikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta parannetaan kehittämällä kansainvälisten rajanylityspaikkojen toimivuutta ja henkilöstövoimavaroja. Uutta teknologiaa hyödynnetään tavoitteena biometriikkaan perustuvat pitkälle automatisoidut rajatarkastukset. Maarajan teknisen valvontajärjestelmän modernisointia ja laajentamista jatketaan ja rajavartiotilanteiden hallintakykyä kehitetään. Unionin merialueille on tarve kehittää yhteinen, luotettava tiedonvaihtoympäristö, joka pitää sisällään muun muassa kaikkien viranomaisten yhteisen tilannekuvajärjestelmän, kattamaan maahantulon, rajat ylittävän rikollisuuden torjunnan, merivalvonnan ja kalastuksen valvonnan sekä ympäristönsuojelun tarpeet.

Suomen ulkomaanedustustojen sekä viranomaisten ja kuljetusyhtiöiden yhteistyötä rajaturvallisuuden kehittämiseksi tiivistetään.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntavalmiuksia kehitetään. Rikostorjunnassa rajavartiolaitos keskittyy erityisesti laittoman maahantulon, sen järjestämisen sekä ihmiskaupan torjuntaan.

Suomen ulkoisen toiminnan kehittäminen

Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeiset tavoitteet ovat Suomen itsenäisyyden varmistaminen sekä suomalaisten turvallisuuden, hyvinvoinnin ja perusarvojen edistäminen.

Suomi toimii osana kansainvälistä yhteisöä kantaen oman osuutensa maailmanlaajuisesta vastuusta ja huolehtien omista vaikutusmahdollisuuksistaan

muuttuvassa toimintaympäristössä. Toiminta perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin sekä vaikuttamiseen Euroopan unionissa.

Suomi edistää tehokasta, kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen ja toimintakykyisiin instituutioihin nojaavaa monenkeskistä yhteistyötä. Suomelle on tärkeätä, että valtiot sitoutuvat yhteisesti hyväksytyihin periaatteisiin ja velvoitteisiin turvallisuuden ja vakauden edistämiseksi.

Tiivis ja kattava vuorovaikutus pohjoismaiden kanssa on Suomelle tärkeätä. Suomi syventää yhteistyötä turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla.

Suomella on runsaasti yhteyksiä Venäjälle kaikilla eri tasoilla, ja tätä yhteistyötä tiivistetään edelleen. Suomi pyrkii lisäämään maiden välistä kauppaa, matkailua ja investointeja sekä torjumaan myös Suomeen kohdistuvia kielteisiä ilmiöitä, kuten rikollisuutta ja terveysuhkia. Hallituksen Venäjä-toimintaohjelmassa luodaan suuntaviivat Venäjä-suhteiden hoidolle eri sektoreilla. Toimintaohjelman toimeenpanoa tukemaan on tarkoitettu asettaa pääministerin johtama Venäjäfoorumi, jonka valmistelutyöstä vastaa ulkoasiainministeriö.

Suomi kehittää suhteita Yhdysvaltoihin. Toiminnan tueksi on perustettu suomalaista yhteiskuntaa edustava transatlanttinen verkosto, jossa pohditaan ulkopoliittikan, talouden, kulttuurin sekä tiede- ja innovaatiosektoreiden yhteistyön syventämistä.

Suomi tukee YK:n uudistamista ja toiminnan tehostamista. Suomi edistää YK:ssa laajaa turvallisuutta, jolla vastataan muun muassa ympäristöongelmien, ruokakriisin, veden ja energian puutteen, muuttoliikkeiden, globaalien epidemioiden, rikollisuuden, köyhyyden, eriarvoisuuden, terrorismin ja suur-onnettomuuksien kaltaisiin globaalihaasteisiin.

Suomi vaikuttaa YK:ssa kansallisesti, Euroopan unionin jäsenmaana ja pohjoismaana. Suomi pyrkii siihen, että unioni toimii yhtenäisesti. Suomen aktiivisuus unionissa ja pohjoismaiden yhteistyö mahdollistavat epäsuoran vaikuttamisen turvallisuusneuvostossa. Suomen pitkän tähtäimen tavoitteena on Euroopan unionin jäsenyys turvallisuusneuvostossa.

Turvallisuusneuvoston jäsenyys vuosina 2013–14 on Suomelle merkittävä tavoite. Jäsenenä Suomi myötävaikuttaisi kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseen ja edistäisi Suomen ja Euroopan unionin arvoja ja kantoja. Suomen turvallisuusneuvostokampanjan painopistealueita ovat YK:n kriisinhallinnan, kehystoiminnan ja ihmisoikeustyön tehostaminen.

Suomen vahva YK-perinne antaa hyvän lähtökohdan suomalaisten tarjoamiselle kansainvälisiin erityisedustaja- ja -lähettilästehtäviin. Suomen on jatkossakin tarjottava suomalaista asiantuntemusta YK:n rauhanvälitys- ja muihin kansainvälisiin tehtäviin.

Suomi toimii aktiivisesti Etyjissä ja Euroopan neuvostossa vakauden ja turvallisuuden vahvistamiseksi ja yhteistyön lisäämiseksi.

Suomi tukee kansainvälisen oikeuden kehitystä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeisillä osa-alueilla. Näitä ovat muun muassa sotilaallisen voimankäytön oikeutukseen liittyvät kysymykset, ihmisoikeudet, humanitaarinen oikeus ja kansainvälisen valtiosopimusoikeuden kehitys. Suomi edistää omalta osaltaan ja Euroopan unionin kautta kansainvälisen oikeuden ja sen valvontaa täytäntöönpanomekanismien vahvistamista.

Suomi tukee kansainvälisen valvonnan ja riitojen rauhanomaisen ratkaisun menetelmien vahvistamista ja kehittämistä samoin kuin pysyvän kansainvälisen rikostuomioistuimen ja muiden kansainvälisten sotarikostuomioistuinten työtä.

Euroopan unioni

Suomi toimii kansainvälisesti vahvan ja toimintakykyisen Euroopan unionin kehittämiseksi ja pitää tärkeänä, että Lissabonin sopimus saataisiin voimaan mahdollisimman nopeasti.

Unionin tulee kehittää yhteistyötään muiden kansainvälisten turvallisuuspoliittisten toimijoiden, kuten Naton ja YK:n kanssa.

Suomi toimii sen edistämiseksi, että unionin ja Venäjän välille kehittyisi toimiva kumppanuus.

Suomi pyrkii edistämään turvallisuuttaan Euroopan unionin pohjoisen ulottuvuuden avulla. Itämeri-strategia tulee täydentämään pohjoisen ulottuvuuden työtä, ja yksi sen keskeisiä aiheita on Itämeren ympäristön tila.

Suomi pitää tärkeänä Euroopan unionin naapuruuspolitiikkaa. Itäisen kumppanuuden syventäminen Ukrainan, Moldovan, Valko-Venäjän, Georgian, Armenian ja Azerbaidzanin kanssa on tärkeitä. Itäisen kumppanuuden monenkeskisen yhteistyön tulee olla avointa kolmansien maiden, erityisesti Venäjän ja Keski-Aasian valtioiden, osallistumiselle kaikilla relevanteilla aloilla. Poliittinen ja ta-

loudellinen yhteistyö edistää Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian maiden kehitystä sekä lähentää näitä eurooppalaisiin arvoihin.

Euroopan unionin laajentumispolitiikka edistää vakautta ja hyvinvointia Euroopassa. Suomi tukee unionin laajentumista Länsi-Balkanilla sekä Turkin pyrkimyksiä täyttää EU-jäsenyyden edellytykset ja velvoitteet.

Suomi pitää tärkeänä, että Euroopan unioni toimii aktiivisesti unionin kansalaisten turvaamiseksi niin Euroopassa kuin muuallakin. Unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen kehittyminen lisää muun muassa järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen toimintaan, rajavalvontaan ja matkustusturvallisuuteen liittyvää EU-maiden viranomaisyhteistyötä sekä yhteistoimintaa katastrofi- ja kriisitilanteissa.

Euroopan unionin yhteisvastuulauseke ja avunantovelvoite vahvistavat jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta. Suomi luo valmiudet avun antamiseen ja vastaanottamiseen yhteisvastuulausekkeen ja avunantovelvoitteen mukaisesti.

Yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan yhteisöbudjetissa suunnattavat varat ovat viime vuosina kasvaneet. Tästä huolimatta ne muodostavat pienen osan unionin koko ulkosuhderahoituksesta. Suomi pitää riittävän ja kestävän rahoituksen varmistamista yhtenä edellytyksenä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseksi.

Suomen on osaltaan varmistettava, että Euroopan unionilla on edellytykset vastata kriisinhallinnan lisääntyviin haasteisiin. Suomi pitää tärkeänä yhteisen rahoituksen lisäämistä sotilaallisten operaatioiden kustannusten kattamiseksi.

Euroopan unionin valmiuksia suunnitella ja toteuttaa kriisinhallintaoperaatioita vahvistetaan. Unionin sotilasesikuntaan on luotu valmius perustaa operatiokeskus ja vuonna 2007 neuvoston sihteeristöön on perustettu siviilikriisinhallinnan suunnittelu- ja johtorakenne. Suomi pitää tätä kehityssuuntaa hyvänä. Suomi suhtautuu myönteisesti pyrkimykseen rakentaa unionille oma operatiivinen esikunta sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden johtamista varten.

Suomi painottaa tarvetta kehittää ja suunnitella unionin siviili- ja sotilaallista kriisinhallintaa kokonaisuutena unionin jäsenmaiden ja komission koko keinovalikoima huomioiden.

Suomi osallistuu unionin sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseen sekä pitkän aikavälin strategiayhteistyöhön. Euroopan unionin suorituskykytavoitteet on otettava huomioon Suomen kriisinhallintakykyjen määrällisessä ja laadul-

lisessa kehittämisessä. Euroopan puolustusvirasto on Suomelle ensisijainen eurooppalainen puolustusmateriaalialan yhteistyöfoorumi.

Suomi myötävaikuttaa pysyvän rakenteellisen yhteistyön muotoutumiseen ja valmistautuu osallistumaan siihen. Suomen kannalta on tärkeää, että osallistuminen on avointa kriteerit täyttävillä jäsenmaille. Kriteerien tulee kannustaa uusiin sitoumuksiin ja voimavarojen kehittämiseen.

Unionin nopean toiminnan kykyjä tulee kehittää edelleen ja taisteluosastojen käyttöperiaatteita on pyrittävä soveltamaan joustavasti. Suomi osallistuu vuoden 2011 alkupuoliskolla kahden taisteluosaston päivystysvalmiuteen. Taisteluosastot palvelevat myös kansallisen puolustuksen kehittämistä.

Euroopan unionin toteuttamien siviilikriisinhallintaoperaatioiden määrä on jatkuvasti lisääntynyt. Suomi pitää unionin siviilikriisinhallinnan voimavaratyötä tärkeänä ja pyrkii osaltaan siihen, että unionilla on riittävä määrä koulutettua henkilöstöä lähetettäväksi siviilikriisinhallintaoperaatioihin.

Suomen kannalta on tärkeää, että unionin ja Naton poliittisen tason vuoropuhelua, voimavarojen kehittämiseen liittyvää yhteistyötä sekä yhteistoimintakykyä edistetään.

Nato

Suomi pitää Natoa keskeisimpänä sotilaallisen turvallisuusyhteistyön alalla toimivana järjestönä. Suomi edistää laajempaa transatlanttista turvallisuuspoliittista yhteistyötä myös Naton kautta. Suomi seuraa tiiviisti Naton toiminnassa ja tehtävissä tapahtuvaa kehitystä sekä Naton yhteistyöverkoston laajentumista. Naton yhteistyön kehittyminen Euroopan unionin, YK:n, Etyjin ja muiden kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen kanssa on Suomelle tärkeää.

Suomi kannattaa Naton kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien kehittämistä nykyisten rakenteiden puitteissa ja kannustaa samalla joustavampien yhteistyömuotojen hyödyntämiseen. On tärkeää ottaa huomioon Naton kumppani- ja yhteistyömaiden asettamat erilaiset tarpeet ja tavoitteet.

Keskeistä Suomen rauhankumppanuusyhteistyössä on osallistuminen kriisinhallintaoperaatioihin sekä niissä tarvittavien sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseen. Suomi osallistuu Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan ja on mukana kumppanimaille avoimissa kriisinhallintaharjoituksissa. Tätä kautta Suomi kehittää kansainvälistä yhteistoimintakykyään sekä saa tietotaitoa ja kokemusta kansallisen puolustuksen kehittämiseen.

Suomi edistää Nato-johtoisin operaatioihin osallistuvien kumppani- ja yhteistyömaiden mahdollisuuksia vaikuttaa operaatioita koskevaan päätöksentekoon.

Tiivistä yhteistyötä pohjoismaiden kanssa jatketaan. Kriisinhallintaoperaatiot ja muun muassa Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan osallistuminen tarjoavat merkittäviä yhteistyömahdollisuuksia. Naton kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien kehittämisessä painotetaan erityisesti yhteistyötä toisen pohjoismaisen rauhankumppanimaan Ruotsin kanssa.

Suomi lisää osallistumistaan kumppanuus- ja yhteistyömaiden vakautta ja puolustussektorien kehitystä edistävään Naton toimintaan. Naton ulkosuhdetoiminnassa korostuu tämän ohella Naton vapaaehtoisten rauhankumppanuusrahastojen merkitys. Suomi lisää osallistumistaan Naton vakautta edistävään toimintaan ja vapaaehtoisrahoitukseen kohdentamalla osallistumisen Suomen kanalta keskeisiin hankkeisiin.

Suomi jatkaa osallistumista Naton siviili- ja pelastuspalvelutoimintaan ja varautumiseen liittyvään suunnitteluun kehittääkseen omaa osaamistaan. Siviili- ja sotilasasiantuntijoiden lähettämistä Naton päämajaan, esikuntatehtäviin ja koulutukseen lisätään silloin, kun se on tarkoituksenmukaista ja palvelee Suomen tavoitteita.

Suomi kehittää edelleen yhteistyön muotoja ja jatkaa tehostettua vuoropuhelua Naton kanssa.

Kriisinhallinta

Kriisinhallinta on keskeinen Suomen turvallisuuspolitiikan keino, jolla Suomi osaltaan pyrkii edistämään maailman konfliktialueiden vakautta. Kriisinhallinta on vastuun kantamista ja kansainväliseen yhteistyöhön osallistumista. Samalla se parantaa Suomen omaa turvallisuutta sekä tukee kansallisen puolustuksen ja kansainvälisen yhteistoimintakyvyn kehittämistä.

Kriisit ja konfliktit edellyttävät kriisinhallintaorganisaatioilta ja osallistujavaltioilta kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista lähestymistapaa. Kriisinhallinnan ohella on huomioitava humanitaarisen avun ja kehitysavun keinot. Kansallisella tasolla Suomen toiminnan tulee vahvistaa ja täydentää kansainvälisten toimijoiden työtä. Kokonaisvaltainen lähestymistapa edellyttää kansallisen suunnittelun, koordinoinnin ja resurssoinnin tiiviimpää yhteensovittamista.

SUOMEN OSALLISTUMINEN KANSAINVÄLISEEN KRIISINHALLINTAAN

joulukuu 2008

● Sotilaallisten kriisinhallintatehtävien henkilöstö: 695 ● Siviilikriisinhallinnan asiantuntijat: 135

Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan

Kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelussa huomioidaan myös poikkileikkaavat teemat, kuten ihmisoikeuksien kunnioittamisen, naisten ja lasten aseman sekä oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen ja ympäristöön liittyvät turvallisuuskyky-
symykset.

Ulkoministeriö on asettanut elokuussa 2008 työryhmän, jonka tehtävänä on strategisen tason ohjauksen edistäminen Suomen kriisinhallintatoiminnassa sekä kokonaisvaltaisen kriisinhallintastrategian laatiminen vuoden 2009 lopun mennessä.

Osallistuminen Euroopan unionin, Naton, YK:n ja Etyjin kriisinhallintaoperaatioihin edellyttää Suomelta lisääntyvää yhteistoimintakykyä. Suomi kehittää etenkin nopean toiminnan kykyjä ja erikoisosaamisalueitaan osallistumalla Euroopan unionin taisteluosastoihin ja Naton nopean toiminnan joukkoihin. Suomi hyödyntää taisteluosastoissa kehittämiään kykyjä kriisinhallinnassa, kuten Tšadissa ja Afganistanissa.

Yleisen kustannustason nousun ja entistä haastavampien toimintaympäristöjen lisäksi Suomelta odotetaan kriisinhallintatehtäviin yhä erikoistuneempia joukkoja ja suorituskkykyä, mikä heijastuu materiaali- ja ylläpitokustannuksiin. Nykyisen vaikutustason ylläpitäminen edellyttää sotilaalliseen kriisinhallintaan käytettävien määrärahojen lisäämistä asteittain 150 miljoonaan euroon.

Myös meri- ja ilmavoimien kykyjä voidaan tulevaisuudessa käyttää kriisinhallintaoperaatioissa. Toiminnan kehittämiseksi tarkistetaan kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan tarkoitetut suorituskvyt.

Osallistumisessa keskitytään Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kannalta merkittäviin operaatioihin. Osallistumisen vaikuttavuuteen kiinnitetään huomiota.

Konfliktialueilla tarvitaan yhä useammin sekä sotilaallista että siviilikriisinhallintaa. Siviilikriisinhallinta ja sotilaallinen kriisinhallinta käyttävät erilaisia keinoja, mutta täydentävät toisiaan.

Suomi toimii aktiivisesti Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen siviilikriisinhallintatoiminnassa ja sen kehittämisessä.

Tavoitteena on kasvattaa huomattavasti eri siviilikriisinhallintaoperaatioissa palvelevien suomalaisten asiantuntijoiden määrää nykyisestä noin 150 henkilöstä. Tämä edellyttää määrärahojen lisäämistä sekä asiantuntijoiden lähettämiseen että siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseen.

Suomi painottaa siviilikriisinhallinnassa poliisi-, oikeusvaltio- ja rajaturvallisuus- sekä ihmisoikeusasiantuntemusta.

Suomi edistää naisten roolin vahvistamista konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisemisessa sekä korostaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 toimeenpanoa. Työtä ohjaa kansallinen toimintaohjelma. Suomi painottaa niin ikään lasten asemaa aseellisissa konflikteissa tukevan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1612 toimeenpanon tärkeyttä. Helposti syrjäytyvien ryhmien kuten etnisten vähemmistöjen oikeuksiin ja tasavertaisiin osallistumismahdollisuuksiin kiinnitetään huomiota.

Kriisinhallintaosallistumisen vahvistaminen edellyttää, että Suomella on kotimaassa sekä siviili- että sotilaspuolella riittävästi asiantuntevaa henkilöstöä, jolla on tarvittavat valmiudet palvella kansainvälisissä operaatioissa. Kriisinhallintakokemuksen tulee tukea kotimaan urakehitystä. Kriisinhallintahenkilöstön palvelussuhteen ehtoja on kehitettävä.

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia kehitetään ja vahvistetaan valtioneuvoston hyväksymän siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian pohjalta. Pelastusopiston yhteydessä toimiva kriisinhallintakeskus vastaa siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksiin liittyvistä operatiivisista tehtävistä sisäasiainministeriön ohjauksessa. Koulutus- ja tutkimusyhteistyötä kriisinhallintakeskuksen ja puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen välillä tehostetaan.

Vaativissa ja vaihtelevissa olosuhteissa toimimaan joutuvan kriisinhallintahenkilöstön turvallisuusjärjestelyihin kiinnitetään erityistä huomiota. Samalla varaudutaan epäsymmetrisiin uhkiin kuten terrori-iskuihin ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen eri ilmenemismuotoineen. Tämä korostaa tehokkaan tiedonvaihdon merkitystä.

Suomi varautuu jatkamaan pidemmällä aikavälillä sekä sotilas- että siviilikriisinhallintaosallistumistaan Afganistanissa ja Kosovossa. Siviilikriisinhallinnassa Euroopan unionin suuria haasteita lähivuosina ovat Afganistan, Kosovo, Lähi-itä ja Georgia.

Osallistumista YK:n kriisinhallintatoimintaan pyritään vahvistamaan. Suomi on perinteisesti tukenut YK:n kriisinhallintatoimintaa ja osallistuu jatkossakin YK:n operaatioihin sotilas- ja siviilivoimavaroin. Suomi varautuu osallistumaan muun muassa YK:n tulevaan operaatioon Tšadissa.

Suomi kehittää valmiuksia osallistua koulutus-, neuvonta- ja tukitehtäviin kriisialueilla. Konfliktista toipuvan valtion kyky vastata itse kansalaistensa turval-

lisuudesta on usein keskeinen edellytys kriisinhallintajoukkojen poistumiselle. Keskeisissä kriisinhallintatehtävissä kuten Afganistanissa ja Kosovossa osallistutaan turvallisuus- ja puolustussektorin kehittämiseen.

Osana laajempaa tukea Afrikan rauhalle ja turvallisuudelle Suomi valmistautuu osallistumaan kriisinhallinnan koulutustoimintaan Afrikassa ja selvittää mahdollisuuksia lisätä tukeaan Afrikan kriisinhallintakykyjen kehittämiseksi. Tukitoimintaa jatketaan osallistumalla EU-yhteistyöhön, kehittämällä pohjoismaista yhteistyötä sekä Naton vapaaehtoisten kumppanuusrahastojen kautta.

Asevalvonta

Suomen asevalvontapolitiikassa painotetaan turvallisuuden, kehityksen ja ihmisoikeuksien edistämistä ja otetaan huomioon Suomen puolustuksen tarpeet.

YK:n merkitys monenkeskisen asevalvonta- ja aseriisuntajärjestelmän perustana ja ensisijaisena foorumina uusille monenkeskisille sopimusjärjestelyille säilyy. Suomi korostaa tarvetta tehostaa asevalvontajärjestelyjen toimeenpanoa ja kehittää toimeenpanon seurantamekanismeja. Kehitysmaita tuetaan käytettävissä olevin resurssein, jotta myös ne voisivat sitoutua kansainvälisiin asevalvontavelvoitteisiin.

Suomen asevalvontapolitiikan painopistealueena säilyy kansainvälinen yhteistyö joukkotuhoaseiden sekä niiden kantolaitteiden leviämisen ja käytön estämiseksi. Euroopan unionin joukkotuhoasestrategia luo perustan Suomen toiminnalle.

Suomi korostaa joukkotuhoaseiden leviämistä koskevan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1540 tärkeyttä sekä osallistuu kansainvälisten vientivalvontajärjestelyjen tehostamiseen.

Suomi korostaa ydinsulkusopimuksen (NPT) keskeistä merkitystä.

Suomi seuraa lähivuosina umpeutuvien Yhdysvaltojen ja Venäjän kahdenvälisen ydinaseiden ja ohjusten rajoittamista koskevien sopimusten jatkon järjestämistä sekä niiden vaikutusta lähialueillemme.

Suomi toimii asevalvonnan keinoin biologisten ja kemiallisten aseiden, aineiden ja niihin liittyvän osaamisen leviämisen estämiseksi. Suomi tukee edelleen Venäjän kemiallisen aseiden varastojen alasajoa osana G8-maiden vuonna 2002

käynnistämään Globaali kumppanuus -ohjelmaa, jonka toimeenpanoon Suomi osallistuu laajemminkin.

Euroopan unionin pienasestrategia luo perustan Suomen toiminnalle pienasekysymyksissä. Suomi antaa täyden tukensa YK:n pienasetoimintaohjelmalle sekä Euroopan unionin ja Etyjin alueellisille toimille. Suomi myötävaikuttaa aktiivisesti kansainväliseen asekauppasopimukseen tähtäävään prosessiin, missä Suomella on erityisasema yhtenä hankkeen alkuperäisistä tukijoista.

Suomi osallistuu kansainvälisiin pyrkimyksiin vastata rypäleaseiden aiheuttamiin humanitaarisiin huoliin. Suomi osallistuu Genevessä eräitä tavanomaisia aseita koskevan sopimuksen puitteissa käytäviin neuvotteluihin.

Suomi tekee puolustusvoimien suorituskykyyn liittyvän tutkimuksen ja selvittää rypäleaseiden kansainvälistä kehitystyötä, niiden hankintamahdollisuudet ja kustannusvaihtoehdot. Hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta seuraa kehitystä vuosittain. Oslon rypäleaseiden kieltä koskevaan sopimukseen palataan tutkimuksen ja selvityksen jälkeen.

Suomi osallistuu Oslon sopimuksen toimeenpanoon tukemalla humanitaarista miinanraivausta.

Suomi on sitoutunut liittymään jalkaväkimiinat kieltävään Ottawan sopimukseen vuonna 2012 ja hävittämään varastoissaan olevat jalkaväkimiinat vuoden 2016 loppuun mennessä. Suomi tukee humanitaarista miinanraivausta, jolla lievennetään konfliktien jäljiltä maaperään jääneiden jalkaväkimiinoiden ja räjähtämättömien ammusten mukaan lukien rypäleaseiden aiheuttamia ongelmia.

Suomi pitää tavanomaisia aseita Euroopassa koskevaa TAE-sopimusta Euroopan vakautta vahvistavana järjestelyinä. Suomi toivoo, että osapuolet pääsevät yhteisymmärrykseen sopimusjärjestelmän jatkamisesta ja että sopeutettu TAE-sopimus saatettaisiin voimaan.

Suomi seuraa kansainvälisen asevalvonnan kehitystä, ennakoi muutosten vaikutuksia Suomen puolustuskyvyn kehittämiseen ja ottaa tämän huomioon puolustusvoimien kehittämisohjelmissa. Puolustushallinto omalta osaltaan täyttää kansainvälisiin asevalvontasopimuksiin liittyvät erilaiset velvoitteet sekä tukee ja osallistuu asevalvontatoimialaan liittyvään viranomaistyöhön.

Turvallisuus ja kehitys

Pitkäjänteisellä ja johdonmukaisella kehityspolitiikalla ja siihen liittyvällä kehitysyhteistyöllä eri toimintamuotoineen Suomi vahvistaa yhteiskuntien kykyä vastata kansalaistensa tarpeisiin ja poistaa turvallisuusuhkien syitä. Näin luodaan edellytyksiä ehkäistä väkivaltaisia konflikteja, vähentää rakenteellista epätasa-arvoa ja parantaa vähäosaisten mahdollisuuksia vaikuttaa omaan ja maansa kehitykseen. Väkivaltaisten kriisien taustalla oleviin poliittisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin rakenteellisiin ongelmiin tulee puuttua. Tämä vaatii yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja luonnontaloudellisesti kestäväen kehityksen tukemista. Suomen tukitoiminnassa korostetaan paikallista omistajuutta ja vastuuta. Tavoitteena on hyvän hallinnon ja oikeusvaltioperiaatteiden edistäminen.

Suomi edistää kriisinhallinnan, kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun johdonmukaisuutta Euroopan unionin turvallisuutta ja kehitystä koskevien linjauksen mukaisesti. Tavoitteena on kokonaisvaltainen lähestymistapa konfliktien ehkäisyyn, hallintaan ja jälkihoitoon. Turvallisuus- ja kehitystoimijoiden roolit ja vastuut ovat erillisiä, mutta toisiaan täydentäviä.

Suomi tukee kehitysyhteistyön keinoin aseellisten konfliktien sovittelua ja rauhanprosesseja sekä konfliktinjälkeistä jälleenrakennusta. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen on olennainen osa aseellisten konfliktien ennaltaehkäisyä ja hallintaa.

Konfliktien jälkeisessä rauhanrakentamisessa otetaan huomioon ympäristökyvykkyudet, luonnonvarojen kestävä käyttö ja HIV/AIDSin ennaltaehkäisy.

Suomi tukee siirtymävaiheen oikeuden periaatteiden ja toimintamuotojen vahvistamista. Tähän liittyvät muun muassa totuus- ja sovintotoiminta, riippumattoman tuomioistuinlaitoksen kehittäminen sekä hyvitysjärjestelmät sotarikosten ja ihmisoikeusloukkausten uhreille.

Suomi tukee konflikteista toipuvien maiden omien turvallisuusrakenteiden kehittämistä sekä entisten taistelijoitten aseistariisuntaa ja yhteiskuntaan sopeuttamista. Demokraattisesti valvotun kansallisen armeijan, yhtenäisten poliisivoimien ja toimivan oikeusjärjestelmän kehittäminen ovat osa rauhanrakentamista ja oikeusvaltiokehitystä.

Erityinen huomio kiinnitetään kriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön koherenssiin siten, että henkilöresurssit ja rahoitusmahdollisuudet palvelevat kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan tarpeita. Kehitysyhteistyön tukimahdollisuuksia hyödynne-

tään Suomen kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti. Kriisinhallinnan jatkumon turvaamiseksi kiinnitetään huomiota siihen, että turvallisuussektorin tukemiseen käytettäviä rahoitusmuotoja hyödynnetään toisiaan täydentävästi.

Ulkoasiainhallinnon ja edustautumisen kehittäminen

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttaminen diplomatian keinoin sekä kansainvälisten suhteiden hoitaminen ovat ulkoministeriön ydintehtäviä. Globalisoituvassa maailmassa ennaltaehkäisevän diplomatian sekä kattavien, kansainvälisten verkostojen ja yhteistyöjärjestelyjen merkitys korostuvat entisestään. Suomen ulkoasiainhallintoon kohdistuu uusia vaatimuksia.

Ulkoministeriön alainen maailmanlaajuinen edustustoverkko on koko suomalaisen yhteiskunnan palveluksessa. Myös muilla hallinnonaloilla on kansainvälistä toimintaa. Suomen edustautumisesta maailmalla on laadittu selvitys kansalaisten, yritys-elämän ja valtiovallan tarpeiden huomioimiseksi ja päällekkäisten toimintojen välttämiseksi.

Ulkoasiainhallinnon tehtäväkentän laajentuminen, kasvava keskinäisriippuvuus ja kaukaistenkin tapahtumien globaalit seurannaisvaikutukset edellyttävät siltä joustavuutta, monipuolisia valmiuksia sekä kattavan ja osaavan kansallisen ja kansainvälisen verkoston ylläpitämistä.

Lisääntyvä työ- ja vapaa-ajan matkailu kasvattaa kansalaisten ulkoasiainhallintoon kohdistamia odotuksia. Ulkoasiainhallinnon tulee turvata kattavat palvelut ja ajantasaiset matkustustiedotteet. Suomen kansalaisten avustamiseksi ulkoasiainministeriölle ja Suomen ulkomailla oleville edustustoille taataan riittävät konsulipalvelukyvyt ja toimintavalmiudet sekä tehokas ajanmukainen tiedonkulku kansalaisten, tiedotusvälineiden ja viranomaisten suuntaan.

Suomi varautuu työvoimapulaan, sillä taantumasta huolimatta maan väestökehitys johtaa eläkkeelle siirtyvien määrän huomattavaan kasvuun. Lisääntyvän työperusteisen ja muun maahanmuuton seurauksena siihen liittyvät valtionhallinnon viranomaispalvelut, joissa sisäasiainministeriö on vastuuviranomaisena, tulevat tärkeäksi osaksi edustustojen työtä.

Ulkoasiainministeriön toimintaedellytykset varmistetaan, jotta ulkoasiainhallintoon kohdistuviin uusiin ja kasvaviin vaatimuksiin sekä henkilöstön ikääntymiseen, kiristyvään kilpailuun osaavasta työvoimasta ja valtion tuottavuusohjelman asettamiin velvoitteisiin voidaan vastata.

Suomi vaikuttaa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ensisijaisesti Euroopan unionin jäsenenä. EU-yhteistyön eteneminen edellyttää Suomelta lisävahvistusta unionin toimielimissä.

Suomi tukee Lissabonin sopimukseen sisältyvän Euroopan ulkosuhdehallinnon perustamista, sillä se toisi pysyvyyttä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan hoitoon. Ulkosuhdehallinnon perustaminen avaisi uusia mahdollisuuksia pienille jäsenmaille, joilla on rajalliset mahdollisuudet perustaa omia edustustojaan.

Suomi pyrkii saamaan merkittävän määrän suomalaisia virkamiehiä Euroopan ulkosuhdehallintoon. Unionin ulkosuhdehallinto laajentaisi suomalaisten virkamiesten toimintakenttää ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kartuttaisi osaaamista. Ulkosuhdehallinnon perustaminen ei vähennä tarvetta omaan kansalliseen edustautumiseen.

Puolustuksen kehittäminen

Suomen puolustuskyvyn peruselementit ovat aktiivinen puolustuspolitiikka, sotilaallinen maanpuolustus, yhteiskunnan muut voimavarat ja kansainvälinen yhteistyö. Puolustuskyky mitoitetaan valtiojohdon turvallisuus- ja puolustuspoliittisten linjausten mukaiseksi. Ensisijaisena tavoitteena on ehkäistä ennalta sotilaallisen voiman käyttö Suomea vastaan.

Puolustuspolitiikan keinoin edistetään valtion ja väestön turvallisuutta, tuetaan kansallista päätöksentekoa ja luodaan edellytykset uskottavalle puolustuskyvylle. Aktiivisen puolustuspolitiikan avulla laajennetaan valtiojohdon käytössä olevaa keinovalikoimaa sekä tuetaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärien saavuttamista.

Puolustushallinto verkottuu kansallisesti ja kansainvälisesti. Tavoitteena on vahvistaa Suomen asemaa, vaikuttaa turvallisuusympäristöön sekä ylläpitää puolustuskykyä. Puolustuspolitiikan suunnittelun ja toimeenpanon välttämättömänä edellytyksenä on tilannetietoisuus turvallisuusympäristön kehityksestä.

Suomen sotilaallinen maanpuolustus perustuu suorituskykyiseen puolustusjärjestelmään alueellisen puolustuksen periaatteiden mukaisesti, yleiseen asevelvollisuuteen sekä vahvaan maanpuolustustahtoon ja kansainväliseen sotilaalliseen yhteistyöhön.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa julkinen ja yksityinen sektori sekä kansalaisjärjestöt suunnittelevat kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyös-

sä toimintaansa eri turvallisuustilanteiden varalle kokonaismaanpuolustuksen periaatteiden mukaisesti ja osana YETT-strategiaa, on puolustuskyvyn kannalta elintärkeitä. Tämä mahdollistaa koko yhteiskunnan voimavarojen käyttöön saamisen Suomen puolustamiseksi samalla kun yhteiskunnan muiden elintärkeiden toimintojen jatkuminen turvataan. Vastaavasti sotilaallisia suorituskykyjä voidaan käyttää muiden yhteiskuntaa uhkaavien kriisien torjuntaan muiden viranomaisten tukena.

Euroopan unioni ja Nato ovat keskeisiä yhteistyöjärjestöjä sotilaallisten suorituskykyjen kehittämisessä ja kansainvälisessä sotilaallisessa kriisinhallinnassa. Suomi osallistuu myös YK:n ja Etyjin toimintaan sekä tekee yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa. Suomelle ovat tärkeitä myös pohjoismainen yhteistyö ja kahdenvälinen yhteistyö sellaisten maiden kanssa, joilla on Suomen kanssa yhteisiä tavoitteita esimerkiksi kriisinhallinnassa ja suorituskykyjen kehittämisessä.

Uskottavan puolustuskyvyn edellytyksiä ovat:

- **selkeä tavoitetila ja strategia tavoitetilan saavuttamiseksi**
- **tilannetietoisuus**
- **toimintavarma johtamisjärjestelmä**
- **osaava henkilöstö**
- **tehtäviin soveltuva materiaali**
- **suorituskykyiset joukot**
- **riittävät taloudelliset resurssit**
- **ajantasainen lainsäädäntö**
- **tarkoituksenmukainen infrastruktuuri**
- **vahva maanpuolustustahto.**

Puolustuskyvyn pitkäjänteinen ylläpito ja kehittäminen perustuvat valtiojohton hyväksymiin tavoitteisiin ja niihin perustuviin puolustusministeriön ja puolustusvoimien strategiaan suunnitelmiin. Puolustusministeriön strateginen suunnitelma antaa perusteita koko hallinnonalan pitkäjänteiselle suunnittelulle ja kehittämiselle. Puolustusvoimien strateginen suunnitelma ohjaa pitkällä aikavälillä tapahtuvaa sotilaallisten suorituskykyjen ylläpitoa ja kehittämistä. Strateginen suunnittelu toimeenpannaan keskipitkän ja lyhyen aikavälin suunnittelussa.

Tutkimuksella, ennakkoinnilla ja arvioinnilla pyritään tunnistamaan toimintaan ja puolustuskykyyn vaikuttavia muutoksia, tuotetaan perusteita laaja-alaiselle kehittämiselle sekä arvioidaan toiminnan vaikuttavuutta. Puolustusministeriön kykyä toimia aktiivisesti osana valtionhallintoa sekä oman hallinnonalan ohjaajana kehitetään edelleen.

Puolustuskyvyn käyttö

Puolustusvoimia käytetään lakisääteisten tehtävien mukaisesti Suomen sotilaalliseen puolustamiseen, muiden viranomaisten tukemiseen ja kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.

Suomen sotilaallinen puolustaminen

Suomi varautuu torjumaan maahan kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön ja sillä uhkaamisen. Tämä korostaa ennaltaehkäisykyvyn merkitystä. Puolustuskyky ja -valmius mitoitetaan siten, että tehtävät ovat toteutettavissa tilannekehityksen mukaisesti.

Kokonaisvaltaisen lähestymistavan mukaisesti on arvioitava omien kansallisten voimavarojen riittävyys tehtävien täyttämiseksi. Voimavarojen osoittautuessa riittämättömiksi on välttämätöntä varmistaa jo normaalioloissa sotilaallisen ja muun avun saanti kriisitilanteessa tiiviissä kansainvälisessä yhteistyössä tai liittoutumalla.

Euroopan unionin jäsenyys edellyttää Suomelta myös sotilaallista valmiutta keskinäisen avunannon veloitteen ja yhteisvastuulausekkeen toteuttamiseen.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan asettamien strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi puolustus suunnittelussa varaudutaan erilaisiin tilannekehityksiin.

Strategiset tavoitteet asettavat vaatimukset puolustusvoimien suorituskyvyille ja toiminnalle:

Strategiset tavoitteet	Vaatus	Edellytys
Valtionjohdon toimintavapauden turvaaminen	<ul style="list-style-type: none">- Tilannetietoisuus- Ennaltaehkäisykyky- Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan	<ul style="list-style-type: none">- Uskottavuus- Yhteensopivuus- Kokonaisuomaanpuolustus
Kansan elinmahdollisuuksien ja perusoikeuksien turvaaminen	Edellisten lisäksi <ul style="list-style-type: none">- Kyky tukea muita viranomaisia- Elintärkeiden kohteiden ja toimintojen turvaaminen	Edellisten lisäksi <ul style="list-style-type: none">- Määrällisesti ja laadullisesti riittävät joukot
Suomen alueen puolustaminen ja itsenäisyyden säilyttäminen	Edellisten lisäksi <ul style="list-style-type: none">- Yhteisoperaatiokyky ratkaisualueilla- Tuen vastaanottokyky	Edellisten lisäksi <ul style="list-style-type: none">- Korkean suorituskyvyn omaavat joukot

Suomeen ei arvioida kohdistuvan sotilaallista painostusta tai voimankäyttöä ilman, että se olisi osa laajempaa kansainvälistä konfliktia.

Esimerkiksi väestöön ja yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin liittyvät intressit voivat aiheuttaa maamme lähialueillakin ristiriitoja, jotka saattavat ääritapauksissa koskettaa sotilaallisesti myös Suomea. Sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen niiden yhteydessä on mahdollista.

Suomella on oltava oikein mitoitettu oman kansan ja ulkomaiden uskottavaksi arvioima kyky ennaltaehkäistä ja torjua sotilaalliset uhkat. Niiden syntyminen ja äkillinen leviäminen on kyettävä havaitsemaan riittävän aikaisin, jotta käytössä on jo normaalioloissa olevan puolustuskyvyn vahvistamiseksi tarvittava ennakkovaroitusaika.

Ennaltaehkäisy edellyttää puolustusvoimilta hyökkäyksen torjuntakykyä, jonka vaatimukset ovat:

- kattava tilannekuva ja ennakkovaroituskyky
- päätöksenteko- ja johtamisjärjestelmän jatkuva valmius
- kaikkien puolustushaarojen tärkeimpien joukkojen ja avainjärjestelmien korkea suorituskyky
- sotilaallisen voiman nopea operatiivinen siirrettävyys koko valtakunnan alueella
- yhteistoimintakyky muiden viranomaisten ja elinkeinoelämän avaintoimijoiden kanssa
- logistiikkajärjestelmän riittävän omavaraisuuden turvaaminen
- kyky resurssien joustavaan kohdentamiseen ja valmiuden säätely tarpeiden mukaisesti sekä
- kansainvälinen yhteistoimintakyky.

Puolustusvoimien on kyettävä toimimaan koko maan alueella sekä muodostamaan painopiste kulloisenkin tilanteen vaatimusten mukaisesti. Alueellisen puolustuksen tavoitteena on estää rajoilta alkaen hyökkääjän pääsy strategisesti tärkeille alueille ja kohteisiin sekä torjua sen mahdollisuudet lamauttaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Valittuihin ratkaisukohtiin muodostetaan tarpeellinen ylivoima hyökkääjän torjumiseksi ja lyömiseksi.

Puolustusvoimien joukot jaetaan suorituskykyisimpiin, liikkuviin, koko valtakunnan alueella käytettäviin operatiivisiin joukkoihin sekä alueellisiin joukkoihin.

Maavoimat pitää sotilaallisesti tärkeät alueet hallussa ja suojaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta keskeisiä toimintoja ja kohteita muiden

puolustushaarojen tukemana. Operatiivisilla joukoilla sekä maa-, meri- ja ilmavoimien yhteisoperaatioilla lisätään torjuntavoimaa ja lyödään hyökkääjä.

Puolustushaarat tukevat toisiaan ja osallistuvat yhteisoperaatioihin. Joukkojen toimintatavoissa hyödynnetään Suomen maantieteellisten olosuhteiden ominaispiirteitä, ja joukot varustetaan sen mukaisesti.

Meripuolustuksella turvataan yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeät meriyhteydet avomereltä alkaen ilma-, pinta- ja vedenalaista uhkaa vastaan ja torjutaan mereltä suuntautuvat hyökkäykset.

Ilmapuolustuksella suojataan valtakunnallisesti merkittävät kohteet sekä kiistetään vastustajan ilmaherruus ja torjutaan hyökkäykset ilmasta.

Yhteisellä tiedustelulla, valvonnalla, logistiikalla sekä maalittamisella ja vaikuttamisella tuetaan puolustushaaroja. Vaikuttamiseen sisältyy esimerkiksi kauaskantoinen tulenkäyttö, kuten ilmavoimien ilmasta-maahan -tulivaikutus, jolla vaikutetaan vastustajan avaintoimintoihin ja kohteisiin.

Puolustusvoimien integroiduilla tiedustelun, valvonnan ja johtamisen järjestelmillä tuotetaan tilannekuva maalta, mereltä, ilmasta sekä informaatio- ja tietojärjestelmäympäristöstä. Valtakunnallisesti keskitettyä järjestelmää hyödynnetään suunnittelun, johtamisen ja toimeenpanon nopeuttamiseksi. Kykyä puolustautua vastustajan tietojärjestelmähyökkäyksiä vastaan ylläpidetään ja kehitetään. Koko yhteiskunnan voimavaroja hyödynnetään sotilaallisen puolustuksen tukemisessa maanlaajuisesti keskitetyllä logistiikkajärjestelmällä.

Rajavartiolaitos osallistuu Suomen puolustamiseen ja on tärkeä osa puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitoksen joukkoja voidaan liittää puolustusvoimiin valmiutta kohotettaessa. Sotilaallisen voimankäytön ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa korostuvat tilannekuvan ylläpito, tarkastukset, alueellisen koskemattomuuden valvonta ja vastaerikoisjoukkotoiminta. Rajavartiolaitoksen joukkojen kokoonpanoja, käyttöperiaatteita ja puolustusmateriaalia kehitetään.

Muiden viranomaisten tukeminen

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian (YETT) mukaisesti eri hallinnonalat valmistautuvat tukemaan puolustusvoimia Suomen sotilaallisessa puolustamisessa. Vastaavasti puolustushallinto tukee muita hallinnonaloja kaikissa turvallisuustilanteissa silloin, kun niiden voimavarat eivät tehtäviensä toteuttamiseen yksin riitä. Puolustusvoimat tarjoaa erityisosaamis-

taan, kykyjään ja voimavarojaan mahdollisimman laaja-alaisesti muun yhteiskunnan käyttöön.

Suomi on valmis antamaan sotilaallista virka-apua muille EU-maille yhteisvastuulausekkeen periaatteiden mukaisesti.

Puolustusvoimien kyky tukea muita viranomaisia perustuu valmiussuunnitelmaan ja -harjoitteluun, joissa korostuvat käytettävissä olevat keinot, käyttönsaantiajat ja yhteistoimintatavat. Puolustusvoimien antama tuki soveltuu muun muassa räjähteiden raivaukseen, alueiden eristämiseen, kadonneiden etsintään, liikenteen ohjaukseen ja sukeltajasuorituksiin. Lisäksi muita viranomaisia tuetaan muun muassa suojele- ja pelastusalalla, tiedustelutiedoilla sekä ympäristötuhojen torjunnassa.

Puolustusvoimien antama tuki sisältää erityisalojen osaamista, virka-aputehtävään soveltuvaa välineistöä, riittävän suuria joukkoja sekä logistiikkaa ja johtamista tukevia kykyä. Terrorismin torjunnassa puolustusvoimat valmistautuu sotilaallisen voiman käyttöön poliisiviranomaisen pyynnöstä ja sen johtamana.

Tiiviillä viranomaisten välisellä yhteistyöllä vältetään päällekkäisten voimavarojen rakentaminen ja mahdollistetaan tukikeinojen tehokas käyttöön saaminen. Puolustusvoimat valmistautuu tukemistehtäviin sekä yhteistoiminnassa toteutettavan ennakoivaltuutuksen perusteella että välittömän virka-apupyynnön mukaisesti nopeasti käyttöön saatavilla keinoilla. Myös välitön virka-apu voi sisältää laaja-alaisen keinovalikoiman.

Puolustusvoimat antaa virka-apua eri viranomaisille nykyisin 400–500 kertaa vuodessa. Tehtäviin käytetään myös maakuntajoukkoja.

Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan

Suomi osallistuu kansainväliseen kriisinhallintaan laaja-alaisen turvallisuussuhkien hallitsemiseksi. Osallistuminen perustuu kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan, jossa hyödynnetään eri osallistumismuotoja. Ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden ohella kriisinhallinta vahvistaa kansallista puolustuskykyä. Sotilaallisen kriisinhallinnan tavoitetaso ja kriteerit on määritelty luvussa 4 kohdassa Kriisinhallinta.

Suomi osallistuu Euroopan unionin, Naton, YK:n ja Etyjin toimeenpanemiin kriisinhallintaoperaatioihin. Käytännön toiminnassa korostuu yhteistyö pohjoismaiden, keskeisten unionimaiden ja liittoutumattomien PFP-maiden, kuten esimerkiksi Irlannin ja Itävallan, kanssa.

Puolustusvoimat osallistuu sotilaalliseen kriisinhallintaan pääasiassa maavoimien joukoilla. Meri- ja ilmavoimien kykyjä osallistua kriisinhallintaoperaatioihin kehitetään.

Operaatiot tapahtuvat entistä kauempana ja niiden toimeenpanossa tarvitaan yhä useammin nopean toiminnan kykyjä. Kriisinhallintaoperaatioihin lähetettävät puolustusvoimien joukot ovat teknisesti, taktisesti ja operatiivisesti yhteistoimintakykyisiä sekä käytettävissä laaja-alaisesti eri olosuhteissa. Ne kykenevät toimimaan kaikissa kriisinhallintatehtävissä taistelujoukkojen käytöstä aina humanitaarisiin operaatioihin.

Kriisinhallintaosallistumista tuetaan jatkossa kansallisilla ja kansainvälisiin, Euroopan unionin ja Naton, yhteistyöjärjestelyihin perustuvilla strategisen ja taktisen tason kuljetuskyvyillä. Esimerkiksi kymmenen Nato-maan, Suomen ja Ruotsin yhteistyöjärjestelyn kautta Suomi saa käyttöönsä strategista ilmakuljetuskykyä.

Kriisinhallintajoukot on jaettu nopean toiminnan ja alemman lähtövalmiuden joukkoihin sekä erikoiskykyihin. Nopean toiminnan joukot edellyttävät korkeaa lähtövalmiutta, jatkuvaa harjoittelua sekä toimintakyvyn ylläpitoa. Alemman lähtövalmiuden joukkoja tarvitaan jatkossakin operaatioiden vakauttamis- ja ylläpitovaiheessa. Erikoiskyvyt voivat olla sekä nopeassa että alemmassa lähtövalmiudessa.

Puolustusvoimat käyttää kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan samoja joukkoja ja materiaalia kuin Suomen puolustamiseen. Operaatioihin lähetettävillä joukoilla on oltava riittävä koulutustaso ja varustus myös vaativien kriisinhallintatehtävien toteuttamiseen. Tehtäviinsä liittyen joukkojen on varauduttava toimimaan kemiallisten, biologisten ja säteilevien aineiden vaikutuspiirissä.

Monipuolinen, erityyppisiä suorituskykyjä sisältävä joukkorekisteri mahdollistaa parhaiten kokonaisvaltaiseen kriisinhallintaan osallistumisen ja antaa joustavuutta poliittiselle päätöksenteolle.

Siviili-sotilasyhteistyötä tehostetaan. Sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskykyä varaudutaan käyttämään myös muiden kriisinhallinnan toimijoiden tukemiseen. Näitä alueita voisivat olla materiaallinen, logistinen ja asiantuntijatuki sekä tilannekuvaan liittyvä yhteistyö.

Suomen tulee luoda riittävät valmiudet myös kriisinhallinnan asiantuntijapuun ja turvallisuussektorin uudistamishankkeisiin sekä entisten sotilaiden aseistariisuntaan ja yhteiskuntaan uudelleen sopeuttamiseen.

Puolustuskyvyn kehittäminen

Puolustusvoimia kehitetään vastaamaan hyökkäyksen torjunnan sekä valtakunnan keskeisten alueiden ja toimintojen suojaamisen asettamia vaatimuksia. Puolustusvoimien kykyä ja valmiutta muiden viranomaisten tukemiseen lisätään. Sotilaallisessa kriisinhallinnassa otetaan huomioon nykyistä vaativampien operaatioiden edellyttämien suorituskykyjen kehittäminen. Puolustusvoimien kehittämisessä varmistetaan, ettei mahdolliselle sotilaalliselle liittoutumiselle muodostu käytännön esteitä.

Kansallisella ja kansainvälisellä yhteistoiminnalla varmistetaan yhteensopivuus, kustannustehokas kehittäminen ja osaamisen hallinta. Laaja-alainen yhteistyö tukee suomalaisen osaamisen ja tietotaidon kansainvälistymistä.

Kansallisella verkottumisella kehitetään erityisesti osaamista sekä kestäväää ja kokonaisvaltaista infrastruktuuria. Verkottuminen lisää yhteiskunnan kriisinkestävyyttä ja huoltovarmuutta. Tiivis yhteistoiminta muiden viranomaisten, elinkeinoelämän, kansalaisjärjestöjen ja yksittäisten kansalaisten kanssa lujittaa maanpuolustustahtoa.

Euroopan unioni ja Nato ovat keskeisiä yhteistyöfoorumia puolustuskyvyn ja sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseksi. Kansainvälisellä verkottumisella mahdollistetaan avun antaminen ja vastaanottaminen, osallistuminen kriisinhallintaan, materiaalihankintojen kustannustehokkuus sekä huoltovarmuuden tehostaminen. Yhteistoimintaa kehitetään erityisesti pohjoismaiden, keskeisten EU-maiden, Yhdysvaltojen sekä Itämeren alueen maiden kanssa.

Suomi osallistuu Euroopan unionin pitkän aikavälin strategiatyöhön, yleistavoitetyöhön ja sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseen Euroopan puolustusvirastossa. Suomi kannattaa puolustusmateriaaliyhteistyön tiivistämistä osana syvenevää Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä. Suomi pyrkii osallistumisellaan luomaan edellytyksiä muun muassa kustannustehokkaille materiaalihankinnoille, laaja-alaiselle yhteistyölle voimavarojen kehittämisessä, puolustusalan tutkimukselle ja teollisuuden osallistumiselle eurooppalaiseen yhteistyöhön.

Euroopan unionin turvallisuusstrategia ja suorituskykytyö sekä kriisinhallintaoperaatioista saadut kokemukset otetaan huomioon puolustusvoimien kansainvälisen toiminnan painotuksia ja sotilaallisia kriisinhallintakykyjä tarkistettaessa.

Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä painottuvat ne suorituskykyalueet, joita pystytään käyttämään useissa eri operaatiotyypeissä ja -vaiheissa. Euroopan puolustusvirasto pyrkii kehittämään kuutta suorituskykyaluetta: johtamista, tiedustelua, vaikutuskykyä, suojaa, kuljetuksia ja ylläpitoa. Yhteensopivuusvaatimukset kasvavat kriisinhallintatoiminnan lisääntymässä ja kansainvälisen yhteistyön tiivistyessä. On keskeistä varmistaa, että puolustusvirastossa ja Natossa tehtävät kehityshankkeet tukevat ja täydentävät toisiaan.

Suomi osallistuu aktiivisesti Naton rauhankumppanuusohjelmassa tapahtuvaan sotilaallisen yhteensopivuuden ja suorituskykyjen kehittämiseen sekä yhteistyömuotojen uudistamiseen.

Suomi pyrkii myös laajentamaan sotilaallista yhteistyötään Venäjän kanssa muun muassa Itämeren merenkulun turvallisuuden lisäämiseksi.

Suomen, Ruotsin ja Norjan välistä yhteistyötä jatketaan kesäkuussa 2008 valmistuneen kolmen maan selvityksen pohjalta. Perinteisen pohjoismaisen kriisinhallintayhteistyön lisäksi tiivistetään yhteistyötä meri- ja ilmavalvonnassa, logistiikassa, koulutuksessa, tutkimus- ja analyysitoiminnassa ja materiaaliyhteistyössä. Myös Tanska ja Islanti osallistuvat jatkossa yhteistyöhön.

Erilaisista perusratkaisuista huolimatta pohjoismaisten asevoimien haasteet ovat samankaltaisia. Lisäksi monet kansainväliseen kriisinhallintaan kytkeytyvät kysymykset yhdistävät pohjoismaita. Yhteistyön tavoitteena on toiminnan kustannusten noususta ja puolustusmateriaalin kallistumisesta johtuvien kustannuspaineiden hillitseminen sekä yhteistoimintakyvyn kehittäminen. Pitkällä aikavälillä yhteistyön arvioidaan parantavan osallistujamaiden suorituskykyjä.

Pohjoismaisen yhteistyön tiivistäminen edellyttää pysyviä rakenteellisia järjestelyjä ja muun muassa yhteysupseerijärjestelyjä maiden välillä. Yhteistyön vaikutukset otetaan huomioon puolustusvoimien pitkän aikavälin kehittämissuunnitelmassa.

Puolustusvoimien suorituskykyjen ylläpito ja kehittäminen

Puolustusvoimien suorituskykyjä kehitetään kaikkiin puolustusvoimien tehtäviin varmistuen joukkojen ja järjestelmien kyky toimia kansainvälisissä operaatioissa.

Puolustusjärjestelmä on kokonaisuus, joka koostuu johtamisjärjestelmästä, tiedustelu- ja valvontajärjestelmästä, valmiudensääätelyjärjestelmästä, logis-

tiikkajärjestelmistä sekä joukkorakenteesta eli maa-, meri- ja ilmapuolustuksen johtoportaista ja joukoista.

Puolustuksen kehittämisen erityinen haaste on seuraavan vuosikymmenen puolivälissä tapahtuva maavoimien kaluston nopea vanheneminen.

Puolustusvoimien kokonaissuorituskyvyn kehittäminen jakaantuu:

- johtamisen,
- tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen,
- vaikuttamisen,
- logistiikan,
- maapuolustuksen,
- meripuolustuksen ja
- ilmapuolustuksen suorituskykyjen ylläpitoon ja kehittämiseen.

Kokonaissuorituskyky muodostuu kaikkien suorituskykyalueiden yhteisvaikutuksesta.

Sodan ajan joukkojen määrää vähennetään pitkällä aikavälillä ottaen huomioon turvallisuusympäristössä tapahtuvat muutokset, käytössä olevat resurssit, ikäluokkien pieneneminen sekä materiaalin vanheneminen. **Liitteessä 1** on esitetty puolustusvoimien keskeisiä sodan ajan joukkoja.

Alueellisten joukkojen organisaatioista muodostetaan entistä joustavampia ja niiden käyttö- ja toimintaperiaatteita kehitetään aktiivisemmiksi puolustustais- telussa. Tärkeimpien alueellisten joukkojen tulivoimaa ja suojaa sekä erityises- ti taktista liikkuvuutta kehitetään.

Puolustusvoimien kehittämisen painopiste on vuoteen 2012 saakka ilmapuo- luksessa vuoden 2004 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesti. Siitä eteenpäin painopiste siirtyy maavoimien alueellis- ten joukkojen kehittämiseen. Vuoden 2016 jälkeen kehitetään maavoimien operatiivisia joukkoja.

Puolustusvoimien operatiivista johtamista kehitetään jatkamalla puolus- tusjärjestelmän tehokkaan käytön mahdollistavan johtamisjärjestelmän raken- tamista. Integroitu tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmä tuottaa oikean tiedon tilannekuvan muodostamisen, suunnittelun, toimeenpanon ja vaikutus- ten seurannan toteuttamiseksi.

Kehittämisen painopiste on yhteisen tilannetietoisuuden muodostamisessa ja varmennettujen tietoteknisten palveluiden kehittämisessä. Puolustusvoimien

yhteinen johtamisjärjestelmä korvaa puolustushaarojen itsenäisiä järjestelmiä ja sovelluksia. Kehittämisessä otetaan huomioon tietoverkkosodankäynti.

Puolustusvoimien johtamista tukevien järjestelmien kehittämisessä hyödynnetään korkeaa kansallista osaamista.

Puolustusvoimien tiedustelua, valvontaa ja maalittamista kehitetään turvallisuusympäristön vaatimusten mukaisesti. Painopisteet ovat ennakkovaroituskyvyn vahvistaminen, tilannekuvan analysointi- ja jakamiskyky sekä reaaliaikaisen valvonta- ja maalitilannekuvan tuottaminen. Samassa yhteydessä vähennetään sellaisia järjestelmiä, jotka eivät tue puolustusvoimien integroitua johtamisjärjestelmää.

Puolustusvoimien tiedustelu- ja valvontajärjestelmän nykyinen kattavuus ylläpidetään ja järjestelmien integraatiota lisätään. Tällä mahdollistetaan myös kauaskantoisen tulenkäytön maalien paikkatiedon välittäminen reaaliaikaisesti.

Puolustusvoimien asejärjestelmien vaikuttamiskyky muodostuu maalinosoitusjärjestelmästä, vaikuttamisen johtamisjärjestelmästä, asejärjestelmistä, ampumatarvikkeista ja ei-kineettisistä vaikuttamiskeinoista. Tavoitteena on vaikuttaa merkittäviin operaatioihin, avaintoimintoihin tai rakenteisiin. Painopisteinä ovat operatiivisen tulenkäytön kehittäminen ja vanhentuvien tykistöjärjestelmien korvaaminen muun muassa uusilla ampumatarvikkeilla sekä ilmasta-maahan -kyvyllä.

Puolustusvoimien logistiikkaa kehitetään rakentamalla puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä. Painopiste on operatiivisten joukkojen tukemisessa. Tärkein kehitettävä alue on täydennys- ja kuljetuskyky.

Logistiikan suorituskyvyn perusrakenne ja toimintaperiaatteet ovat samat kaikissa turvallisuustilanteissa. Poikkeusolojen vaatimusten ja tarpeiden täyttämiseksi tehdään yhteistyötä strategisten kumppaneiden, viranomaisen, yritysten ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Kansainvälistä verkottumista jatketaan ja syvennetään. Logistiikan kehittämisessä varaudutaan ulkomaisen avun vastaanottoon ja antamaan isäntämaataukea.

Maapuolustuksen suorituskyky muodostuu liikkuvista ja tulivoimaisista operatiivisista joukoista sekä uudistettavista alueellisista joukoista. Selontekokaudella maapuolustuksen kehittämisen painopiste on alueellisissa

joukoissa. Kehittämistä tuetaan maavoimien nykyisen varastointi- ja koulutusrakenteen muutoksella.

Tärkeimpiä alueellisia joukkoja kehitetään aktiiviseen puolustustaisteluun kykeneviksi. Maavalvonta- ja pimeätoimintakykyä tehostetaan.

Operatiivisissa joukoissa painopiste on armeijakunnan kehittämisessä, jonka ytimen muodostavat kolme valmiusprikaatia.

Jalkaväkimiinoista luovutaan vuoden 2004 selonteon mukaisesti vuoteen 2016 mennessä. Osa jalkaväkimiinojen suorituskyvystä kyetään korvaamaan erikoisampumatarvikkeilla, viuhkapanoksilla ja valvontavälineillä sekä moderneilla panssarimiinoilla.

Puolustusvoimat selvittää suorituskykyjen kehittämiseen liittyen rypäleseitea koskevan kansainvälisen kehitystyön, niiden hankintamahdollisuudet ja kustannusvaihtoehdot.

Meripuolustuksen kehittämisen painopisteenä on yhteiskunnan elintärkeiden meriyhteyksien turvaaminen. Meripuolustuksen torjuntakyky ylläpidetään siirtymällä kiinteistä liikkuviin järjestelmiin.

Selontekokaudella jatketaan miinantorjuntakyvyn kehittämistä. Vuoteen 2012 mennessä valmistuu kansainvälisesti yhteensopiva miinantorjuntalaivue. Tähän jaksoon ajoittuu myös vedenalaisen valvontakyvyn kehittäminen.

Tilannetietoisuutta ja viranomaisyhteistoimintaa kehitetään kansallisesti ja kansainvälisesti. Rannikkojoukkojen suojaavaa varustusta sekä liikkumis- ja tulitukikykyä kehitetään.

Ilmapuolustusta kehitetään tavoitteena ylläpitää ja kehittää kykyä kohteiden suojaamiseen ja ilmaherruuden turvaamiseen Suomen puolustamisen kannalta keskeisillä toiminta-alueilla. Painopiste on pääkaupunkiseudun ilmatorjunnan ajantasaistamisessa. Hävittäjätorjunnan suorituskyky ylläpidetään ja tukeutumisjärjestelmän taistelukestävyyttä kehitetään.

Ilmavoimien lentokoulutusjärjestelmää kehitettäessä otetaan huomioon lisääntyvän kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet ja vaatimukset.

Rajavartiolaitoksen sodan ajan joukkojen kehittäminen sisältyy edellä mainittuihin suorituskykyihin. Painopiste on valvonta- ja tilannekuvajärjestel-

män, liikkuvuuden sekä suojan-, johtamis-, tiedustelu- ja taisteluvälineistön parantamisessa.

Henkilöstövoimavarat ja osaaminen

Palkattu henkilöstö

Puolustushallinnon henkilöstövoimavarojen kehittämisen keskeisenä ajatuksena on osaavan ja toimintakykyisen henkilöstön tuottaminen kustannustehokkaasti sodan ajan suorituskykyjen vaatimusten mukaisesti. Henkilöstön ikärakennetta ylläpidetään sodan ajan joukkojen vaatimuksia vastaavana. Näistä lähtökohdista henkilöstö- ja tehtäväjärjestelmää kehitetään sekä laadullisesti että määrällisesti.

Puolustushallinnon tulee varmistaa itselleen riittävä määrä osaavaa henkilöstöä tilanteessa, jossa kilpailu ammattitaitoisesta työvoimasta tulee lisääntymään.

Laadullisella kehittämisellä turvataan henkilöstön ammattitaito ja motivaatio sekä parannetaan puolustusvoimien kilpailukykyä työnantajana. Määrällisellä kehittämisellä säädellään puolustusvoimien henkilöstörakennetta ja varmistetaan henkilöstöressurssien kohdentaminen kehitettäviin toimintoihin.

Henkilöstöjärjestelmässä otetaan huomioon kansainvälisen yhteistoiminnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan asettamat vaatimukset. Kansainvälisissä tehtävissä toimiminen tulee nähdä urakehityksen kannalta myönteisenä tekijänä. Erityistä huomiota kiinnitetään kansainvälisistä tehtävistä palaavien välittömään sijoittumiseen kotimaan tehtäviin. Sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön palvelusuhteen ehtoja kehitetään.

Puolustushallinnon osallistumista kansainvälisiin rakenteisiin, erityisesti Euroopan unionissa ja Natossa, vahvistetaan.

Asevelvolliset

Asevelvollisuus on maanpuolustuksen peruspilari. Asevelvollisuudella on myös sotilaallista maanpuolustusta laajempi yhteiskunnallinen vaikutus. Näiden vaikutusten selvittämistä jatketaan.

Puolustusvoimien sodan ajan joukkojen vahvuuden edellyttämä reservi voidaan tuottaa vain kouluttamalla koko palveluskelpoinen ikäluokka. Varusmiespalveluksen suorittamattomien ja keskeyttäneiden määrä on viime vuosina noussut. Tällä hetkellä varusmiespalveluksen suorittaa noin 80 %

miespuolisesta ikäluokasta. Varusmiespalveluksen suorittamattomien määrän kasvu voi tulevaisuudessa heikentää yleisen asevelvollisuuden toimivuuden. Tällä voi olla osaltaan myös muita yhteiskunnallisia vaikutuksia. Palveluksen keskeyttämisen syihin ja ennaltaehkäisyyn sekä varusmiespalvelusta suorittamattomien koulutuksen kehittämiseen ja heistä huolehtimiseen tulee puuttua yhteiskunnan eri sektoreilla.

Yleisen asevelvollisuuden toimivuuden turvaamiseksi on edelleen kehitettävä palveluksen mielekkyyttä. Varusmiesten taloudellista ja sosiaalista asemaa parannetaan palvelusmotivaation edistämiseksi. Erityistä huomiota kiinnitetään pidempiä palvelusaikoja suorittavien varusmiesten aseman kehittämiseen. Asevelvollisten palveluskelpoisuuden lisäämiseksi aloitetaan erityisesti fyysistä kuntoa kehittävät toimet jo ennen palvelukseen astumista yhdessä muiden hallinnonalojen ja järjestöjen kanssa. Varusmiespalveluksen hyväksi luettavaa opintoja, joissa se on sisällöltään perusteltavissa, pyritään lisäämään. Reserviläisille varmistetaan tarkoituksenmukainen ja kannustava tehtävien kehittyminen.

Asevelvollisten koulutuksessa tulee tunnistaa ja hyödyntää paremmin asevelvollisten osaaminen. Koulutusjärjestelmän laatua ja sisältöä kehitetään vastaamaan puolustusvoimien vaatimuksia. Kertausharjoituksissa keskitytään operatiivisten ja maakuntajoukkojen osaamisen kehittämiseen.

Kutsuntajärjestelmän kehittämisestä laaditaan selvitys, jossa tavoitteena on saada järjestelmä vastaamaan nykyistä paremmin puolustusvoimien vaatimuksia. Naisten hakeutumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen kannustetaan.

Vapaaehtoista maanpuolustusta kehitetään palvelemaan yhä paremmin puolustusvoimien kokonaissuorituskykyä muun muassa puolustusvoimien sodan ajan joukkojen kouluttamisessa ja ylläpidossa. Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen avulla lisätään operatiivisten ja tärkeimpien alueellisten joukkojen suorituskykyä sekä puolustusvoimien kykyä tukea muita viranomaisia. Vapaaehtoisella maanpuolustuskoulutuksella tuotetaan myös kokonaisuomaanpuolustuksen edellyttämää osaamista ja valmiutta.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys tarjoaa koulutusta kansalaisille ja organisaatioille sekä arjen turvallisuuteen liittyviin asioihin että poikkeusolojen vaatimisiin tilanteisiin. Näissä tehtävissä se toimii yhteistoiminnassa vastuuviranomaisten ja muiden järjestöjen kanssa.

Puolustusvoimilla on kyky ja resurssit kehittää vain asevelvollisuusjärjestelmää. Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla poikkihallinnollisessa työryhmässä

selvitään siviilipalveluksen kehittämismahdollisuudet. Siviilipalvelusta tulee jatkossa kehittää siihen suuntaan, että sen sisältö palvelee yhteiskunnan erilaisia kriisivalmiuksia. Siviilipalvelusvelvolliset tulee ottaa huomioon varauduttaessa erilaisiin kriiseihin.

Selvitykset asevelvollisuuden laajemmista yhteiskunnallisista vaikutuksista, asevelvollisuuden toimivuuden turvaamisesta ja siviilipalvelusjärjestelmän kehittämisestä laaditaan viipymättä. Laadittujen selvitysten pohjalta ryhdytään välittömiin toimenpiteisiin.

Materiaali ja tutkimus

Uskottavan ja ajanmukaisen suorituskyvyn varmistamiseksi materiaalihankintojen osuus puolustusbudjetista pyritään pitämään yhtenä kolmanneksena.

Puolustusvoimille pyritään pääsääntöisesti hankkimaan materiaalia, joka on jo testattua ja käytössä. Tämä pätee erityisesti ulkomailta hankittavaan materiaaliin. Materiaalihankinnoissa tulee pyrkiä Nato-yhteensopivuuteen. Hankitun materiaalin pitäminen yhteensopivana edellyttää koko elinjakson aikaista käyttäjien välistä yhteistyötä ja vaatimusten yhteensovittamista. Materiaalin elinkaarenhallintaa kehitetään edelleen.

Kansainvälinen puolustusmateriaaliyhteistyö luo edellytyksiä sotilaalliselle avunannolle ja -vastaanottokyvylle, huoltovarmuuden turvaamiselle ja taloudellisille materiaalihankkeille sekä edistää puolustusvoimien kykyä osallistua kansainvälisiin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin.

Suomalaisen puolustusteollisuuden menestymisen ehtona on uudistumiskyky sekä riittävä panostus tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Kotimaisen teollisuuden kilpailukykyä vahvistetaan puolustusministeriön puolustus- ja turvallisuusteollisuusstrategian mukaisesti.

Suuriin hankkeisiin sisällytettävällä teollisella yhteistyöllä pyritään ensisijaisesti turvaamaan hankittavan materiaalin ylläpito- ja yhteensovittamisosaaminen. Lisäksi sillä mahdollistetaan kotimaisen teollisuuden osallistuminen hankintoihin ja uuden teknologian saanti teollisuus- ja tutkimusyhteisön käyttöön. Etusijalla on kotimaisen teollisuuden kanssa tapahtuva ja hankkeeseen liittyvä suora teollinen yhteistyö.

Kotimainen tuotanto ja osaaminen ovat tärkeitä erityisesti järjestelmäintegraatiossa, tilannetietoisuuden huippuosaamisessa, johtamisessa ja suojelualalla sekä maavoimien liikkuvuudessa. Kotimaassa toimivan puolustus- ja turvallisuus-

suusteollisuuden integraatio- ja ylläpitokyky sekä kriisiajan vauriokorjauskyky on välttämätöntä myös yhteiskuntamme huoltovarmuuden ja kriisinkestävyyden kannalta. Teollisuuden vientiedellytyksiä ja kansainvälistymistä tuetaan aktiivisesti.

Ruuti- ja ampumatarviketuotantokykyä ja niihin liittyvää osaamista ylläpidetään toistaiseksi. Puolustusvoimien käyttöön pitkällä aikavälillä hankittavien raskaiden ampumatarvikkeiden ja ruudin kotimaisesta tuotantotarpeesta laaditaan kokonaisvaltainen selvitys vuoteen 2010 mennessä.

Puolustuskyvyn turvaaminen edellyttää kansallisiin ja kansainvälisiin sopimusjärjestelyihin perustuvaa yhteistyötä sekä pitkäaikaista strategista kumppanuutta materiaalin ja palvelujen tuottajien kanssa. Strateginen kumppanuus luo teollisuuden ja puolustusvoimien välille pitkäaikaisen yhteistyösuhteen ja toimintamallit, jotka toimivat myös valmiuden kohottamisen eri vaiheissa.

Puolustusvoimien hankkeiden käynnistymistä, toteutusta ja elinjakson aikaista toimintaa tuetaan pitkäjänteisillä tutkimus- ja tuotekehitysohjelmilla. Puolustusvoimien tutkimusohjelmien painopisteinä ovat keskeisten suorituskykyjen vahvistaminen ja alat, jotka parhaiten tuottavat puolustuksen tarvitsemää osaamista. Samalla vahvistetaan puolustus- ja turvallisuusteollisuuden kilpailukykyä. Teknisen tutkimuksen osalta kartoitetaan mahdollisuuksia lisätä yhteisrahoitteisia hankkeita.

Puolustusvoimat osallistuu tutkimuksen ja teknologian eurooppalaiseen strategiatyöhön ja yhteisiin tutkimushankkeisiin erityisesti Euroopan puolustusvirastossa. Kansalliset tutkimus- ja teknologiahankkeet yhdistetään Euroopan puolustusviraston tai muun tahon kautta tapahtuvaan eurooppalaiseen kahden- tai monenväliseen tutkimus- ja teknologiayhteistyöhön aina kun se on mahdollista.

Teknisen tutkimuksen ja teknologiatoimialan sekä muun tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteyttä vahvistetaan. Maanpuolustuksen tieteellisen neuvottelukunnan toimintaa kehitetään edelleen kokonaismaanpuolustusta ja kansallisen turvallisuustutkimuksen linjauksia sekä hallinnonalan strategista suunnittelua tukevaksi.

Infrastrukturi ja ympäristö

Puolustusvoimien infrastruktuurin ja ympäristön kehittämishallinnalla huolehditaan, että sotilaalliseen maanpuolustukseen tarvittavat alueet, toimitilat ja raken-

teet, kuten varuskunnat, varikot, ampuma- ja harjoitusalueet, ovat tarkoituksemukaisia.

Puolustusvoimien käytössä olevia alueita kehitetään kestävästi ja kokonaisvaltaisesti osana ympäröivää yhteiskuntaa. Maanpuolustuksen tarpeet tulee ottaa huomioon viranomaiskaavoituksessa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti.

Kiinteistökustannukset otetaan huomioon politiikka- ja ohjelmatason valmistelussa ja yksittäiset hankkeet toteutetaan elinkaariedullisesti valtion kiinteistö- ja toimitilastrategioita noudattaen.

Selontekokaudella kiinnitetään erityistä huomiota kiinteistöjen terveyshaittojen poistamiseen ja energiatehokkuutta edistävään korjaustarpeeseen sekä räjähdetarastoinnin ja ampuma- ja harjoitusalueiden kehittämiseen.

Puolustusvoimien organisaation ja toiminnan muutosten seurauksena tarpeettomiksi jäävistä alueista, tiloista ja rakenteista tulee voida luopua joustavasti. Kiinteistöhallinnon puitesopimusten uudistamisen yhteydessä selvitetään asiaan liittyvät hallinnolliset, taloudelliset ja oikeudelliset seikat puolustusministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyössä.

Puolustusvoimien materiaalin varastointia keskitetään ja osasta varastoja ja varastoalueita luovutaan. Räjähdeiden varastointiolosuhteissa saavutetaan vuoden 2012 kuluessa vaatimusten mukainen taso.

Valtion it-palveluiden, hallinnon verkkoturvallisuutta edistävän hankkeen ja tietohallintoon liittyvän rakenteiden kehittämistä koskeva selvitys otetaan huomioon kehitettäessä tietohallinnon kumppanuuksia.

Puolustushallinnon ympäristöpolitiikan päätavoitteena on huolehtia, että sotilaallisella maanpuolustuksella on ympäristöön liittyvät toiminta- ja kehittämisedellytykset. Ympäristönäkökulma otetaan toimintaedellytysten sallimissa rajoissa huomioon kaikessa toiminnassa.

Puolustusvoimien toimintaan liittyy siviilitoiminnoista poikkeavia erityispiirteitä, jotka tulee ottaa huomioon myös kiinteistö- ja ympäristölainsäädännön ja muiden normien kehittämisessä. Tämä koskee erityisesti Suomen kestävä kehitystä, ilmasto- ja energiastrategioiden toimeenpanoa sekä puolustusvoimien ampuma-, harjoitus- ja lentotoimintaa. Sotilasilmailun edellyttämä ilmatilan käyttö tulee varmistaa toimintaympäristön muuttuessa.

Puolustushallinnon kiinteistö- ja ympäristöalaa kehitetään yhteistyössä Euroopan unionin, Naton ja pohjoismaiden kanssa. Tavoitteina ovat tehokkuus, taloudellisuus ja yhteensopivuus, kriisinhallintatoiminnan kehittäminen sekä sotilasalueiden yhteiskäyttömahdollisuuksien edistäminen.

Maanpuolustustahto

Vahva maanpuolustustahto on sotilaallisen maanpuolustuksen perusedellytys. Avoimella ja tarkoituksenmukaisella toiminnalla vahvistetaan kansalaisten ja yleisen mielipiteen tukea puolustuspoliittisille tavoitteille ja puolustusvoimien toiminnalle. Maanpuolustustahtoa ja myönteistä suhtautumista puolustusvoimiin ylläpidetään ja edistetään lisäämällä edelleen kansalaisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan.

Kansalaisten maanpuolustustahto ilmenee myönteisenä suhtautumisena muun muassa maanpuolustukseen, asevelvollisuuteen, puolustusvoimien toimintaan sekä osallistumisena kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen, yritysten ja kansalaisjärjestöjen aktiivinen osallistuminen maanpuolustustoimintaan ovat keskeisiä maanpuolustustahdon ylläpitämisessä.

Yleinen maanpuolustusopetus toteutetaan valtakunnallisina ja alueellisina maanpuolustuskursseina, niiden jatko- ja täydennyskursseina sekä maanpuolustuksen erikoiskursseina. Valtakunnalliset maanpuolustuskurssit toteutetaan puolustusvoimien johtamina ja alueelliset maanpuolustuskurssit siviiliviranomaisten johdolla puolustusvoimien tukemana. Aluehallinnon uudistamishankkeeseen liittyen varmistetaan, että alueellinen maanpuolustuskurssitoiminta jatkuu korkeatasoisena.

Maanpuolustuskurssit lisäävät johtavissa asemissa olevien sekä poikkeusoloihin varautumisen kannalta keskeisissä tehtävissä toimivien kansalaisten tietoutta kokonaismaanpuolustuksesta ja parantavat yhteiskunnan eri alojen toimijoiden yhteistyömahdollisuuksia.

Puolustusvoimien organisaation kehittäminen

Puolustusvoimien rauhan ajan organisaatio ja johtamistasot sopeutetaan ensisijaisesti kriisiajan toiminnan vaatimuksiin. Hallinnon kehittämisen keskeisenä tavoitteena on vapauttaa resursseja hallinnosta sodan ajan suorituskyvyn kannalta keskeisiin toimintoihin. Johtamisrakenteita kevennetään muun muassa pyrkimällä tietoteknisten järjestelmien laaja-alaisempaan hyödyntämiseen.

Valtioneuvoston tuottavuusohjelmaan liittyvät veloitteet otetaan huomioon hallinnonalan kehittämisessä, mutta ne eivät saa heikentää puolustusvoimien ydintoimintoja. Tavoitteena on kehittää omaa toimintaa ja selvittää eri kumppanuusvaihtoehtoja. Suorien kustannusten ja hyötyjen lisäksi tutkitaan vaikutukset sidosryhmiin, muuhun yhteiskuntaan, kriisivalmiuteen, huoltovarmuuteen ja osaamistarpeeseen ja koko puolustusvoimien suorituskykyyn.

Koulutusjärjestelmä mitoitetaan pienenevien ikäluokkien mukaan. Puolustusvoimien koulutusorganisaatio sekä maa-, meri- ja ilmavoimien perusrakenteen muutostarpeet selvitetään vuoteen 2011 mennessä. Alueellisten sotilasläänien esikunnat muutetaan aluetoimistoiksi vuoteen 2010 mennessä. Puolustushaarojen materiaalilaitosten toiminnan kehittämisestä laaditaan selvitys. Maavoimien materiaalin kunnossapidon kumppanuushankkeen toimeenpanosta tehdään seurantaselvitys.

Ilma- ja merivoimien sodan ja rauhan ajan rakenteiden muutostarpeiden selvityksessä otetaan huomioon muun muassa keskitetty valvonta, johtaminen, kaluston käyttö ja tukikohtarakenne sekä kansainväliseen kriisinhallintaan kehitettävien suorituskykyjen käyttö.

Maanpuolustuskorkeakoulu kouluttaa puolustusvoimien tarvitsemat joukkojen kouluttajat ja sodan ajan johtajat. Korkeakoulun tehtävinä ovat sotatieteellinen tutkimus sekä sen tuloksiin ja alan parhaisiin käytäntöihin perustuva opetus. Maanpuolustuskorkeakoulu toimii vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa ja tuottaa turvallisuuteen, kriiseihin, sotiin ja elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvää johtajuutta ja asiantuntijuutta. Maanpuolustuskorkeakoulun henkilöstö muodostaa sodan ajan armeijakunnan esikunnan rungon.

Resurssit

Uskottavan puolustuskyvyn ylläpito ja lakisäätteisten tehtävien toteuttaminen edellyttävät puolustushallinnon toimintaedellytysten pitkäjänteistä varmistamista.

Tässä turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa esitetyt puolustuskyvyn ylläpidon, kehittämisen ja käytön tavoitteet ovat saavutettavissa vuoden 2008 puolustuksen kokonaisrahoituksen reaalitasolla, jossa otetaan huomioon puolustusmateriaalin kallistuminen. Tämä edellyttää, ilman mahdollisia organisaatiomuutoksia, vuotuisen hinta- ja kustannusmuutosten nousun kattamista täysimääräisesti sekä vuodesta 2011 alkaen myös puolustusbudjetin 2 %:n vuosittaisen korotuksen.

Valuuttakurssien muutoksista puolustusmateriaalihankintoihin aiheutuvat lisätarpeet ja muut ennakoimattomat kustannusmuutokset arvioidaan erikseen suunnittelukauden kuluessa kehys- tai budjettikäsitteilyn yhteydessä. Lisäksi katetaan mahdollinen valtion omaisuuden arvon turvaamiseksi tehtävä toimitilojen kunnossapidon tason nosto, mikäli toimitilojen omistaja ei vastaa näistä kustannuksista.

Kriisinhallinnan kasvaneet vaatimukset edellyttävät sotilaalliseen kriisinhallintaan käytettävän ohjeellisen määrärahatason korottamista asteittain 150 miljoonaan euroon. Kriisinhallintaoperaatioiden rahoittaminen toteutetaan vakiintuneen budjettikäytännön mukaisesti.

Tasapainoinen puolustuskyvyn kehittäminen ja ylläpito edellyttävät, että noin kolmannes resursseista käytetään materiaalisen valmiuden ylläpitämiseen, noin kolmannes henkilöstömenoihin ja noin kolmannes muihin toimintameneihin.

Puolustusvoimien henkilöstön määrä pidetään noin 15 000 henkilön tasolla. Mahdollisten kumppanuusratkaisujen seurauksena puolustusvoimien palveluksessa olevan henkilöstön määrä voi laskea. Sotilashenkilöstön määrää ei kuitenkaan lasketa nykyisestä. Kumppanuussopimukset eivät myöskään saa laskea puolustusmäärärahoja. Tähän tarkasteluun eivät sisälly puolustusministeriö eivätkä muut hallinnonalan virastot.

Puolustusvoimien keskeisiä sodan ajan joukkoja

LIITE 1 PUOLUSTUSVOIMIEN KESKEISIÄ SODAN AJAN JOUKKOJA

2008		2010-luvulla	
Maavoimat			
Armeijakunnan esikunta	1	Armeijakunnan esikunta	1
Valmiusprikaati	3	Valmiusprikaati	3
Mekanisoitu taisteluosasto	2	Mekanisoitu taisteluosasto	2
Jääkäriprikaati	2	Jääkäriprikaati	0
Helikopteripataljoona	1	Helikopteripataljoona	1
Erikoisjääkäripataljoona	1	Erikoisjääkäripataljoona	1
Alueellinen prikaati	6	Taisteluryhmä	5
Ilmavoimat			
Hävittäjälentolaivue	3	Hävittäjälentolaivue	3
Päätukikohta	6	Päätukikohta	6
Merivoimat			
Ohjuslaivue	2	Ohjuslaivue	2
Miinantorjuntalaivue	3	Miinantorjuntalaivue	2
Miinalaiva	3	Miinalaiva	2
Meritorjuntaohjuspatteri	4	Meritorjuntaohjuspatteri	4
Rannikkojääkäripataljoona	2	Rannikkojääkäripataljoona	2

Puolustusvoimien sodan ajan kokonaisvahvuus 350 000

LIITE 2 KESKEISET LYHENTEET JA MÄÄRITELMÄT

Afrikan unioni, AU

Afrikan unioni on 53 Afrikan valtion muodostama kansainvälinen järjestö. Se perustettiin 9. heinäkuuta 2002 Etelä-Afrikassa ja on Afrikan yhtenäisyysjärjestön (OAU) sekä Afrikan talousyhteisön (AEC) seuraaja.

Alueelliset joukot

Käyttöperiaatteen mukaisesti alueelliset joukot ovat määrätyille alueille tai kohteisiin rajoittuviin taistelu-, suojaus-, valvonta- ja tukitehtäviin varustettuja ja koulutettuja joukkoja. Niillä suojataan yhteiskunnalle ja puolustusvoimille keskeiset rakenteet sekä pidetään valtakunnan puolustuksen kannalta tärkeät alueet.

Alueellinen puolustus

Suomen puolustuksen periaate sekä puolustusjärjestelmän toimintaperiaate uhkien ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa Suomen valtakunnan alueella. Alueellinen puolustus koostuu erilaisista, kulloisenkin uhan ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa toteutettavista puolustusvoimien sotilaallisista toimista ja niiden valmisteluista.

Amsterdamin sopimus

Amsterdamin 2. lokakuuta 1997 allekirjoitettu ja 1. toukokuuta 1999 voimaan tullut EU:n jäsenvaltioiden sopimus, jolla muutettiin ja yksinkertaistettiin sopimusta Euroopan unionista, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusta sekä tiettyjä näihin liittyviä aiempia sopimuksia.

Berlin+ -järjestely

EU:n ja Naton välinen yhteistyöjärjestely, jonka mukaan EU:lla on mahdollisuus tukeutua toteuttamissaan kriisinhallintaoperaatioissa Naton voimavaroihin, erityisesti sen suunnittelu- ja komentorakenteisiin.

CCA

Euroopan unionin hätätila- ja kriisikoordinaatiojärjestelyt
Engl. European Union emergency and crisis co-ordination arrangements.

Järjestelyt tiedon jakamiseksi, koordinaation takaamiseksi ja yhteisen päätöksenteon mahdollistamiseksi hätätilanteissa, erityisesti terroristihyökkäyksissä, useammassa kuin yhdessä Euroopan unionin jäsenmaassa.

CCW

Engl. Convention on Prohibitions or Restrictions on the use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effects

Eräitä tavanomaisia aseita koskeva yleissopimus vuodelta 1980. Sopimus sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kielloista tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutuksiltaan umpimähkäisiä. Suomi on osapuolena sopimuksessa ja sen kaikissa viidessä pöytäkirjassa.

Elektroninen sodankäynti

Sähkömagneettisen säteilyn käyttöä oman toiminnan tukemiseksi ja vihollisen toiminnan heikentämiseksi. Elektronisella sodankäynnillä tiedustellaan, edistään tai vaikeutetaan sähkömagneettista säteilyä hyödyntävien järjestelmien toimintaa. Elektroninen sodankäynti jakautuu elektroniseen tukeen, vaikuttamiseen ja suojautumiseen.

Epäsymmetrinen uhka/sodankäynti

Sekä sotilaallinen että ei-sotilaallinen toiminta, jossa käytetään keinoja tai välineitä, joiden torjuntaan vastapuoli ei ole varautunut. Keskeisinä epäsymmetrisinä uhkina pidetään terrorismia, sabotaasitoimia, joukkotuhoaseiden leviämistä ja käyttöä sekä informaatioidankäyntiä.

Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto

Engl. Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC

Naton puitteissa toimiva yhteistyöfoorumi, jonka jäsenenä on 26 Nato-jäsenmaata sekä 24 rauhankumppanimaata.

Euroopan puolustusvirasto

Engl. European Defence Agency, EDA

Euroopan unionin vuonna 2004 perustettu, neuvoston alaisuudessa toimiva virasto. Sen tarkoituksena on kehittää voimavaroja sotilaallisen kriisinhallinnan alalla, edistää ja kehittää puolustusmateriaalialan yhteistyötä Euroopassa, vahvistaa Euroopan puolustuksen teollista ja teknologista perustaa ja luoda kilpailukykyiset Euroopan puolustusmateriaalimarkkinat sekä edistää puolustussektorin tutkimus- ja teknologiayhteistyötä.

Euroopan unionin keskinäisen avunannon velvoite

”Jos jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, muilla jäsenvaltioilla on velvollisuus antaa sille apua kaikin käytettävissä olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Tämä ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen. Tämän alan sitoumusten on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, ja Pohjois-Atlantin liitto on jäseninä oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin.” (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen uusi 42 artikla, 7 kohta)

Euroopan unionin naapuruuspolitiikka, ENP

EU alkoi toteuttaa Euroopan naapuruuspolitiikkaa vuonna 2004. Sen piiriin kuuluvat kaikki Välimeren ja Itä-Euroopan maat sekä Etelä-Kaukasian maat. ENP:n avulla EU tukee naapurimaita poliittisesti ja taloudellisesti. Keskeisenä tavoitteena on demokratian ja hyvinvoinnin edistäminen EU:n lähialueilla.

Euroopan unionin rajaturvallisuusvirasto, FRONTEX

Engl. European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders

Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtiva virasto on perustettu neuvoston asetuksella vuonna 2004.

Euroopan unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Engl. European Security and Defence Policy, ESDP

Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on erottamaton osa unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa; se turvaa unionin operatiivisen toimintakyvyn, joka perustuu siviili- ja sotilasvoimavaroihin. Käytännössä tämä tarkoittaa unionin valmiuksia toteuttaa kriisinhallintaa sotilaallisen kriisinhallinnan ja siviilikriisinhallinnan keinoin.

Euroopan unionin turvallisuusstrategia

Engl. European Security Strategy, ESS

Eurooppa-neuvoston vuonna 2003 hyväksymä ja joulukuussa 2008 päivittämä EU:n turvallisuusstrategia muodostaa unionin turvallisuuspoliittisen toiminnan kehyksen, jossa käsitellään EU:n turvallisuusympäristöä, strategisia tavoitteita ja vaikutuksia EU:n politiikkaan.

Euroopan unionin taisteluosasto

Engl. European Union Battle Group, EUBG

Noin 1600–2700 sotilaan nopean toiminnan joukko, jota on suunniteltu käytettävän 6 000 km:n säteellä Brysselistä. Mahdollisia taisteluosastotehtäviä ovat osapuolten erottaminen toisistaan voimakeinoin, konfliktinestotehtävä eli kriisinhallintajoukkojen käyttö ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa, evakuointi vaikeissa oloissa sekä humanitaarisen avustustehtävän tukeminen.

Euroopan unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, YUTP

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on unionin yhteisten arvojen turvaaminen, unionin turvallisuuden vahvistaminen, rauhan säilyttäminen, kansainvälisen yhteistyön edistäminen ja kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteiden sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien lujittaminen.

Euroopan unionin yhteisvastuulauseke

Yhteisvastuulausekkeen mukaan unioni ja sen jäsenvaltiot toimivat yhdessä yhteisvastuun hengessä, jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun, luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi ja pyytää tätä varten apua. Eurooppa-neuvosto hyväksyi 26.3.2004 julkilausuman yhteisvastuusta terrorismin torjunnassa, jonka mukaan jäsenvaltiot toimivat Euroopan perustuslakia koskevassa sopimusehdotuksessa esitetyn yhteisvastuulausekkeen mukaisesti yhdessä ja yhteisvastuun hengessä, jos jokin niistä joutuu terrorihyökkäyksen kohteeksi.

Huoltovarmuus

Väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen ja niihin liittyvien teknisten järjestelmien turvaamista poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta.

Informaatiosodankäynti

Valtion yhteiskunnalliseen ja sotilaalliseen päätöksentekoon ja toimintakykyyn sekä kansalaisten mielipiteisiin vaikuttamista ja tältä suojautumista käyttämällä hyväksi informaatioympäristöä. Informaatiosodankäyntiä voidaan käydä yhteiskunnallisin, poliittisin, viestinnällisin, psykologisin, sosiaalisin, taloudellisin ja sotilaallisin keinoin kaikilla sodankäynnin tasoilla.

ISAF

Engl. International Security Assistance Force

YK:n mandaatilla toimiva Naton johtama sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio Afganistanissa.

Kansainvälinen rikostuomioistuin

Engl. International Criminal Court, ICC

Haagissa vuonna 2002 toimintansa aloittanut kansainvälinen rikostuomioistuin on pysyvä tuomioistuin, joka käsittelee sotarikoksia, kansanmurhia ja rikoksia ihmisyyttä vastaan.

KFOR

Engl. Kosovo Force

YK:n mandaatilla toimiva Naton johtama sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio Kosovossa.

Kokonaismaanpuolustus

Kaikki ne sotilaalliset ja siviilialojen toimet, joilla turvataan Suomen valtiollinen itsenäisyys sekä väestön elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoista, valtioiden aiheuttamaa tai muuta uhkaa vastaan.

Kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamiseen kuuluvat julkisen sektorin eli valtioneuvoston, valtion viranomaisten ja kuntien sekä yksityisen sektorin toimenpiteiden ja kansalaisten vapaaehtoisen toiminnan yhteensovittaminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi kaikissa tilanteissa.

Kokonaisvaltainen kriisinhallinta

Kokonaisvaltainen lähestymistapa kriisinhallinnan kohdealueen tukemiseksi eri keinoin, mukaan lukien diplomaattiset toimet, siviili- ja sotilaallinen kriisinhallinta, kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu. Tavoitteena on eri toimintojen koordinointi ja johdonmukaisuus kunkin toimijan itsenäistä roolia kunnioittaen. Toiminnan vaikuttavuutta on arvioitava kokonaisuutena.

Laaja turvallisuus

Laaja turvallisuus kattaa sellaiset turvallisuuskysymykset, jotka kehittyessä saattavat muodostua uhkiksi ja aiheuttaa merkittävää vaaraa tai haittaa Suomelle, väestölle tai suomalaisen yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille. Tällaiset laaja-alaiset turvallisuusuhkat ovat joko aktiivista toimintaa kuten esimerkiksi sotilaallisen voiman käyttö, terrorismi ja tietoverkkojen häirintä tai tahattomia tapahtumia kuten sähköverkon laajat toimintahäiriöt, tai luonnon ääri-ilmiöitä.

Lissabonin sopimus

Euroopan unionin jäsenmaat allekirjoittivat Lissabonin sopimuksen joulukuussa 2007. Sopimuksen tavoitteena on yksinkertaistaa ja selkeyttää unionin pää-

töksentekoa. Sopimuksella muutetaan unionin toimielinten rooleja, tehtäviä ja kokoonpanoja vastaamaan laajentuneen unionin tarpeita.

Sopimus on hyväksyttävä jokaisessa jäsenvaltiossa ennen kuin se tulee voimaan. Suomen eduskunta hyväksyi sopimuksen 11.6.2008. Sopimuksen voimaantulo on viivästynyt, koska Irlanti hylkäsi sopimuksen kansanäänestyksessä kesäkuussa 2008.

Maakuntajoukot

Puolustusvoimien sodan ajan alueellisia joukkoja, joita on kaikkien puolustushaarojen joukkoluettelossa. Maakuntajoukkoja voidaan käyttää normaalioloissa esimerkiksi virka-aputehtävissä.

METO, Merialuetoimintojen yhteistyö

Merelliset yhteistyöviranomaiset ovat Merenkulkulaitos, Merivoimat ja Rajavartiolaitos. Yhteistyön tavoitteena on merellisten toimintojen, tukipalveluiden ja investointien yhteensovittaminen ja kehittäminen toiminnan tehokkuuden ja tuottavuuden lisäämiseksi ja kustannusten vähentämiseksi, yhteydenpito palveluja tarvitseviin muihin viranomaisiin sekä yhteistoimintaa edistävien selvitysten ja ehdotusten laatiminen.

NAMSA

Engl. NATO Maintenance and Supply Agency

Naton huolto- ja hankintaorganisaation tehtävänä on edistää Naton jäsenmaiden yhteisten ase- ja tarvikejärjestelmien logistisia palveluita. Tavoitteena on parantaa materiaalista valmiutta ja materiaalin saatavuutta, kohentaa operaatioiden logistista tehokkuutta, sekä tuottaa säästöjä yhdistetyn hankintajärjestelmän kautta.

Naton kollektiivinen puolustus

Perustuu Pohjois-Atlantin sopimuksen 5. artiklaan, jonka mukaan hyökkäys yhtä Naton jäsenmaata kohtaan tulkitaan hyökkäykseksi kaikkia kohtaan. Tällöin jokainen Naton jäsenmaa on velvoitettu auttamaan hyökkäyksen kohteeksi joutunutta jäsenmaata tarpeelliseksi katsomallaan tavalla YK:n peruskirjan 51. artiklan mukaisesti.

Naton strateginen konsepti

Nato-maiden yhdessä hyväksymä asiakirja, jossa määritellään Naton keskeiset tehtävät. Asiakirja uudistetaan ajoittain turvallisuusympäristössä tapahtuneiden muutosten mukaisesti. Edellisen kerran tämä tehtiin vuonna 1999.

Nato-Venäjä -neuvosto

Engl. Nato-Russia Council, NRC

Perustettu toukokuussa 2002. Koostuu 27 jäsenestä (Nato-jäsenmaat ja Venäjä).

Nizzan sopimus

EU:n jäsenvaltioiden vuonna 2003 voimaan tullut sopimus, jolla muutettiin sopimusta Euroopan unionista, EY:n perustamissopimusta sekä tiettyjä muita aiempia sopimuksia.

NPT

Engl. Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons

Ydinsulkusopimus, tullut voimaan vuonna 1970. Sopimuksen kolme pilaria ovat ydinaseiden leviämisen estäminen, ydinaseriisunta sekä ydinenergian rauhanomainen käyttö. Sopimuksen ulkopuolelle on jäänyt vain kolme maata. Suomi yksi alkuperäisistä allekirjoittajista.

NRF

Engl. The Nato Response Force

Naton nopean toiminnan joukko, joka sisältää maavoimien, merivoimien, ilmavoimien ja erikoisjoukkojen osia. Joukon mahdollisia tehtäviä ovat muun muassa evakuoitintehtävät, luonnonkatastrofien avustustehtävät, vastaterroismitehtävät ja toimiminen etujoukkona laajempaan operaatioon liittyen.

Operatiiviset joukot

Valtakunnan puolustusvalmiuden kohottamiseksi perustettavat, suorituskykyisimmät maa-, meri- ja ilmavoimien joukot, joiden avulla luodaan puolustuksen painopiste.

Oslon rypäleaset kieltävä sopimus

Engl: Convention on Cluster Munitions; CCM

Vuodelta 2008 oleva rypäleaset koskeva yleissopimus, joka sallii vain teknisesti kehittyneimmät täsmävaikutteiset rypäleaset ja kieltää valtaosan olemassa olevista ammustyypeistä, mm. kaikki aluevaikutteiset rypäleaset. Suomi ei ole allekirjoittanut sopimusta.

Ottawan henkilömiinat kieltävä sopimus

Engl: Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on Their Destruction

Henkilömiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskeva yleissopimus vuodelta 1997. Suomi on sitoutunut liittymään sopimukseen v. 2012.

Petersbergin tehtävät

EU:n kriisinhallintatehtävät ovat ns. Petersbergin tehtävät: humanitaariset ja pelastustehtävät, rauhanturvaaminen, taistelujoukkojen tehtävät kriisinhallinnassa, ml. rauhanpalauttaminen; sekä ns. tarkennetut tehtävät: aseidenriisunta, neuvonta ja tuki sotilasasioissa, konfliktinesto ja konfliktin jälkeinen vakauttaminen.

Pienase

Ampuma-ase, jota yksi henkilö voi kuljettaa ja käyttää. Määritelmä voi sisältää myös kevyet aseet, kuten singot, ohjukset ja heittimet, joiden kaliiperi on alle 100 mm.

Puolustushaarat

Suomen puolustusvoimissa puolustushaaroja ovat maavoimat, merivoimat ja ilmavoimat.

Puolustusjärjestelmä

Puolustusvoimien puolustusjärjestelmä on kokonaisuus, joka koostuu johtamisjärjestelmästä, tiedustelu- ja valvontajärjestelmästä, valmiudensääätelyjärjestelmästä, logistiikkajärjestelmistä sekä joukkorakenteesta eli maa-, meri- ja ilmapuolustuksen johtoportaista ja joukoista.

Puolustuskyky

Puolustuskyvyllä tarkoitetaan puolustuspolitiikalla, kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisella ja sotilaallisella maanpuolustuksella kehitettävää ja ylläpidettävää valmiutta ja kykyä vastata tehtäviin kaikissa turvallisuustilanteissa.

Puolustuskyky muodostuu puolustusjärjestelmän sotilaallisista suorituskyvyistä sekä kansallisella viranomaisten, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen välisellä yhteistyöllä ja kahden ja monenvälisellä kansainvälisellä yhteistyöllä saavutettavista puolustusjärjestelmän suorituskykyä tukevista voimavaroista ja resursseista.

Pysyvä rakenteellinen yhteistyö

Lissabonin sopimukseen sisältyvä yhteistyömuoto, jolla pyritään joukkojen ja sotilaallisten voimavarojen laadulliseen ja rakenteelliseen kehittämiseen halukkaiden jäsenmaiden kesken siten, että unioni kykenee toteuttamaan tulevaisuudessa entistä paremmin ja entistä vaativampia kriisinhallintaoperaatioita.

Rauhankumppanuus

(Eng. Partnership for Peace, PfP)

Naton yhteistyöohjelma puolustusliiton ulkopuolisten euroatlanttisen alueen maiden kanssa. Yhteistyötä kehitetään poliittisella, kriisinhallinta- ja siviilivalmiussektorilla sekä sotilaallisen yhteistoimintakyvyn ja puolustusreformin alalla. Ohjelmaan kuuluu Euroopan sotilaallisesti liittoutumattomien maiden lisäksi Balkanin, Kaukasian ja Keski-Aasian maita.

Rypälease

Rypäleammus on ammus, jossa vaikutuksen suurentamiseksi emoammuksella kuljetetaan ja levitetään itsenäisesti toimivia räjähtäviä tytärammuksia kohteeseen.

Siviilikriisinhallinta

Siviilikriisinhallinnan toimilla pyritään konfliktien ehkäisemiseen, rauhan ja vakauden ylläpitämiseen sekä tarvittaessa kriisialueiden julkisen hallinnon vahvistamiseen. Siviilikriisinhallinnassa tuetaan lähinnä asiantuntija-avulla, mutta myös muilla keinoin kriisialueiden kehitystä kohti demokratiaa, oikeusvaltioperiaatteiden ja ihmisoikeuksien edistämistä ja kunnioitusta, hyvää hallintoa sekä toimivaa kansalaisyhteiskuntaa.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Sotilaallinen kriisinhallinta on sotilaallisin keinoin tapahtuvaa kriisinhallintatoimintaa. Toiminta tähtää ensisijaisesti vakauden ja turvallisuuden palauttamiseen ja säilyttämiseen kriisialueella, tavoitteena edellytysten luominen yhteiskunnan muiden toimintojen käynnistämiseksi.

Sotilaallinen suorituskyky

Muodostuu järjestelmän ja/tai joukon toiminnan mahdollistavista suunnitelmista ja eri tehtäviin harjoitelluista käyttö- ja toimintaperiaatteista, riittävästä ja osaavasta henkilöstöstä, tehtävään tarvittavasta materiaalista, toimintaan tarvittavasta infrastruktuurista sekä puolustusvoimien omasta tai yhteiskunnan tarjoamista tukeutumismahdollisuuksista.

Puolustusvoimien suorituskykyalueita ovat johtaminen, tiedustelu-, valvonta- ja maalittamistuki, vaikuttaminen, logistiikka sekä maa-, meri- ja ilmapuolustus.

Suojeluvastuun periaate

Suojeluvastuu tarkoittaa YK:n jäsenvaltioiden yhteistä vastuuta sellaisissa tilanteissa, joissa jokin valtio ei pysty kansalaistensa suojelemiseen tai ei sitä halua.

TAE-sopimus

Engl. Treaty on Conventional Armed Forces in Europe, CFE

Vuonna 1990 solmittu sopimus Euroopan tavanomaisten aseiden rajoittamisesta silloisten Naton ja Varsovan liiton jäsenmaiden kesken. Sopimusta muokattiin vuonna 1999, mutta sopeutettu TAE –sopimus ei ole astunut voimaan.

Osapuolet: Alankomaat, Armenia, Azerbaidzhan, Belgia, Bulgaria, Espanja, Georgia, Islanti, Iso-Britannia, Italia, Kanada, Kazakstan, Kreikka, Luxemburg, Moldova, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Saksa, Slovakia, Tanska, Tšekki, Turkki, Ukraina, Unkari, Valko-Venäjä, Venäjä ja Yhdysvallat.

Taisteluosasto

Tiettyä operaatiota tai tehtävää varten muodostettu sotilaallinen osasto, jossa on yhteisessä johdossa vähintään kaksi samaa tai eri aselajia olevaa joukkoyksikköä.

Käsitettä käytetään myös kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Ks. Euroopan unionin taisteluosasto.

Taktinen ydinase

Ei-strateginen, yleensä lyhyen kantaman ja alhaisen kilotonniluokan taistelukentän ydinase.

Tavanomainen ase

Ase, joka ei ole ns. joukkotuhoase eli kemiallinen, biologinen tai ydinase.

Täsmäase

Täsmäase (täsmäammus) on maaliin hakeutuva asejärjestelmän vaikutusosa. Ammustyypistä riippuen täsmäase voi hakeutua maaliin joko itsenäisesti tai se voidaan ohjata maaliin ulkoisen maalinosoituksen avulla.

Täydellinen ydinkoekieltosopimus

Engl. Comprehensive Test Ban Treaty, CTBT

Kaikki ydinkoeräjäytykset kieltävä sopimus. Solmittu vuonna 1996 mutta sopimus ei ole tullut voimaan. Suomi on ratifioinut vuonna 1999.

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen (YETT) strategia on laadittu ministeriöiden ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Strategiassa vahvistetaan yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ja ministeriöille määritetyt strategiset tehtävät sekä valtion kriisijohtamismalli.

Viranomaisradioverkko

Engl. The Virve Network, VIRVE

VIRVE on Suomeen vuosina 1998-2002 rakennettu viranomaiskäyttöön tarkoitettu digitaalinen radioverkko. Verkon käyttäjiä ovat valtion ja kuntien turvallisuusviranomaiset.

WHO

Engl. World Health Organization

Maailman terveysjärjestö.

WTO

Engl. World Trade Organization.

Maailman kauppajärjestö.

Yhteisoperaatio

Suomen sotilaalliseen puolustamiseen liittyvä Pääesikunnan johtama operaatio, jossa käytetään maa-, meri- ja ilmapuolustuksen suorituskykyjä ja joita tuetaan puolustusvoimien yhteisillä suorituskyvyillä halutun loppuasetelman saavuttamiseksi.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. (09) 16001, (09) 57811
f. (09) 1602 2165
julkaisut@vnk.fi
www.vnk.fi/julkaisut

Tätä julkaisua myy ja välittää:
Yliopistopainon kirjamyynti
<http://kirjakauppa.yliopistopaino.fi/>
books@yliopistopaino.fi
PL 4 (Vuorikatu 3 A)
00014 HELSINGIN YLIOPISTO
Puhelin (09) 7010 2363 tai 7010 2366
Fax (09) 7010 2374

ISBN 978-952-5807-26-4

9 789525 807264

ISBN 978-952-5807-26-4 (nid)
ISBN 978-952-5807-27-1 (pdf)
ISSN 0782-6028